

T.C.

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE MÜLTECİ PROBLEMİ VE HUKUKİ BOYUTLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emin YAĞCI

Tez Danışmanı
Doc. Dr. Murat ERCAN

Bilecik,2018
(10126551)

T.C.
BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE MÜLTECİ PROBLEMİ VE HUKUKİ BOYUTLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emin YAĞCI

Tez Danışmanı
Doc. Dr. Murat ERCAN

Bilecik,2018
(10126551)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI
JÜRİ ONAY FORMU

BŞEÜ-KAYSIS Belge No	DFR-172
İlk Yayın Tarihi/Sayısı	03.01.2017 / 28
Revizyon Tarihi	
Revizyon No'su	00
Toplam Sayfa	1

Öğrencinin Adı Soyadı:.... Emin YAĞCI.....

Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi.....

Programı : Kamu Yönetimi.....

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Murat ERCAN.....

Tezin Özgün Adı : Türkiye’de Mülteci Problemi ve Hukuki Boyutları.....

Tezin İngilizce Adı : The Refugee Problem in Turkey and It’s Legal Aspects.....

Tez Savunma Sınavı Tarihi: .02. / 04 / 2018

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışması ilgili EYK kararıyla oluşturulan jüri tarafından OY BİRLİĞİ /OY ÇOKLUĞU ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi.....Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Tez Danışmanı: .. Doç. Dr. Murat ERCAN.....

Üye ..Doç. Dr. Ali AYATA.....

Üye : ...Dr. Öğretim Üyesi Yavuz CANKARA.....

Üye :

Üye :

ONAY

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun / / 20.... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BEYAN

“Türkiye’de Mülteci Problemi Ve Hukuki Boyutları” adlı yüksek lisans tezinin hazırlık ve yazımı sırasında bilimsel ahlak kurallarına uydugumu, başkalarının eserlerinden yararlandığım bölümlerde bilimsel kurallara uygun olarak atıfta bulunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, tezin herhangi bir kısmını Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Emin YAĞCI

.../.../2018

İMZA

ÖN SÖZ

Bu tezin yazılması aşamasında, yapmış olduğum çalışmamı titizlikle takip eden tez danışmanım Sayın Doc. Dr. Murat ERCAN'a katkı ve emekleri için teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Ayrıca aileme ve dostlarıma destekleri için çok teşekkür ederim.

ÖZET

Mülteci olarak bir ÷lkeye sığınma olayı 21.yüzyılda özellikle Ortadoğu ve Afrika'da meydana gelen iç çatışmalardan dolayı bugün en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Özellikle Suriye'de yaşanan iç çatışmalardan dolayı ÷lkesini terk eden mülteciler başta Türkiye olmak üzere Lübnan ve Ürdün'de misafir edilmektedir. Fakat Avrupalı ÷lkeler uluslararası küresel sorun olan küresel göç sorunu ile uzun bir süre yüzleşmek istememiştir Mülteci sorununun Batı'ya özelliklede Avrupa'ya veya uzanmaya başlamasıyla Batılı devletler sorunla ilgili olarak önlem ve tedbir almaya başlamışlardır. Bu doğrultuda kısmen de olsa mültecileri kabul etmeye başlamışlardır. Hatta Batılı ÷lkeler uluslararası hukuk çerçevesinde yeni düzenlemeler yapmışlardır. Ayrıca Batılı devletlerle birlikte Türkiye'de mülteci ve göç politikalarını yeniden gözden geçirerek yasal düzenlemeler yapmıştır. Bu yasal Düzenlemeler ile Türkiye öncelikle göç politikalarını bir düzene sokmak istemiş ve aynı zamanda da ve mülteci sorunlarını en aza indiremeye çalışmıştır. Bu doğrultuda çalışmada, Türkiye'deki yaşanan mülteci problemleri analiz edilerek geçmişten günümüze kadar var olan temel yasalar çerçevesinde problemlerin hukuki boyutları incelenmiştir. Ayrıca bu tezin amacı, milliyetleri, dinleri, ırkları ve ya siyasi düşünsel farklılıkları nedeniyle yaşadığı topraklarını bırakmak zorunda kalan insanların yaşadıkları sosyal ekonomik sıkıntıları ile insan hakları sorunlarını hukuki çerçeveye ortaya koymaktır. Ayrıca bu çalışmanın bir diğer amacı, yaşanan kültürel çatışmalarla birlikte mültecilerin yaşadıkları problemleri toplumun diğer kesimi tarafından görülmesini sağlamaktır.

Anahtar Sözcükler: Mülteci, Göç, Sığınmacı, İç Çatışma, Politika

ABSTRACT

Asylum has reached the highest level today, especially due to the domestic conflicts that occurred in the Middle East and Africa in 21st Century. Particularly, refugees leaving their country by reason of domestic conflicts in Syria are being hosted mainly in Turkey, Lebanon and Jordan. However, European countries did not want to confront the migration issue, which in fact has been a global problem. As the refugee problem reached out to the West and began to feature in Europe, Western countries have begun to take measures and precautions regarding the problem. As a consequence, they have started to accept refugees in patches. Furthermore, they have made new regulations in the international law framework. Turkey, too, has revised her refugee and immigration policies and made new arrangements. With these new arrangements, Turkey wanted to bring an order to her immigration policy as well as minimising the refugee problems. In the very same process, refugee problems in Turkey have been analysed and the legal aspects of these problems have been examined in the framework of basic laws from past to present. Additionally, this thesis aims to reveal the social and economic grievances faced by those, who had to leave their homeland because of their nationalities, religions, breed and diverse political thoughts; as well as the human rights problems in the legal framework. Another aim of this thesis is to enable the local community, along with their cultural conflict, to acknowledge the problems that the refugees are facing.

Keywords: Refugee, Migration, Defector, Domestic Conflicts, Policy

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR ÇERÇEVESİNDE MÜLTECİLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1.YABANCI, KAYNAK ÜLKE, TRANSİT ÜLKE, İLTİCA, SIĞINMACI, GÖÇMEN VE MÜLTECİ KAVRAMLARI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
1.2.TARİHSEL PERSPEKTİFTE MÜLTECİLİĞİN GELİŞİMİ	3
1.3.TARİHSEL AÇIDAN MÜLTECİ HUKUKU 1921-1955.....	5

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSAL VE ULUSLARARASI HUKUKA GÖRE MÜLTECİ OLMA STATÜSÜNÜN BELİRLENMESİ

2 MÜLTECİ STATÜSÜ BELİRLEME.....	8
2.1 Yabancı Olma	8
2.2 Vatansız olma	9
2.3 Mahallinde Mülteciler.....	9
2.4 Birden Fazla Vatandaşlığa Sahip olma	9
2.5 Korku, Baskı ve Zulme Temel Teşkil Eden Nedenler	11
2.6 Haklı Nedene Dayalı Korku.....	11
2.7 Baskı ve Zulüm.....	12
2.8 Siyasi Düşünce.....	12
2.9 Dinsel Etkenler	13
2.10 Irksal Nedenler.....	14
2.11 Belirli Bir Sosyal Gruba Mensupluk.....	15
2.12 Milliyet.....	15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSAL VE ULUSLARARASI ALANDA MÜLTECİLİKLE İLGİLİ YAPILAN DÜZENLEMELER; MÜLTECİ HUKUKUNDA ETKİLİ ULUSLARARASI KURULUŞLAR VE BELGELERİ

3.1 VE ULUSLARARASI ALANDA MÜLTECİ ALANINDA YAPILAN DÜZENLEMELER.....	17
3.1.1 5543 Sayılı İskan Kanunu.....	17
3.1.2 1111 Askerlik Kanunu.....	19
3.1.3 Pasaport Kanunu.....	19
3.1.4 Türk Vatandaşlık Kanunu.....	19
3.1.5 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi.....	21
3.1.6 1967 Protokolü.....	22
3.1.7 1994 Yönetmeliği.....	22
3.1.8 57 Sayılı Genelge.....	25
3.1.9 Ulusal Eylem Planı.....	26
3.1.10 Uluslararası İnsan Hakları Hukuku.....	30
3.1.11 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu(Yukk).....	30
3.1.12 1969 Tarihli Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi.....	31
3.2 MÜLTECİ HUKUKUNDA ETKİLİ OLAN KURULUŞLAR VE BELGELER.....	32
3.2.1 Birleşmiş Milletler.....	32
3.2.2 Milletler Arası Mülteciler Teşkilatı(Iro).....	34
3.2.3 Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği.....	35
3.2.4 İnsan Hakları Evrensel Bildirisi.....	36
3.2.5 Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname.....	38
3.2.6 Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (Sgdd-Asam).....	40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MÜLTECİ HAKLARI ve KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

4.1 MÜLTECİ HAKLARI.....	41
4.1.2 Çalışma Hak ve Özgürlüğü.....	41
4.1.2 Sağlık Hakkı.....	42
4.1.3 Geri Gönderilmeme Hakkı.....	43
4.1.4 5683 Sayılı İkamet ve Seyahatleri Özgürlüğü.....	45
4.1.5 Eğitim ve Öğretim Hakkı.....	47
4.2. MÜLTECİLERİN KARŞILAŞTIKLARI BAŞLICA SORUNLAR.....	48
4.2.1 Ekonomik Sıkıntılar.....	48
4.2.2 Dil Sorunu.....	48
4.2.3 Barınma Sorunu.....	49

BEŞİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE’DEKİ MÜLTECİLERE MÜLTECİ STATÜSÜ TANINMASI
VE BU STATÜNÜN SONA ERME SÜRECİ

5.1 TÜRKİYEDEKİ MÜLTECİ STATÜSÜNE BAŞVURU VE KAYIT	50
5.1.1 Başvuru Süreci	50
5.1.2 Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği’ne Başvuru	51
5.1.3 Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne Başvuru Süreci.....	52
5.1.4 Bmmyk Mülakat Süreci	53
5.1.5 Bmmyk’nın Başvuruyu Reddetmesi	54
5.2 BAŞVURULARI KABUL EDİLEN MÜLTECİLERİN ÜLKEYE YERLEŞTİRİLMESİ	54
5.2.1 Mültecilerin Türkiye’de İkamet Etmesi	56
5.2.2 Mülteci Adaylarının Türkiye’de İkamet Etmesi	60
5.2.3 Şartlı Mülteci Olarak İkamet Edenler	62
5.2.4 İkincil Koruma Kapsamında Türkiye’de İkamet Edenler	63
5.3 MÜLTECİLİĞİN SONA ERMESİ VE İPTALİ.....	64
5.3.1 Kişinin Kendisinden Dolayı Kaynaklanan Mülteciliğinin İptali.....	64
5.3.2 Kişinin Mülteciliğinin Menşe Ülkeden Kaynaklanan Koşulun Değişmesi Durumundan İptali	65
5.3.3 Mültecilik Statüsünün Kısmen Sona Ermesi.....	66
5.3.4 Mülteci Statüsünün Sona Erdirilmesinde İstisnalar	66
SONUÇ.....	68
KAYNAKÇA	71
ÖZGEÇMİŞ.....	76

GİRİŞ

Sığınma hakkı, kişilerin, temel haklarının vatandaşı olduğu devlet tarafından korunmaması ya da ihlal edilmesi durumunda başka bir devletten koruma talep etmesidir. Bu durumda talep edilen devletler kişinin özellikleri ne olursa olsun ya da kişinin vatandaşı olduğu devlet ile ilişkileri ne olursa olsun bu talebi karşılamakla yükümlüdür. Hatta bu hususta bazı ülkeler uluslararası hukuk çerçevesinde ve kendi ulusal hukukları doğrultusunda koşullara uygun olarak bu hakkı kişilere tanımıştır. Bir ülkeden başka bir ülkeye göç etmek isteyen yabancı veya vatansız kişiler kendi öz yurtlarında yaşadıkları sorunları gerekli belgeler ile ispatlayarak ilgili makamlara başvuruda bulunurlar. Bu nedenler arasında kişi veya kişilerin kendi ülkelerde cinsel, ırksal, politik, kültürel ve dinsel gibi nedenlerden dolayı ayrımcılık, baskı ve zulüm ile karşı karşıya kalmış olması gerekmektedir. Yukarıda ifade edilen nedenlerden ötürü kişilerin yapmış olduğu başvurusu mülteci- sığınmacı kabul eden ülkeler tarafından incelenir ve kabul edilirse sığınma, mülteci, şartlı koruma ve ikincil koruma gibi statüler altında yeni statü verilir. Böylelikle kişi başvuru yaptığı ülkenin koruması altına girmiş olur. Başvurusu kabul edildiği andan itibaren ise kendisine mülteci statüsü verilen kişiler hem kendisine mülteci statüsü veren ülkenin hukukuna veya yasal düzenlemelerine, hem de uluslararası hukuk alanındaki düzenlemelere tabi olur.

21.yüzyılda yükselişe geçen göç, mülteci ve iltica sorununun tarihi çok eski dönemlere kadar götürülebilir. Bu sorunları Babiller, Asular, Antik Yunan, Ortaçağ Avrupası, 20. Yüzyılın tamamında ve günümüzde ise aşırı bir şekilde arttığını ifade edebiliriz. Bu dönemlerde kişiler, baskıya, zulme ve öteki olarak gösterilerek soykırım tehdidi ile karşı karşıya kalmışlar ve bu ayrımcılık neticesinde ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır. Kökeni çok eski dönemlere dayanan mülteci sorunu bahsedilen dönemlerde bir türlü çözülememiş, bilakis her dönem daha da artışı görülmektedir. Özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde insanlık ciddi bir mülteci sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Bu sorun sadece dünyanın diğer ülkelerinin meşgul etmemiş, Türkiye'de de büyük sıkıntılar doğurmuştur. Bu sıkıntılar yönetimden toplumun her bir katmanında hissedilmiştir ve hissedilmektedir.

Uluslararası hukukun geçeli olduğu ve insana verilen değer en yüksek seviye ulaştığı günümüzde yerinden edilen insanların sayısı her geçen gün arttığı görülmektedir. Özellikle uluslararası güvenlik örgütü olan BM nezdinde pek çok kurum kuruluş ve örgütler kurulmuş olmasına rağmen ve pek çok ulusal devletin kendi iç hukukunda düzenlemeler olmasına rağmen bugün dünyanın pek çok ülkesinden yerinden- yurdundan edilen ve kendisine mülteci statüsü verilen kişilerin sayısı on milyonlarca rakama ulaşmıştır. Bu rakam gösteriyor ki her ne kadar da bugün insan değer verilmiş olsa da uluslararası arenada ülkelerin birbirlerini ötekileştirerek bu mücadelenin içinin boş olduğunu

göstermektedir. Hatta bu kadar mülteci sayısının artmasında uluslararası sistemi etkileyen devletlerin çıkar politikaları olduğunu ifade etsek yanlış olmaz herhalde. Bu çıkar politikaları çerçevesinde daha önceki tarihlerde bireysel olarak yaşanan göç hareketleri, kitlesel göçe dönüşmüştür.

Bu bağlamda tezin birinci bölümünde mültecilikle ilgili önemli kavramlara yer verilerek mülteciliğin tarihsel süreci araştırılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda mülteci hukukunun ne zaman gelişmeye başladığı sorusunun cevabı aranmıştır. Çalışmanın İkinci Bölümünde İse “Mülteci Statüsünün Hangi Şartlarda Belirlenmektedir?” sorusunun cevabı aranmış ve bu bağlamda yabancı, vatansız olma mahallinde mülteci, zulüm siyasi düşünce, ırk, din ve milliyetin mülteci statüsünün belirlenmesinde oynadığı rol ortaya konmaya çalışılmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise ulusal ve uluslararası alanda mültecilikle ilgili yapılan düzenlemeler, mülteci hukukunda etkili uluslararası kuruluşlar ve belgelere yer verilmektedir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise mültecilerin hakları ve karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların mültecilerin hayatlarını nasıl etkilediğinin cevabı aranmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise Türkiye’de mültecilere nasıl ve hangi şartlarda mülteci statüsü verildiği ve yine bu statünün nasıl sona erdiği veya iptal edildiği analiz edilmektedir. Sonuç bölümünde ise genel bir değerlendirmeden sonra tezin özüne vurgu yapan mülteci ve mültecilerin karşılaştığı sorunlara ve bu sorunların Türkiye’ye ne gibi etkisi olduğu tartışmalara yer verilmektedir. Tartışmalar sonucunda hem Türkiye, hem de mültecilerin sorunları aşma hususunda tek başına yeterli olamayacağı ve bu sorunun küresel bir sorun olduğunda dolayı diğer uluslararası örgütler ve devletlerin Türkiye’ye maddi ve manevi yardımda bulunması gerektiği vurgulanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR ÇERÇEVESİNDE MÜLTECİLİĞİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1 YABANCI, KAYNAK ÜLKE, TRANSİT ÜLKE, İLTİCA, SİĞİNMACI, GÖÇMEN VE MÜLTECİ KAVRAMLARI

Tarih boyunca süregelen uluslararası göç sorunu çeşitli algılara göre şekillenmiş ve günümüze kadar farklı formatlarda biçimlenmiştir. Bu çerçevede göç konusunu ifade edebilmek için yasadışı göç, mekik göç, beyin göçü, transit göç, yabancı, kaynak ülke, iltica sığınmacı ve göçmen gibi pek çok kavramlar kullanılmıştır. Fakat bu kavramlar kullanırken insanlar, özellikle ülkemiz toplumu neredeyse bu kavramları karıştırarak tek bir şeyi ifade etmek için kullanmışlardır. Dolayısıyla ortaya bir kavramsal sorun ortaya çıkmıştır. Bu da Türkiye'deki hukuk sisteminden kaynaklandığını ifade edebiliriz. Uluslararası hukuk sığınmacıyı(asylumseker), mülteciyi(refugee) ve göçmeni(immigrant) gibi terimler ile ifade ederken, Türkiye'de ise Avrupa dışından gelenlere mülteci hakkı tanınmadığından dolayı yukarıda ifade edilen kavramlar Türk hukuk sisteminde yer almamaktadır. Bu ise toplumda karıştırmalara neden olmaktadır. Bu kavramsal sorunları giderebilmek için öncelikle bu kavramların ne olduğu veya olmadığı sorularının cevabı ortaya konması gerekmektedir. Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde kavramsal karşılıklılığı giderebilmek için bu kavramlara yer verilmektedir.

Yabancı: Genel anlamıyla yabancı hayatını devam ettirdiği devlete vatandaşlık duyguları ile bağlı olmayan kişidir. Bu kişi, vatandaşı olduğu ülkenin sınırlarını aşmış ve başka bir ülke toprağında yaşamını devam ettirmektedir. Din, dil, ırk veya siyasi düşünce farklılığından tamamen ülkesinden çıkmak zorunda kalmış kişilere değil Eğitim için ya da ülkesini başka bir ülkeye ziyaret etmek için giden kişilere de yabancı denilmektedir.

Kaynak Ülke: Siyasi düşünce uyuşmazlığı, savaş, aşırı nüfus artışı, doğal afet, ekonomik kriz gibi; insanları yaşadıkları ülkeden başka bir ülkeye göç ettiren ülkedir. Dolayısıyla Göç eden kişilerin doğup büyüdüğü ve çeşitli nedenlerden dolayı başka ülkelere göç etmek zorunda olduğu ülkedir.

Transit Ülke: Dini, siyasi düşüncesi, dili, ırkı, aşırı nüfus artışı gibi sebeplerden dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalıp ulaşmak istedikleri ülkeye geçişinde uğradıkları ülkelere transit ülke denilmektedir. Bu açıklamaya örnek vermek gerekirse Orta Doğu'dan kendilerine daha iyi bir yaşam sunmak amacı ile Avrupa Ülkelerine göç eden kişiler Türkiye'yi bu amaçla kullanmaktadırlar(Mutluer,2003:11).

İltica: Bulunduğu ülkede siyasi görüşleri, dini, etnik ve benzeri bozuklukların tetiklediği nedenlerden dolayı ve baskı, zulüm yüzünden bulunduğu yeri terk etmesi ve geri dönüşünde hayatı açıdan risk

teşkil etme durumudur. Tarihin her döneminde iltica örnekleriyle karşılaşabiliriz. Bunlardan birkaç tanesini örneklemek gerekirse; ilk Müslüman toplumları Mekkeli çok Tanrılı topluluğun zulüm ve baskısından kaçarak Habeşistan'a sığınmışlardır. Bunun üzerine Mekkeliler Müslümanların kendilerine teslim edilmesini istemiş Habeşistan yöneticileri bu durumu reddetmişlerdir. İlerleyen dönemlerde "Hicret" adıyla bilinen göç bu durumla başlamıştır. (<http://guvenhukuk.info>, 2017)

Sığınmacı: Kendi ana yurdunda ırk, din, siyasi düşünce, sahip olduğu kimlik gibi çeşitli nedenlerden dolayı baskısı altında olduğunu hissetmesinden ve bu nedenlerden ötürü baskı ve zulüm ile karşı karşıya kalan kişilerin ülkesini terk ederek ikinci bir ülkeden sığınma talep eden ve sığınma talebi çerçevesinde ilgili ülkelerin mercileri tarafından kişilere verilen statüdür. İlgili ülkelerin araştırmalarını tamamlayıp kişi veya kişiler hakkındaki görüşü olumlu olursa başvuruda bulunan kişilerin statüleri mülteci gibi statüler ile değişebilir. Bununla birlikte sığınmacı statüsünden yararlanmak uluslararası düzeyde anlam karmaşasına yol açmaktadır. Kişi mülteci olarak kabul edilirse mülteci yasalarından edilmezse göçmen yasalarından yararlanma durumu söz konusudur.(BMMYK,1997:184) Sığınma olayı kişilerin iç savaşlarından bir takım baskılardan ve çatışmadan kaçarak topluca sığınma (Örneğin; Körfez Savaşı'nda Kuzey Iraklılar Saddam Kuvvetlerinden kaçması gibi) veya baskı ve zulüm gibi bireysel sığınma (Örneğin; bulunduğu ülkenin çeşitli siyasi baskıları yada ayrımcı davranmaları nedeni ile bir aydının veya siyasetçinin başka bir ülkeye geçişi) biçimde de gerçekleşebilir. Sığınma olayı bir hak oluşturup oluşturmadığı ve bu kişilerin o ülkeye kabul edilme durumunda ülkede ki hukuksal statü sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır(Pazarıcı,1999:202). Odman'a göre ise, "asylumseeker'in karşılığı olan sığınmacı, bulunduğu ülkede hukuki bir statü kazanamamış ve hayatını devam ettirdiği ülkenin düzenlemelerinden mülteciler gibi yararlanamayan kişidir (Odman,1995:189).

Göçmen: Öncelikle göç kavramını açıklamak gerekirse farklı nedenlere bağlı olarak mevcut buldukları ülkeleri bırakıp ya da bırakmak zorunda kalmış ve farklı ülkeye geçişine göç denir. Ülkemizde genel olarak beyin göçü gerçekleşmektedir. Irk, sosyal konum, baskı altında olmak ve benzeri etkenlerin dışında kalan ekonomik gerekçelerle bulunduğu yeri gönül rızasıyla bırakıp, geçiş yapacağı ülkenin idari mercilerinin izni ve bilgisi üzerine onay alıp o ülkeye yerleşen kişiye denilmektedir. Göçmenlere örnek verilmesi gerekirse tarihteki Türklerin Orta Asya'dan göçünü ele alabiliriz. Göçmen olarak kabul edilme durumunda bulunan kişiler, göçmen vizesi ile Türkiye'ye giriş yapabilirler ve Türkiye'de ilgili makamlara başvuru yaparak iltica veya mülteci olma talebinde bulunabilirler. Bu şekilde yapılan talebin şartları ve yararlanacağı haklar ilgili yönetmelik ve yasaların hükümlerine göre yapılmaktadır.(Çelikel, Gelgel,2005,23) Bu konuda Akkaya şu şekilde ifade etmektedir, kişiler hayatlarının sonraki bölümünü veya bir kısmını yapılan yasal düzenlemeler doğrultusunda Türkiye veya başka bir ülkede geçirebilirler (Akkayan,1979:21). Göç çeşitlerini ayırmak gerekirse göç ikiye ayrılır. Bunlar şu şekilde incelenmiştir. Bir düzenli göç kendi ülkesi toprakları dışında başka ülkenin kurallarına uyarak Eğitim ya da buna benzer nedenlerden ötürü kısa süreli yada uzun süreli konaklamasına denilmektedir. İkinci olarak ise düzensiz göç adı verilen göçtür. Düzensiz göç kişinin yasal yollarla gittiği ülkede zamanından daha fazla kalması ve ya zamanı geçtikten sonra hala kalıyor olması düzensiz göçü ele alır.

Mülteci: Tarihin belirli dönemlerinde ülkesinde dini, siyasi görüşleri, etnik yapı, milliyeti, toplumsal gruba üyeliği nedenleri ile zulüm yüzünden veya zulüm göreceği korkusu yüzünden yaşadığı topraklardan ayrılan, ayrılmak zorunda kalan ve bu zulümlerin karşısında geri dönemeyen iltica ettiği ülke tarafından kabul edilip haklı bulunan kişiye denir. Bunun yanı sıra UNHCR' nin yayımladığı

raporlara göre 2016 yılında zorla topraklarından uzaklaştırılan 3,2 milyon insan orta- düzey ülkelere sığınmıştır. UNHCR' nin 2016 yılı ortası Eğilimleri Raporu bir önceki yılın ilk yarısında 1,7 milyon kişi kendi ülkesi içinde yer değiştirirken, 1,5 milyon kişi uluslararası sınırları atlayarak topraklarını terk etmiştir.

Yerinden edilen kişileri 2015–2016 yılları arasında kıyaslandığında diğer dönemlere göre üçte bir oranda azalma olmuştur. Savaşlar artmaya devam ederken topraklarından edilen kişilerin ülkelerine geri dönme ihtimali azalmıştır. 2016 yılının ilk yarısında Türkiye, 2,8 milyon mülteci ile dünyanın en çok mültecilere ev sahipliği ülkesi konumuna yükseldiği görünmektedir. Türkiye'yi sırasıyla Pakistan, Lübnan, İran, Etiyopya, Ürdün, Kenya, Uganda, Almanya ve Çad takip etmiştir. UNHCR'nin hazırladığı rapora göre bu ülkeler yoksul ülkelere zorla yerlerinden edilmiş kişilere ve bu kişilerin çocuklarına ev sahipliğini yaptığını göstermektedir. Veysel Eşsiz ve Gökçe Günel çalışmasında bu konuyu şu şekilde ele almıştır. Eşsiz ve Günel'e göre bir bireyin mülteci olarak kabul edilebilmesi için; öncelikle kişinin din, dil aidiyet gibi nedenlerden dolayı baskı altında olmak, ikincisi vatandaşı olduğu topraklarda kişinin baskı zulüm ve korku duyuyor olması, üçüncüsü, vatandaşı olduğu ülke dışında olup ve kendi anayurduna zulüm, baskı ve işkence korkusu ile dönememek. (Eşsiz-Günel,2017). Dolayısıyla kişilerin başka bir ülkede mülteci olabilmesi için yukarıda ifade edilen nedenlere sahip olması gerekmektedir.

Beyin göçü: Genel olarak gelişmekte olan ülkeden veya gelişmiş ülkelere eğitimli, yetişmiş kalifiyeli kişilerin başka ülkelere göç etmesi olarak ifade edilmektedir. Başka bir ifade ile bireyin hak etmiş olduğu veya kendini geliştirmiş olduğu alanlarda kendi ülkesinde iş imkânı bulamaması ve iş imkânı sınırlı olması ve bireyin daha iyi yaşam standartları altında hayatını devam ettirmek istemesi amacıyla gelişmiş başka bir ülkeye yerleşmesidir. Burada göç alan ülke değil daha çok beyin göçü veren ülkeler zarar görmektedir. Çünkü eğitimli ve kalifiyeli insanlar hangi ülkeye göç ettiyse bilgi ve becerileri kullanarak yerleştiği ülkenin kalkınmasına katkı sağlaması kaçınılmazdır. Özellikle beyin göçü veren ülkenin ise gelişme ve kalkınma hususunda sıkıntılar yaşaması kaçınılmazdır

1.2 TARİHSEL PERSPEKTİFTE MÜLTECİLİĞİN GELİŞİMİ

Uluslararası hukukun büyük bir alanının kaplayan mülteci hukukunun temelleri oldukça eskilere uzanmaktadır. Zaman içerisinde gelişen mülteci hukuku, önceki dönemlere oranlar ortaya çıkan problemler bağlamında oldukça gelişim göstermiştir. Dünyanın ve insanlığın en temel sorunlarından sayılabilir mülteci problemi. İnsanların toplumsal bir varlık olmasından kaynaklanan bir arada yaşama dürtüsü çeşitli sorunlara gebe kalmıştır. Baskı, şiddet, zulüm gören insan gruplarının daha güvenli bir yer arayışından doğmuş olan bu durum insanlığın genel bir problemi olmasına karşın, böyle bir göç

hareketi çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Ortaya çıkan durumun düzenlenmesi ve sorunların çözümüne yönelik hareket mülteci hukukunun doğmasına sebebiyet vermiştir.

Oldukça eski bir zaman dilimine dayanan mültecilik hareketleri 20. Yüzyılda Milletler Cemiyetinin oluşumu ile birlikte kurumsallaşma göstermiştir. Ülkemizdeki mülteci problemleri ve bu durumun çözümüne ilişkin yasaları irdelemek için mültecilik faaliyetlerinin zamansal gelişimine bakmak daha yararlı olacaktır.

Mültecilik faaliyetlerinin ortaya çıktığı dönem kesin olarak bilinmemektedir. O dönemlerin gerek toplumsal ya da yerleşimsel olarak farklılık göstermesi etkili olabilir. Kesin olarak çizilmemiş sınırlar da, sığınma hakkının ortaya çıkışını geciktirmiş olabilir. Dünya tarihi insanların korku, baskı, zulüm içerisinde ki durumundan kurtulmak için yaşadıkları ülkeleri terk etmek zorunda kalmışlardır. Bu insanlar mülteci konumuna düşmüş ve çoğu yerleşecek bir ülke bile bulamamışlardır.

M.Ö 14. Yüzyılda Hitit Kralı Urhi- Teshup'ın amcasının kendini tahtan indirmesiyle Kralı Urhi- Teshup tahtan indirilmiş ve Mısır'a mülteci olarak gönderilmiştir. Aztek geleneğine göre, bir esir sahibinden kaçır ve korunmak için bir yerlere sığınırsa o kaçan esir geri gönderilmez ve kaçtığı ülke topraklarının herhangi bir yerinde yaşarmış. Hatta bu kaçan esire hiçbir şekilde kötü muamele yapılmazmış. Aztek geleneğinden ülkelere sığınan kişileri geri göndermeme durumu günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

Antik Yunan'da da pek çok sığınma yerleri mevcut olmakla birlikte dışarıdan gelen pek çok kimseye sığınma hakkı tanınmıştır. Herodot, kardeşini öldüren ve Frigya' dan Lidya/Sart'a kaçan Adrastus aslı bir mülteciden söz etmektedir. Bu kişinin kendini Lidya kralı Krezus'e takdim ettiği ve Kralın onu sıcak bir şekilde karşılayarak, ülkesinde istediği kadar kalabileceğini söylediği belirtilmektedir.(Buz,2004:32). Sığınma hakkı aynı zamanda mitolojiye ve dramaya da konu olmuştur. Sophocles'in Kral Oedipus adlı eserinde mültecilerin izlerini görmek mümkündür.

Çağdaş anlamda ilk düzenlemeler 1.Jüstinyen tarafından yapılmıştır. Bilginlerin olduğu bir kurul tarafından, Roma Hukuku derlenerek yapılan düzenlemeyle, ciddi suçlarla suçlanmayan kişilere sığınma hakkı tanınmasıyla ilgili hükümler içermektedir. Geleneksel bir süreç olarak adlandırılan sığınma faaliyetleri, monarşinin güçlenmesiyle devlet yetkileri içinde sayılmaya başlanmıştır. Azınlıkların adet ve inançlarının tehdidiyle büyük göç ve sığınma hareketleri yaşanmaya başlanmıştır. Milattan sonra 711 yılında İspanya Araplar tarafından yüz yıl sürecek bir işgale maruz kalmış ve Arap egemenliğine son verildikten sonra, İspanya' da bulunan Yahudiler ve Araplar ülkeden kovulmuşlardır. Araplar Kuzey Afrikaya, Yahudilerin bir kısmı ise, Kıta Avrupasına dağılmıştır. Geri kalan Yahudilerin, 1492 yılının Ağustos ayında İspanya'nın Kadis Limanı'ndan Osmanlı

İmparatorluğu'na ait savaş gemileriyle alınarak Osmanlı topraklarına yerleştirilmek üzere getirilmeleri geçmiş tarihimizde meydana gelen büyük bir toplu sığınma olayıdır.

Ortaçağ Avrupa'sında da mezhep farklılıklarından kaynaklı çatışmalar, kıtalar arası göç olaylarına neden olmuştur. Yaşanan birçok olay Avrupa'da sığınma geleneğinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Fransız Devrimi sonrasında ise dini baskıların yerini, politik baskı almıştır. (Odman,1995:9)

Sığınma ve misafirlik birçok efsaneler ve semavi dinlerin konuları içinde yer almıştır ve Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'an-ı Kerim de yabancıların korunması ile ilgili birçok ayet bulunmaktadır. “ Unutmayın siz de bir zamanlar Mısır topraklarında bir yabancıydınız, yabancılara kötü davranmayınız.” Ayeti Tevrat'tan bahsedilen durum için örnek gösterilebilir. Yine sığınmayla alakalı İncil'de yer alan “ Tanrı erdemli ve dürüslere seslenir ve onları kutsar. Ben yabancıydım ve siz beni evinize aldınız...” ayeti bu konuyla alakalı uygun durumları ifade etmektedir. İsa'nın bir yabancı olarak doğmuş olduğu ve eziyetten kaçarak Mısır'a gitmiştir. Hıristiyanlıkta bir yabancıya yardım eli uzatmak kurtuluşun yegâne şartı kabul edilmektedir.

İslam dininden benzeri örneklerle açıklayacak olursak, oldukça yoğun bir argüman bulmamız kaçınılmaz olacaktır. Hz. Muhammed İslamiyet'i yaymak için harekete geçtiğinde, kendisi ve kendine inananlar baskılara ve züllüme maruz kalmışlardır. Bu nedenle Medine'ye göç başlamıştır. Sığınanlara yardım ve konukseverlikle ilgili Kur'an-ı Kerim'de birçok ayet yer almaktadır. “Onlar ki inandılar, hicret ettiler. Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaştılar ve onlar ki yurtlarına göçenleri barındırdılar ve yardım ettiler; işte onlar birbirlerinin velisi, dostu ve koruyucusudurlar.” Ayetiyle sığınmanın İslamiyet'teki önemine örnek gösterebiliriz. (Ateş-1983:184). Din ya da mezhep farklılıkları yüzünden anlaşmazlık zulüm ve baskı ortaya çıkarken, yine dinler tarafından bu durumun yanlışlığı ortaya konmuştur. 20. Yüzyılın en önemli özelliğinden biri mülteci sorununu uluslararası bir sorun olarak ele alınıp gerekli çözüm yollarının aranıp bunların yasal bağlamda ortaya konmuştur. Ayrıca yardım ve koruma çalışmaları da yapılmıştır. Mülteci hukukunun temelleri bu dönemde atılmaya başlanmıştır

1.3 TARİHSEL AÇIDAN MÜLTECİ HUKUKU 1921-1955

Mülteci kavramı 20. Yüzyıl sosyal ve ahlaki sorumluluk olarak algılanmıştır. Ülkelerini çeşitli sebeplerle terk etmek zorunda kalanların, yerli vatandaş tarafından insanlık ölçütü davranışlarla karşılanmak suretiyle insani bir sorumluluk kisvesi giydirilmiştir. Batı toplumları tarafından gerekli düzenlemeler oluşturularak, göç olgusunun gelişimsel aşamalarına isimlendirmelerde böylelikle getirilmiştir. Toplumların bu tarz kavramsal açıklamalara yönelmesi kendi ülkelerinin çıkarlarını

koruma doğrultusunda yaptıkları bir hamle olsa da, kavramların ve düzenlemelerin önünü açtığı hiç kuşkusuz ki doğrudur.

20. Yüzyıl başlarında, Batı ülkelerinde mültecilere uygulanacak göç politikaları oluşturulup, uygulanmaya başlanmıştır. Ülkelerin göç politikalarını oluştururken, göç edenlerin yaşadığı sorunlar yerine kendi menfaatlerini korumaya odaklanmaları kaçınılmazdır. Mülteci problemlerine ilişkin çözümler ve mülteci kavramı 3 yaklaşımı ortaya koymuştur. Bunlar; Hukuki, Sosyal ve Bireyci yaklaşımlardır.

Hukuksal Yaklaşım: Hukuksal olarak mülteci kavramı ilk defa 1920–1935 yılları arasında ciddi olarak alınmıştır ve kendi ülkesinin korumasından mahrum kalmış kişilere mülteci muamelesi yapılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda hiçbir ülke kendi sorumluluğuna olmayan kişilerin sorunlarına hukuksal yönden yaklaşarak, ülkeler arasındaki mülteci problemlerini çözümüye yoluna gitmemiştir.(Hathaway,1991:2-6) Fakat bu dönemlerde mültecilerle alakalı yasal düzenlemeler bulunmadığından dolayı devletlerin yükümlülükleri saptanamamıştır. Bu ise mültecilerin Zor durumda kalmalarına neden olmuştur. O dönemler mültecilerin gerekli resmi belgeleri bulamaması devletlerin yasal işleyişinde sorunlar yaşanmış yasal koruma ortadan kalkmış ve hiçbir ülke doğrudan sorumlu tutulmamıştır. Bunun sonucu olarak sorumluluğu hiçbir yasal dayanağa tabi olamayan kişileri, devletlerde topraklarına kabul ederken oldukça isteksiz davranmıştır. Tüm bu problemler mültecilerle alakalı düzenlemelerin yapılmasına neden olmuştur. Milletler Cemiyetinin genel politikaları, istekleri dış etkende olan milliyetleri ellerinden alınan kişilerin ve grupların korunmasını kapsaması şeklinde belirlenmiştir. Hukuksal yaklaşımdaki amaç, mülteci statüsündeki kişilerin güvenliğini sağlamak yerine, uluslararası yasal sistemi oluşturarak sistemi işler hale getirmek olmuştur. Sonuç olarak ise yardım ve güvenlik konuları geri planda kalmıştır. Bununla ilgili tam olarak yeterli yasalar ve düzenlemeler çıkartılmasa da eski döneme bakıldığında mülteci konumuna düşen kişiler artık eskiye oranla kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlamıştır.

Sosyal Yaklaşım: 1935- 1939 yılları arasında düzenlenen belgelerde mülteci tanımının sosyal bir içerik taşıdığı gözlemlenmiştir. Bu yaklaşıma göre, mültecilerin yaşadıkları topraklardan ayrılma nedeni olarak sosyal ve politik konular görülmüştür. Bu nedenle koruma ve güvenlik sağlama geri plana atılarak mültecilere sosyal yönden yardım konusu ön plana alınmaktadır. Uluslararası yardım için uygun bulunan kişilerin kategorileri, durumları uluslararası yasal sisteme uygun olanların yanında, belirli sosyal ve politik olaylardan etkilenen grupları da kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Kısaca, kendi ülkesinin yasal korumasından yararlanamayan veya bu korumayı kaybeden ve reddeden kişilere sosyal yönden yardım sağlamak olarak özetlenebilir.

Bireyci Yaklaşım: 1939–1950 döneminde kapsayan bu yaklaşımın mülteci tanımı; kendi vatanında adaletsiz bir ortamdan kaçmaya çabalayan kişiler olarak tanımlanabilir. Bu kişiler kendi yaşadıkları ortamdan güven duymadıklarından, başka bir ortamda yaşamak istemektedirler. Fakat savaş sonrası dönemde her başvuranın durumunun bireysel olarak ele alınarak incelenmesi pek mümkün olamamıştır. Bireysel problemleri nedeniyle mülteci başvurusunda bulunan kişilerin sebeplerinin öznel olması da oldukça problem yaratacak tiptedir. Bu durum devletlerin iç işlerine karışma niteliğini taşıması nedeniyle uluslararası toplum tarafından kabul edilmeme durumu taşımaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

ULUSAL VE ULUSLARARASI HUKUKA GÖRE MÜLTECİ OLMA STATÜSÜNÜN BELİRLENMESİ

2 MÜLTECİ STATÜSÜ BELİRLEME

Kişilere mülteci statüsü verilmesi bir süreçtir. Bu süreç içerisinde sığınma başvurusunda bulunan kişilerin başvuru dilekçesi incelenir ve kişilerin bilgileri toplanır. Bugün bir ülkenin ülkesine sığınma talebinde bulunan kişileri mülteci olarak kabul etmesi oldukça çok zor görünmektedir. Bir kişinin başka bir ülkede sığınmacı veya mülteci olarak yaşayabilmesi için öncelikle 1950 tarihli Tüzüğe ve 1951 tarihli sözleşmede belirtilen kriterlere uyuması veya kriterleri karşılaması gerekmektedir. Türkiye’de sığınma ve mülteci başvuru işlemlerini Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı’na bağlı İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü takip etmekte ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ise UNHCR ile sıkı ilişki kurarak bireyin başvurusunu değerlendirmektedir. Çünkü Türkiye mülteci statüsüne ilişkin olarak 1951 sözleşmesi ve 1967 protokolüne imza atarak taraf olmuştur. Fakat Türkiye sözleşmeye ve protokole taraf olurken coğrafi sınırlama hükmünü kaldırarak sadece Avrupa’dan gelebilecek sığınmacı ve mültecilere onay vermiştir. Başka bir ifade ile Türkiye genel anlamıyla uluslararası mülteci hukukuna kısmen taraf olmuş ve Avrupalı sığınmacılar hariç diğerlerini sözleşme dışında tutmuştur.

Mültecilik çerçevesinde başvuruda bulunan bir kişiye mülteci statüsü verilip verilmemesi 1950 ve 1951 tarihli protokol kriterleri çerçevesinde değerlendirerek mülakat yapılması sonucunda verilmektedir. Gerek UNHCR, gerekse Türkiye mülakat esnasında sığınmacıların ülkesiyle ilgili verdiği bilgileri değerlendirerek verilen bilgiler gerçeği yansıtıyor ve gerçekten sığınma talebinde bulunan kişi zor durumda ise olumlu yönde karar verirler.

2.1 Yabancı Olma

Yabancı olma durumu, kişinin bulunduğu sınırlar içine ait olmaması şeklinde de ifade edilir. Yani bu ifadeden de açıkça anlaşılacağı üzere kişinin ait olduğu ülke dışında bulunma durumudur. Baskı ve zulüm korkusundan dolayı başka bir ülkeye sığınan ve sığındığı ülkede yabancı durumunda olan kişilere mülteci veya sığınma hakkı tanınır (Odman,1995,85). Fakat bu açıklamanın dışında kalan kesimi de göz ardı etmemek gerekmektedir. Ülkesinde baskı ve zulme uğrayıp, aynı zamanda ülkesinden de çıkamayan kimsede dâhili mülteci kavramıyla adlandırılmaktadır. Bu kişiler içinde ortak sınırları olan ülkeler arasında çeşitli düzenlemeler getirilerek bazı programlar hazırlanmıştır. Bu programlar 1951 Cenevre Sözleşmesi çerçevesinde yapılmaktadır. Zira 1951 sözleşmesine göre kendi

öz devletinin korumasından yararlanamayan kişilerin güvenliği sağlanıncaya kadar bu kişilere yasal koruma sağlamak ve uluslararası haklardan yararlanmalarına imkân sağlanmalıdır (Odman, 1995, 86). Yabancılar buldukları ikinci ülkenin mevzuatında belirtilen gerekli şartlara sahip olduklarında, yabancı olarak ifade edilen kişiler çalışma hakkına sahip olabilirler.

2.2 Vatansız olma

Devletlerin kendi vatandaşlığına kabul etmediği kişiler ile vatandaşlıklarını kaybeden ve herhangi bir devletin vatandaşlığını kazanamamış kişiler vatansız kişiler olarak adlandırılabilir. Önceki açıklamalarımıza yönelik olarak birden çok vatandaşlığı olan kişiler bile mülteci statüsü ile ilgili bir çok problem yaşarken vatansız kişilerin ise durumu oldukça karışıktır.

Vatansız kişilerin vatanı olmadığından ülkesine dönmesi ve ya ülkesinin korumasından da yararlanabilmesi olası değildir. Çünkü söz konusu ülke vatandaşı olmayan bir kişiyi koruma yükümlülüğüne sahip değildir. Vatansız kişilerin mülteci olup olamayacağına karar verileceği zaman, o kişinin önceden ikamet ettiği yer esas alınmakta ve sözleşmedeki koşullar bakımından ‘milliyetini taşıdığı ülke’ kavramıyla eşdeğerde tutulmaktadır. (Odman, 1995:91)

2.3 Mahallinde Mülteciler

1951 Sözleşmesi’nde mülteci statüsünü kazanabilmesi için kişinin kendi ülkesinden başka bir ülkeye çıkmış olması prensip olarak kabul edilmiştir. Sözleşmeye göre ise yasadışı yollarla ve baskı ve zulüm korkusuyla bulunduğu toprakları terk eden ve iltica başvurusunda bulunan ve kendi ülkesini eğitim, seyahat gibi durumlarla topraklarından ayrılan ve bulunduğu ülkede iltica talebinde bulunan kişiyle arasında hiçbir fark yoktur. Yurt dışındayken iltica talebine başvuru yapan kişilere Mahalli Mülteciler denilmektedir. (Odman, 1995:92)

Tanımı yapılan kişi, iltica talebinde bulunduğu sırada ülkesinde meydana gelen olayları gerekçe gösterebileceği gibi, ülkesini terk ettiği sırada ülkesi aleyhine sahip olduğu görüşleri de gerekçe olarak gösterebilir. Gerekli şartları sağladığında kişi mülteci statüsü alabilmektedir.

2.4 Birden Fazla Vatandaşlığa Sahip olma

Yerinden veya ülkesinden edilmiş ve bir çok vatandaşlığa sahip olanların durumu 1951 Cenevre Sözleşmesinde madde 1’in fıkra A’nın (2) numaralı bendinde ele alınmıştır. Bu durumla birlikte birçok ülkeden vatandaşlık alan kişinin mültecilik kavramını kazanabilmesi için diğer birçok ülkenin vatandaşlığını aldığı için o ülkelerin korunmasından memnun olmaması ve mahrum olması

gerekmektedir, bu konu, “ *Birden fazla tabiiyeti olan bir şahıs hakkındaki vatandaşı olduğu memleket tabiri tabiiyeti haiz olduğu memleketlerden her birini kasteder. Haklı bir korkuya müstenit muteber sebep olmaksızın, vatandaşı olduğu memleketlerden birinin himayesinden istifade etmeyen şahıs, vatandaşı olduğu memleketin himayesinden mahrum sayılmaz.*”(Resmi Gazete 5 Eylül 1965,sayı:10898) şeklinde ifade edilmiştir. Kısaca açıklamak gerekirse, hukuksal bakımdan bir ülke vatandaşlığı taşımanın her zaman bu ülke korumasından yararlanabilme olanağı vermeyebilir. Yine böyle bir durumda ikinci bir vatandaşlık da koruma için yeterli değildir.

Kişinin milliyetini taşıdığı tüm ülkelerin şartları değerlendirilerek koruma talebine cevap verilmekte olup, kişinin milliyetini sağladığı ülkelerden birini koruma talebine olumlu yanıt verebilecek statüyü sağladığına inanıldığında ise koruma sağlanmamaktadır. Vatansız kişilere dair 1954 Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşmenin mültecileri ilgilendiren maddeleri şu şekilde açıklanmıştır. Senar Ataman Göç ve Mültecilik makalesinde ele almıştır.(www.multeci.net, 2017).

3.Madde Ayrımcılık yapmama: Karşı devletler ülkesini terk etmek ve korunmasından kararlanmak istemeyen kişilere din, ırk vb kavramlarda diğer kişilere davranıldığı gibi ayırım yapmadan tüm hak ve özgürlükler yabancı kişilere de uygulanır. 4. Madde Din: Karşı devletler ülkesini terk etmiş ve zulüm, haklı nedene dayalı olarak ülkelerini terk etmiş ve diğer başka ülkelerden vatandaşlık alamamış kişilere kendi ülkesindeki vatandaşına sağladığı din özgürlüğü, din eğitimi vatansız kişilere de aynı şekilde gösterirler. 13. Madde Menkul ve Gayrimenkul edinme hakkı: ülkelerini terk etmiş ve başka diğer ülkelerden vatandaşlık alamamış yani vatansız kişilerinde buldukları ülkelerde mal sahibi olma hakkı vardır.

15. Madde Dernek kurma hakkı: ülkelerini terk edip diğer ülkelerden de vatandaşlık alamamış kişilerinde dernek kurup üye olma hakları vardır. 16. Madde Buldukları ülkeleri terk etmek zorunda kalıp başvurduğu ülkelerden de vatandaşlık alamamış kişilerinde çıktığı mahkemelerce taraf olarak bulunabilme haklarına sahiptirler. 22. Madde Vatanlarını terk edip vatansız kalan kişilerinde buldukları ülkede diğer vatandaşı olan kişiler gibi devletten gelen eğitim hakları vardır. 23. Madde vatanlarını bir sebepten dolayı terk edip gittikleri ülkeden de vatandaşlık alamayıp vatansız kalan kişiler buldukları ülkelerde ihtiyaçlarını karşılama ve sosyal yardım alma hakları bulunmaktadır. 24. Madde vatansız kişilerin buldukları ülkelerde hem çalışıp para kazanma hem de sosyal güvenlik haklarına sahiptirler. 26. Madde Buldukları ülkeleri haklı nedene dayalı olarak yâda iç savaş gibi nedenlerden dolayı terk edip başvuru yaptıkları ülkelerde de vatandaşlık kazanamamış yani vatansız kalmış kişilerinde buldukları ülkelerde seyahat etme hakları vardır.

2.5 Korku, Baskı ve Zulme Temel Teşkil Eden Nedenler

Bireyin hayatını ciddi bir şekilde etkileyen bu faktörler aynı zamandabireyindin, aidiyet ve siyasi düşünce gibi doğduktan sonra elde ettiği kendi kişiliğini şekillendirdiği faktörlerdir. Kişi bu faktörlere sıkı sıkıya bağlıdır. Mülteci tanımının temel unsurunu 1951 sözleşmesinin ilk maddesinde yer alan korku, baskı zulüm korkusu olduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla iltica, mülteci veya sığınmacı talebinde bulunan bir kişinin talebinin kabul edilebilmesi için haklı nedenlere dayandırması gerekmektedir. Dolayısıyla korku, baskı ve zulüm kavramlarının ne anlama geldiği ve sözleşmede nasıl yer bulduğu ayrıntılı olarak incelenmesi gerekmektedir. Bundan dayıdır ki çalışmanın bu kısmında bu nedenlere yer verilmesi daha faydalı olacaktır.

2.6 Haklı Nedene Dayalı Korku

Haklı nedenlere dayalı korku cümlesi, mülteci tanımlamasının anahtar kelimesini oluşturmaktadır. Haklı nedenlere dayalı korku deyimi objektif ve sübjektif unsurları içerisinde barındırsa da her iki unsur da beraber değerlendirilmesi gerekmektedir. Korku bir tehlike karşısında veya bir tehlikeyi düşünürken duyulan kaygı, üzüntü ve endişe ve ya gerçek bir tehlikenin uyandırdığı endişe duygusu olarak tanımlanmaktadır.(Odman,1995,95). 1951 sözleşmesinde kişi için potansiyel bir tehdit veya tehlike oluşturabilecek olayların değerlendirilmesinde, kişide oluşan bu ruh hali sübjektif niteliğine karşın bir kriter olarak kabul edilmiştir. Kuşkusuz ki yer alan korku kavramı kişisel olarak göreceli bir korkuyu değil de genel olarak kabul gören bir korkuyu ifade etmektedir. Bu nedenle sözleşmede korkan yerine haklı nedenlerden dolayı korkan ifadeleri yer almıştır.(Karacan büyük sözlük,1972:1266).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından yayımlanan El Kitabı'nın 44'ncü paragrafına göre, bir kişiye mülteci statüsü verilir verilmemesi hususunda her başvuru yapan kişinin kişisel durumu detaylı bir şekilde tek tek incelenerek karar verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak grup halinde ülkeyi terk etme durumunda kalanlar içinse grubun bütünüyle bağlantılı olarak incelenmesi gerektiği açıklanmaktadır. Bu konuda Odman, "başvuruda bulunan her kişinin zulme uğramış kişileri değil, zulüm tehlikesi yaratabilecek durumlardan kaçınma gereksinimi içinde olan kişileri de kapsayacağı ifade edilmiştir(Odman,1995,97).

2.7 Baskı ve Zulüm

Uluslararası literatürde kabul edilen zulüm, "devlet korumasının ortadan kalktığı durumlarda temel insan hakları ve hukukunun ihlal edilmesi olarak ifade edilmektedir. Bu bakımdan, tanımın 1951 Sözleşmesi başlangıcında zikredilen Birleşmiş Milletler Antlaşması ile 1948 yılı ilan edilen beyannamede vurgulanan temel hak ve özgürlükler çerçevesinde ele alınarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşımda, temel insan hakları ve özgürlüklerinin bizzat hükümet tarafından ve ya bazı gruplar ve çeşitli organlar tarafından ihlal edilmesi, bu ihlallerin hükümet tarafından görmezden gelinmesi ve kişinin devletin korumasından mahrum kalması söz konusudur. Literatürde hükümetin iradi olarak zulüm yaratacağı ve ya gayri iradi bir zafiyet içinde bulunabileceği de belirtilmiştir (Odman, 1995:100). Yukarıdaki ifadeden anlaşılacağı üzere baskı ve zulüm sadece devlet tarafından yapılmamaktadır. Güçlü olan kesimin değişik nedenlerden dolayı korunmaya ihtiyacı olan kişilerin acımasızlık, cefa, haksızlık ve eziyete uğrayabilmektedir. Yâda bu vaka bir devletin ülke içerisindeki herhangi bir örgüt ile anlaşarak kendi vatandaşlarına baskı ve zulüm yapabilir. Bu duruma örnek olarak, 2010 yılı itibarıyla Esad rejiminin kendi vatandaşlarına yaptığı baskı ve zulüm gösterilebilir. Esad'ın kendi vatandaşlarını sindirmek ve kendi rejiminin devamını sağlamak amacıyla rejimi altında yaşayan Suriye halkına baskı ve zulmünü artırması sonucu, pek çok Suriye halkı devletinden beklediği korumayı alamamış ve dolayısıyla ülkesini terk ederek ikinci bir devlete göç etmek zorunda kalmıştır.

2.8 Siyasi Düşünce

Bu konu, 10 Aralık 1948 'de yürürlüğe giren Evrensel Beyanname'nin 9. maddesinde şu şekilde ifade edilmektedir; Herkes din, vicdan ve düşünce özgürlüğüne sahiptir ve bireyin değişen siyasi düşüncelerin kişilerin gördükleri muameleyi değiştirmemelidir. Hiçbir kurum ya da kişi insanları fikirlerini değiştirmesi konusunda zorlama hakkına sahip değildir.

Siyasal düşünce gerekçesiyle iltica talebinde bulunan kişinin, mevcut iktidardan farklı bir siyasi ideolojiye sahip olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumun siyasi iktidar tarafından bilinerek niyetli olarak karşılanmaması gerekmektedir. Sonuç olarak kişinin siyasi düşüncesinin farklılığı nedeniyle zulme uğrama tehlikesiyle karşı karşıya kalması gerekmektedir. (Odman, 1995:109).

Ayrıca iltica talebinde bulunan kişinin siyasi görüşünü eyleme dönüştürüp karşı tarafın hakkına zarar verip ya da gasp ettiği halde suçun oluşması söz konusudur. Böyle bir durumda kişi iltica talebinin sözleşmesi hükümlerinden faydalanamaz. Başka bir neden ise siyasi bir suçtan dolayı hukuksal ceza ile karşı karşıya kalabilir. Bu durumdaki kişinin mülteci olarak değerlendirilebilmesi

için bazı şartları bulundurması gerekmektedir. Eğer ülkesinde yaptığı suç iltica talebinde bulunduğu ülkenin hukuksal kurallarında suç tescil ediyorsa başvurduğu iltica talebi reddedilmektedir. Yalnız iltica talebinde bulunan kişi ülkesinde işlediği suçtan ötürü yasalar dışında cezaya çarptırılıyorsa bu olay zulmü beraberinde getirmektedir.(Odman,2008:46).

Bununla birlikte siyasal düşüncenin yalnızca siyasal eylem olarak bakılmadığını vurgulamak gerekmektedir. Kişi bulunduğu ülkede herhangi bir eyleme katılmamakla birlikte siyasal düşünceye sahip olmayabilir. Ülkesinden ayrıldıktan sonra bulunduğu ülkede iktidara karşı kişinin farklı düşünceleri ortaya çıkabilir. Bununla birlikte iltica değerlendirilmelerinde iltica talebinde bulunan kişinin yaşam tarzı, siyasal görüşleri gelecekte ve şuanda oluşabilecek durumda bütün unsurlara bakılıp değerlendirilerek iltica kabulü ele alınmalıdır.(Odman,1995:110)

2.9 Dinsel Etkenler

Din, bir bireyin tanrıya her yönü ile özgürce bağlanmasıdır. Pek çok uluslararası sözleşmelerde dini özgürlük bir insan hakkı olarak ifade edilmekte ve bir inanç sistemine inanmış kişilerin sahip olduğu dini kimliğinden dolayı baskı ve zulme uğramamaları gerektiğini ifade edilmektedir. Bu doğrultuda 1981 yılında hazırlanan yeni düzenleme (Din veya İnanca Dayalı Her Türü Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılığın Kaldırılması Bildirisi) ile devletlere bir takım sorumluluklar yüklemiştir. 1951 Cenevre Sözleşmesine göre kişinin mülteci konumunda olabilmesi için din açısından özgürlüğünü öne sürmesi ve bununla ilgili haklı sebepler doğurması gerekmektedir ve ayrıca dini inancı yüzünden zulme uğradığını ispatlayarak ilerlemesi gerekmektedir.

Tarihe dini perspektifte bakıldığında, din her kültürde ve toplulukta farklı şekilde orta çıkmış ve her çağda da farklı çeşitli kültür, topluluk ve kişilerde dinin farklı şekillere sahip olduğu, her çağda bazı değerlere göre yeniden şekillendiği görülmektedir. Arapça kökenlidir ve köken olarak ‘yol, hüküm, mükâfat’ anlamlarına sahiptir. Çoğunlukla adanmışlık ve ritüel gözlemleri içeren ve genellikle insan ilişkilerinin davranışını düzenleyen ahlaki bir kod içeren, evrenin nedeni, niteliği ve amacı ile ilgili bir dizi inanç. İnsanların İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sine göre de dini özgürlükleri vardır fakat bazen bu özgürlük yok sayılır ve insanların insan olarak korunma, sığınma veya göç etme hakkı doğar. Bu yok sayılma tarihte de görülmüştür. Örneğin Yusuf Peygamberin vefatından sonra firavunlar Mısır’da idareyi ele geçirirler ikinci büyük kavim olarak İsrailoğulları’nın konumlanması firavunları telaşa sarar ve İsrailoğulları’na baskı uygulayıp köleleştirme yoluna giderler. Bu zulümlerden kurtulmak isteyen Yahudiler atalarının diyarına yani ‘Kenan Diyarı’na gitmek isteseler de Firavun onların isteklerini hiçe sayıp ilah olarak kendisine tapmalarını ister. Musa peygamber İsrailoğulları’nı ve Yusuf Peygamber’in tabutunu da alarak bir gece Mısır’dan

ayrılırlar(<http://blog.milliyet.com.tr>, 2017). Bu olay kişilerin dini kimliğinden dolayı zulüm ve baskıya uğradığına dair önemli örneğidir.

Diğer bir örnek 1804–1815 ve 1877–1878 ve 2.Dünya Savaşı sırasında Sırp çeteleri doğu Bosna'daki şehir ve köyleri basmışlar ve katliamlarda bulunup zorla din değiştirme politikasını uygulamaya çalışmışlardır. Bu durumda da göç olmuştur. Fakat kaç Müslümanın yurtlarını terk etmek zorunda kaldığına dair sayıları hakkında yeterli bir bilgi mevcut değildir(<http://www.bosnahersek.ba> , 2017). Dinsel göçle ilgili olarak Orta Afrika'da Bangui'da Müslümanlar sık sık Hristiyanların saldırısına maruz kaldığından dolayı 1300 Müslüman yerlerinden edilerek Kabu ve Sidu bölgesine yerleştirilmiştir (<http://www.aljazeera.com.tr>, 2017).

2.10 Irksal Nedenler

Bir bireyin mülteci olarak sayılabilmesi için, bireyin, haklı sayılan nedenlerden dolayı yaşadığı ülkeyi terk etmesi gerekmektedir. (Odman, 1995:102). Fakat Bu doğrultuda hazırlanan 1951 Sözleşmesi'nde ise ırk kavramıyla ilgili herhangi bir madde ele alınmamıştır. Burada ifade edilen ırk kavramı, birbirinden farklı özellikleri olan din grupları kapsamaktadır(BMMYK,1998,19).

Irk ayrımcılığın en belirgin unsurlarından biridir. Irk ayrımcılığını önlemek amacıyla BM nezdinde birçok bölgesel sözleşme hazırlanmıştır. Bunlardan biri 1948 tarihli bildirinin 2. Maddesinde, herkesin renk, cinsiyet, dil, din, ırk ayrımı gözetilmeksizin bu Bildiri' de ilan olunan tüm haklardan yararlanacağı belirtilmekte ve ayrımcılık konusunda evrensel genel yasa konumunda olan "Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması ile İlgili Sözleşme'nin 1.maddesiyle ırk ayrımcılığının; fark gözetme, dışlama, kısıtlama eylemlerinden oluşmaktadır. Bu sözleşme 21 Aralık 1965 de kabul edilmiş, Türkiye'de ise 1972 yılında sözleşme imzalanmıştır. Başka bir sözleşme ise 30 Kasım 1973 tarihli Apartheid Suçunun Ortadan Kaldırılması ve Cezalandırılması konusunda Uluslararası bir sözleşmedir. Bu sözleşmenin suçu şu şekilde ifade etmektedir; Bir etnik gruba yaşama hakkı ve özgürlüklerini tanımamak, onları keyfi olarak tutuklamak ve düzenlemelere aykırı olarak tutuklamak, bu grupların ekonomik, toplumsal ve kültürel yaşama haklarına engel olmak ve bu hakların gelişmesine olanak sağlamamak, bu ırksal grupların istemedikleri bir yerde zorla yaşamalarını istemek ve zorlu çalışmalara tabi tutmak ve bu kurallara uymayanları cezalandırma(Pazarcı,2003:169).

Geçmişten günümüze incelendiğinde mülteci hareketlerinin büyük bir çoğunluğu ırksal farklılıklardan oluşmaktadır. 1972 tarihinde Burundi vatandaşı olan Hutular yapılan katliamdan kurtulabilmek için çevre ülkelere sığınmış, 1975 yılı sonrası etnik kökenlerinden dolayı baskı altında

kalan Çin asıllı Vietnam vatandaşları diğer Güneydoğu Asya ülkelerine kaçmış bulunmaktadır. (Gill,1996,43).

2.11 Belirli Bir Sosyal Gruba Mensupluk

1951 Sözleşme 'sinde geçen ırk, milliyet, din ve siyasi görüşlerin insanları baskı ve zulme karşı koruma yeterli olmayacağından, İsveç Delegeşi önerisiyle sosyal gruba mensubiyet maddesi sözleşmeye eklenmiştir.(Odman,1995:113) Bu nedenden dolayı kişiler baskı ve zulüm görürlerse mülteci olma statüsünde değerlendirileceklerdir.

BMMYK sosyal grubu Yaşadıkları, benlikleri, alışagelmiş hareketleri gibi nedenlerle benzer bir geçmişi, toplumun diğer kalan kesiminden ayıran belli başlı özellikleri paylaşan kişi kalabalığı olarak tanımlanır. (Altınışık ve Yıldırım,2002,16)

2.12 Milliyet

Milletçilik kavramının Fransız ihtilali ile ortaya çıktığı kabul edilebilir. Fransız ihtilali ile monarşiler yıkılmış, yerlerine cumhuriyetler gelmiştir. İhtilal ile birlikte milletler monarşilere karşı ayaklanıp kendi özgürlüklerini kazanmaya başlamışlardır. Aynı milletler, aynı çatı altında yeni devletler altında yaşamaya başlamışlardır. Türk Dil Kurumu(TDK)'ya göre millet *aynı topraklar üzerinde yaşayan ve aralarında ortak tarih, dil, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğudur*. "Milliyet kavramı ise milli olma durumu olarak tanımlanmıştır.(www.tdk.gov.tr, 2017).

Günümüzde Avrupa'da Milliyetçilik kavramı neredeyse reddedilmektedir. 2. Dünya savaşı sonucunda büyük yıkıma uğrayan Avrupa'da milliyetçilik akımı etkisini yitirmektedir. Bunu destekleyen bir önerme olarak "Schengen" bölgesi gösterilebilir. Bu bölgede anlaşmaya tabii olan ülkeler serbest dolaşım ve ticaret hakkına sahiptir. Bu bulguların aksine Yapılan araştırmada Suriye'den sığınmacı olarak Avrupa'ya gelen insanlar hakkında yapılan haberlerde insanların yaptıkları yorumlar analiz edilmiştir. Bu analize göre Avrupalı insanların hala mülteci ve sığınmacılara karşı çeşitli sebeplerle milliyetçilik duygusuyla yorumlar yaparak yaklaştığı gözlemlenmiştir(Seçim,2015).

Öte yandan Türkiye'de Cumhuriyet dönemiyle birlikte Türk milliyetçilik akımı hakim olmaktadır. Bu anlayışa göre kendini Türk hisseden herkes Türk'tür ve ırk ayrımı yapmaksızın her vatandaş Türkiye Cumhuriyeti'nin bir ferdi olarak kabul edilir.

1.Dünya savaşından sonra Avrupa ve Dünya'da bir sürü yeni devlet ve devletçikler ortaya çıkmıştır. Bunlardan bir tanesi de Yugoslavya Cumhuriyeti'dir. Yugoslavya Cumhuriyeti 'de sonunda milliyetçilik akımına yenik düşerek dağılmıştır ve sınırlarından daha fazla sayıda devlet ortaya çıkmıştır. Bunlardan Bosna-Hersek ve Sırbistan sonunda tekrar milliyetçi sebeplerle birbirleriyle savaşmışlardır. Bu savaş sırasında binlerce Sırp ve Boşnak insanlar yurtlarından edilmiş, mülteci olarak kaçmak zorunda kalmışlardır.(<https://www.researchgate.net/2017>) Savaş sırasında 100.000 civarında insanın öldüğü söylenmektedir ve savaşın en ağır sonuçlarından biri de Srebrenitsa katliamıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSAL VE ULUSLARARASI ALANDA MÜLTECİLİKLE İLGİLİ YAPILAN DÜZENLEMELER; MÜLTECİ HUKUKUNDA ETKİLİ ULUSLARARASI KURULUŞLAR VE BELGELERİ

3.1 VE ULUSLARARASI ALANDA MÜLTECİ ALANINDA YAPILAN DÜZENLEMELER

Türkiye bulunduğu coğrafi konumu nedeninden dolayı tarih boyunca bireysel ve kitlesel göç hareketlerine sahne olmuştur. Hatta Türkiye göçmenlerin üçüncü bir ülkeye geçerken göçmenlerin geçiş ülkesi olmuş ve sayıları milyonlarla ifade edilen pek çok göçmene ev sahipliği yapmıştır/yapmaktadır. Kıtaları arasında bir köprü rolü üstlenen Türkiye, özellikle kitlesel göçlere şahitlik etmiş ve pek çok geniş kitlelere ev sahipliği etmiştir. Bu süreç Türkiye, örneğin 1979 yılında İran devrimi sonrası devrim karşıtlarının göçü, 1989 Bulgaristan'daki Türklerin göçleri, Irak'taki sorun nedeniyle K. Iraklıların göçüne, Yugoslavya'da iç savaştan kaçanların göçüne, Kosova krizi sonrası Kosova'dan göç eden göçmenlerin göçüne ve günümüzde de Suriyelilerin kitlesel göçleriyle uğraşmak zorunda kalmıştır. Türkiye sık sık karşı karşıya kaldığı göç sorunu karşısında, yabancılara herhangi bir statü kazandırmak ve yabancılara bir takım hak sorumluluklar getirebilmek için bir takım hukuki düzenlemeler yapmıştır. Bu düzenlemeler hem ulusal hem de uluslararası niteliktedir. Bunları şu şekilde ele alabiliriz. İskân Kanunu, Askerlik Kanunu, Pasaport Kanunu, Türk Vatandaşlık Kanunu,1951 Cenevre sözleşmesi,1967 protokolü, 1994 Yönetmeliği, 57 Sayılı Genelge, Ulusal Eylem Planı, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku, Afrika Birliği Örgütü'dür. Bu düzenlemelerin ne olduğu ve hangi çerçevede işlerlik kazandığı daha anlaşılması için detaylı analiz edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla çalışmanın bu bölümünde ulusal ve uluslararası alanda mülteci alanında yapılan düzenlemelere yer verilecektir.

3.1.1 5543 Sayılı İskan Kanunu

14 Haziran 1934 tarihinde yürürlüğe giren 2510 sayılı İskân Kanunu,5543 sayılı yeni İskân Kanunuyürürlüğe girmesiyle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. 2510 sayılı kanun mülteci ve muhacirler ile alakalı hükümler içerirken yeni olan 5543 sayılı kanun yalnızca göçebe ve göçmenlerle alakalı hükümleri düzenlemektedir. 2510 sayılı kanununda yapılan mülteci tanımı, Türkiye'de yerleşmek amacıyla olmayıp, zorunlulukla geçici oturmak için sığınanlar şeklinde tanımlanmıştır. Fakat 2510 sayılı İskân Kanununu yürürlükten kaldıran 5543 sayılı İskân Kanununda mülteci tanımı

yer almamış ve 5543 sayılı kanun mültecilerden bahsetmemektedir. İnsan haklarının ülkemizdeki seyri gözleminde değerlendirildiğinde bu durum olumsuz bir gelişmedir. 1934 yılında düzenlenen kanunun dikkat çekici özelliği 1951 Sözleşmesinden önce mültecilerle ilgili kavramlara yer verilmesidir.(Odman,1995:171).5543 sayılı yeni İskân Kanununun 1.maddesinde kanunun amacının, göçebe ve göçmenlerin, yerleri kamulaştırılanlar ile milli güvenlik ile yapılacak iskân çalışmalarını, köylere yerleşimin düzenlenmesi için uygulama kuralları ve alınan tedbirlere sahip oldukları yükümlülük ve haklarını düzenlemek olduğu belirtilmiştir. Bu kanunun 2.maddesinde ise kanunun kapsamı belirtilmektedir. Buna göre: Göç edenlerin buldukları yerlerin güvenlik nedeni ile yer değişiminde kararları alınan iskân edilen ile köylerin topluluk halinde olmasına ve fiziki yerleşkenin düzenlenmesiyle ilgili uygulamaya esas alınacak önlemlere ait hükümleri kapsayacağı belirtilmektedir. (www.resmigazete.gov.tr, 2017).

Sonuç olarak 5543 sayılı yeni İskân Kanunu mülteciler konusunu düzenlememiştir. Bu kanun ile “Göçebe ve göçmen ”gibi kavramlara açıklık kazandırılmıştır.Aynı kanun “Göçebe kavramını”: yerleşik bir hayat tarzına sahip olmayan, başka bir ifade ile hayatını tarım ve hayvancılıkla sağlayan ve bu nedenden dolayı otlak ve sulak yerlerde yaşayanları insanlar ve insan topluluğu olarak ifade etmektedir.Yani hayatını konargöçer tarz ile sürdüren insanları ve topluluğunu ifade etmektedir. Bu kanun ülke içerisinde yaşanan göçü ve göç şartlarını ortaya koymaktadır. Yine 5554 sayılı kanunun 3.maddesinin (d) fıkrasında göçmen olarak, daha önce Türkiye dışında yaşayan, Türk kültür ve soyundan olanveyerleşmek için Türkiye’ye gelen kişileri ifade etmektedir. Bu kanun özellikle Türk kültüründen ve Türk soyundan olan kişileri ayrıcalıklı koruma altına almaktadır. Bu kanun Türk soyundan olmayan diğer kişileri kapsamamaktadır.

5543 Sayılı kanunun 4.maddesinde; Türk Soyundan olmayan yabancı bireylerin göçmen olarak kabul edilmeyecekleri belirtilmiştir. Ayrıca bu kanunun 7.maddesinde ise Türk Soyundan gelenlerin durumunun ilgili bakanlıkların görüşü alınarak ve bakanlar kurulunun kararı ile belirleneceği ifade edilmektedir. Kanunun diğer maddelerinde de bu esaslar üzerinden düzenleme yapılmış fakat mültecilere değinilmemiştir. Buna karşı olarak 2510 sayılı kanununun 3, 4,7, 10, 16, 22, 23, 24, 25, 31, 36, 37, 38 maddeleri ile mültecilerin hukuki durumu düzenlenmiştir.

1951 Sözleşmesinin onaylanmasını öngören 1961 tarihli ve 359 sayılı kanun ile Bakanlar Kurulu’nun 1 Temmuz 1968 tarihli ve 6.10.10266 sayılı kararıyla katıldığı 1967 tarihli Protokol ile Türkiye, milliyet, siyasi düşünce, ırk, sosyal bir grubun mensubu olma nedeniyle Avrupa’nın herhangi bir ülkesinden kaçan ve Türkiye’den iltica talep eden kişilere mülteci statüsü vermektedir. Aynı zamanda Türk Soyundan ve Türk Kültürüne bağlı olan kişilere ise 5543 sayılı Kanun ile “Göçmen” statüsü tanınır ve bu koşullara sahip olmayan kişilere, geçici olarak tanınan “sığınmacı” statüsü hariç, ülkemizde ikamet izni verilmemektedir.

3.1.2 1111 Askerlik Kanunu

5543 sayılı İskân Kanunu'nun 37. Maddesi uyarınca göçmenler, 1111 sayılı Askerlik Kanunu'na tabiidirler. 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun ikinci maddesine göre, göçmenlerin askerlik yapıp yapmayacakları ülkeye geldikleri yıl ve bireylerin nüfus kayıtlarındaki esaslara göre hesaplanır. Aynı maddenin 3. fıkrasına göre bireyler geldikleri yıldan itibaren 22 yaşını doldurmuş olan erkek göçmenler zorunlu hizmete tabii tutulmayıp yedeğe alınırlar. Bu ve bu durumdaki kişilerin yalnızca ihtiyaç duyulduğunda askere çağırılacakları demektir. Bu hükümler, Askerlik Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren kişiler yönünden 1951 sözleşmesinden değiştirilmeksizin uygulanmakta ve herhangi bir sorun ile karşılaşmamaktadır.(Odman,2008,10).

3.1.3 Pasaport Kanunu

Bireylerin pasaport işlemlerini düzenleyen 5682 sayılı pasaport kanunu 1950 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanun kapsamında yabancıların ve Türk vatandaşlarının ülkeye giriş-çıkış durumları, gümrük kapılarının açılış durumu, geri çevrilme durumu, vize muafiyet durumları, istisnai pasaport ve vizeler, Türkiye Cumhuriyeti'nden verilebilecek pasaport çeşitleri, denizcilikle ilgili yurtdışı giriş ve çıkış durumları düzenlenmiştir. Süreç içerisinde bir kaç değişiklik dışında günümüze kadar kanun kendi taslağını büyük ölçüde korumuştur. (<http://www.pasaport.pol.tr> , 2017). Kanunda Türk vatandaşı olmayan kişilerin pasaportsuz veya herhangi bir şekilde vesikasız sınır kapılarından geri çevrileceği belirtilir. İstisna olarak mülteciler ve sığınmacılar hakkında Madde 4'de yabancıların ister pasaportu olsun isterse olmasın, bu kişilerin ülkeye kabulleri Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı'nın sorumluluğunda olduğu ifade edilmektedir(Ekşi,2010,42).

Kanunun 26. Maddesinde ise şu şekilde bir açıklama söz konusudur. NansenPasaportu'nunda diğer seyahat belgeleri gibi kabul edilir biçimde olduğunu belli etmektedir.(Ekşi,2010:42) Buradan da anlaşılacağı üzere sığınma veya mültecilik durumuyla gelen kişilerin Göç Mevzuatında belirtildiği üzere ülkeye giriş yaptıkları şehirden valilik ve Göç Bürosu'na başvurmaları durumunda, ülkede kalma durumları değerlendirilmeye alınır. Bunun yanı sıra Pasaport Kanununun Mülteciler ile ilgili maddelerinin Türkiye'nin 1951 Cenevre Sözleşmesini İmzalamasıyla bir yaptırım gücü kalmamıştır. 1951 Cenevre Sözleşmesinde Mültecilerle ilgili sözleşmenin içinde bütün yasa ve yetkiler detaylı bir şekilde açıklanmıştır.(Odman,1995:173)

3.1.4 Türk Vatandaşlık Kanunu

Her ülkenin, bireylerin vatandaşlık hakkını gözetme dâhilinde kendi çıkarlarını, konumunu; çok ulusluluk, refah, siyaset gibi açılardan esaslandırma ihtiyacı vardır. 29.05.2009 da kabul edilen

591 numaralı 27256 sayılı Türk Vatandaşlık Kanunu'nun amacında da vatandaşlığın kazanılması, kaybedilmesi, vatandaşlık işlemlerinin yürütülmesi kapsamı dâhilinde esaslar belirtilmektedir. Türk vatandaşlığı kanuna göre Türk vatandaşı doğumla birlikte veya sonradan kazanılabilir. Evlilik birliği içinde doğan çocuğun vatandaşlığı kazanması için, Türkiye'de doğmuş olma şartı aranmaksızın anne veya babasının Türk olması yeterlidir. Türkiye'de doğan çocuklara, anne ve babalarının yabancı olması halinde başka ülkeden vatandaşlık kazanamamaları durumunda vatandaşlık verilir.

Vatandaşlığın sonradan kazanma yetkili makam kararı, evlat edinilme, evlilik, istisnai haller, ikamet şartına bağlı olan ya da olmayan veya seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşmektedir. Yetkili makam tarafından vatandaşlık kazandırılmasında, kişinin yeterlilikleri, yararı ve yasalara uyumuyla alakalı bazı özellikler aranmaktadır. Evlat edinilen kişinin de kamu düzeninin bozulmasına neden olmadığı hallerde vatandaşlık hakkı vardır. Evlenerek Türk vatandaşlığı kazanmak için aile birliğinin devamı, evlilik birliğinin uyumu, kamu düzenine ve milli güvenliğe engel olan suçları işlememe şartı bulunmaktadır. Göçmenlik, gereklilik, olağan üstü hizmet göstermiş ya da hizmet edeceği yordamış kişilerin vatandaşlığa kabulü hakkında istisnalar da bildirilmiştir. Çıkma izni alma suretiyle veya anne babası nedeniyle vatandaşlıktan çıkarılıp belirtilen süre içinde seçme hakkını kullanmayıp Türk vatandaşlığını kaybeden kişiler için tekrar kazanma, Milli güvenliğe engel teşkil edilmeyen durumlarda mümkündür. Diğer vatandaşlık kaybetme durumunda ise güvenliğe engel teşkil etmeme ve 3 yıl Türkiye'de ikamet etmiş olma şartı aranır. Kişinin ailesinden kaynaklanan vatandaşlığın ergin olduktan sonra 3 yıl içinde seçme hakkını kullanması durumunda da hak kazanacağı belirtilmiştir.

Vatandaşlığın kaybı yetkili makamın kararı ve seçme hakkının kullanılmasına bağlıdır. Yetkili makam çıkma, kaybettirme ve vatandaşlığın iptaliyle ilgilenir. Öncelikle Vatandaşlıktan çıkmak isteyen kişilerin veya ayırt etme gücüne sahip olmalıdır. Ayrıca birey başkibir devletin vatandaşlığını kazanmış ya da kazanacak olmalı, askerlik için aranan kişilerden olmamalı, suçsuzluk ve mali veya cezai sınırlama altında bulunmamalıdır. Yabancı bir ülkede Türkiye'nin menfaatlerine aykırı hizmet eden ve Türkiye'nin ikazlarına rağmen bu görevi sürdüren kişiler vatandaşlıktan çıkartılır. Ayrıca Türkiye'nin herhangi bir ülke ile savaş hali durumunda, bakanlar kurulunun izni olmadan, bireyin gönüllü olarak Türkiye'nin savaş durumunda olduğu ülkede çalışmaya devam etmesi veya o ülkede askerlik yapması, bireyin vatandaşlığını kaybetmesine neden olmaktadır. Bu hakkın kazanılmasında verilen bilgilerin önemli kısımlarının kasten eksik veya yalan olması halinde vatandaşlık iptali söz konusudur. Soy bağıyla Türk vatandaşlığı kazananlar için doğum yerinin Türkiye olması durumunda soy bağının etkisiyle başka bir vatandaşlık kazananlar, evlat edinilerek vatandaşlık kazananlar. Bu kişilerin ergenlik yaşına doldurduktan üç yıl sonra ise seçme hakkını kullanabilirler. (www.mevzuat.gov.tr, 2017).

3.1.5 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi

Mültecilerin hukuki durumuna dair sözleşmenin oluşturma sürecinde sorunları incelemek üzere Ad Hoc Komitesi oluşturulmuştur. Bu komite yaptığı toplantılarda mülteci tanımını ele almış ve bir neden dayanan baskı ve zulüm kavramını taslak sözleşmeye dâhil etmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri mülteci tanımı konusunda 3 yaklaşım önermiştir. Bu yaklaşımlardan ilki, Birleşmiş Milletler koruması altında olan tüm mültecileri kapsayacak bir tanım hazırlanması, ikinci olarak uluslararası Mülteciler Örgütü (IRO) yasasında yer alan tanımlara atıfta bulunulması, üçüncü olarak da uygulanabilir bir mülteci tanımına gidilmesi ve uygun görülen tanımın sözleşmede yer alması önerilmiştir.(Odman-1995:35).Fransa, ABD ve İngiltere temsilcilerinden oluşturulan Ad Hoc komite mülteci kavramıyla yeni tanımlama gündeme getirmiş ve bu doğrultuda komite mültecilere daha çok koruma ve hak sağlanacağını ifade etmiştir.

Birleşmiş Milletler Kurulu429(V) sayılı karar çerçevesinde mülteci ve vatansız kişilerin hukuki statülerinin görüşülmesi ve bu doğrultuda protokol imzalanması için resmi delegeler konferansının toplanması için üyelerine çağrıda bulunmuştur. Bu çağrı doğrultusunda üyeler 2–25 1951 tarihinde Cenevre’de toplanmışlardır. Görüşmelerde vatansızlık ve buna ilişkin sorunları incelemek üzere oluşturulan geçici komitenin 14-25 Ağustos 1950 tarihleri arasında Cenevre de yaptığı ikinci toplantısında hazırladığı Mültecilerin Hukuki Durumları ile İlgili Sözleşme tasarısı ve sözleşme tasarısında mülteci tanımı ele alınmıştır. Üyeler arasında tartışılan sözleşme, Nisan 1954 tarihinde üyelerin imzalamasıyla birlikte yürürlüğe girmiştir (Odman,1995,36–37).

Günümüzdeki mültecilerin sahip olduğu standartlar 1951 sözleşmesi temel alınarak oluşturulmuştur. Milletler Arası Mülteci Teşkilatı Anayasasına göre mülteci sayılan kişilere; mülteci denilmekte ve haklarında sözleşme hükümleri uygulanmaktadır. Sözleşmenin 1. Maddesinin (A) fıkrasının (1) numaralı bendi, statüleri antlaşma, protokol ve benzeri uluslararası belgelerle belirlenmiş mülteci sayılan kişilerinde durumlarına açıklık getirmiştir. Bu durum aynı zamanda mültecilere sağlanan korumada sürekliliğin sağlanmasını da temin etmektedir(Odman,1995.37). Bu sözleşme, aynı zamanda önceki tarihli uluslararası düzenlemeler gereği mülteci sayılan kişilerin durumuna açıklık getirmiştir. Böylece, Nonsen Pasaportu veya Uluslararası Mülteci Örgütü tarafından uygunluk Belgesi taşıyan bir kişi, mülteci statüsü durumunun sona ermesine hükümleri ve kendisini bu sözleşmenin uygulama alanının dışına çıkarmadığı sürece mülteci statüsünü devam ettirir. Bu durum aynı zamanda mültecilerin çocuklarını kapsar ve onlar içinde geçerli olacaktır. Aynı zamanda sözleşmede yer alan bir diğer husus ise 1951 öncesivuku bulan olaylar neticesinde din, ırk, aidiyet ve siyasi düşüncesinden dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalan veya ülkesine geriye dönemeyen kişileri de mülteci sayılmaktadır. Meydana gelen olaylardan Birinci ve İkinci Dünya savaşlarını anlamak mümkündür. Böylece taraf olan devletlere söz konusu tarihten önce Avrupa’da ve ya Dünya’nın herhangi bir

yerinde meydana gelen olaylar sonucunda ortaya çıkan mülteci hareketleri içinde yer alan kişilere mülteci statüsü verme hakkı tanınmıştır.

Mülteci statüsü tanınan kişiler; vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden kendi isteğiyle çıkıp, başka bir ülkenin himayesi altına girip daha sonrada kendi rızası ile terk ettiği ülkesine geri dönerse mültecilik şartları da ortadan kalktığı için haklarında sözleşme hükümlerinin uygulanmasına son verilmektedir. Aynı zamanda BM Mülteciler Yüksek Komiserliği dışında bir Birleşmiş Milletler organı da sözleşmedeki hükümlerden yararlanamaz.Sözleşmeyi iki temelde ele aldığımızda; Birincisi mülteci kavram ve tanımına stratejik bir kavram getirilmesidir. İkincisi ise; Kavramın Avrupa merkezli oluşudur. Mültecilerle ilgili düzenlemelerin esas olarak Avrupalı Devletler tarafından gündeme getirilmesi ve istekleri çerçevesinde 1951 sözleşmesinin kabul edilmesi, mülteci kavramının Avrupa merkezli olduğunu ortaya koymaktadır.(Odman,1995,40)

3.1.6 1967 Protokolü

1951 Sözleşmesinin gerek kapsam gerekse amacı itibariyle Avrupa Merkezli oluşu, gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere çeşitli ülkeler tarafından eleştirilmiştir. Bunların sonucu Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Programı İcra Komitesi, mültecilerin statüsüne ilişkin Protokol Tasarısının Ekonomik ve Sosyal Konsey’de görüşüldükten sonra Genel Kurul’a sunulması ve Devletlerin Protokole katılmasını sağlamak için Genel Sekreterin Protokolü açmasına yetki verilmesini tavsiye etmiştir. Ekonomik ve Sosyal Konsey 18 Kasım 1966 Tarihli ve (XLI) sayılı çağrısıyla, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin Raporunu ve ekindeki tasarıyı tasvip ettiğini bildirmiş ve konuyu Genel Kurul’a iletmiştir. Genel Kurul’da, mültecilerin Hukuki Statüsü ile İlgili Protokolü 16 Aralık 1966 Tarihinde 2198 (XXI) Sayılı kararıyla kabul etmiş ve Protokole katılmasını sağlamak üzere Devletlere gönderilmesini karar vermiştir. Söz konusu Protokol, daha sonra 02.10.1967 tarihinde yürürlüğe girmiştir(Odman,1995,41). 1967 Protokolü ile Sözleşme’nin tüm Dünya’da 1951 tarihinden sonra mülteci olan kişilere de uygulanabilmesi imkânı sağlamıştır. Bazı STK’lar özelliklede insan haklarıyla ilgili olanlar daha kapsamlı ve geniş bir tanımlama istemektedir(Jaeger,2003,20).

3.1.7 1994 Yönetmeliği

1974 yönetmeliği, Türkiye’yi transit ülke olarak kullanmak isteyen bireylerin Ankara’dan geçici olarak oturma izni talepleri ile ilgili esas ve usulleri kapsamaktadır. Aynı zamanda bu yönetmenlik, Türkiye’nin sınırları içine giren yabancı kişilere ve değişim gösterecek nüfus artışı ve azalmasına yönelik esas ve usul hakkındaki yönetmeliktir. Bu yönetmelik 14.09.1994 yılında kabul edilmiştir. Bu

1994 Yönetmeliğinin amacı 1951 ve 1967 düzenlemelerini dikkate alarak uygulanması gerek esas ve usulleri ve de bu kanun çerçevesinde görev alacak kurum ve kuruluşların belirlenmesidir. Bu yönetmelik yabancılara uygulanacak esaslar ile, ilgili kurum ve kuruluşların görevlerini, müracaatları, işlemleri ve olası nüfus hareketlerine karşı alınacak tedbirleri kapsar. Bu yönetmeliğe göre işbirlikçi kurum ve kuruluşlar Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütüdür. Bu yönetmeliğin bazı maddeleri bakanları kurulunun 2006/9938 sayılı kararı ile 27.01.2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren maddeler sırasıyla şu şekildedir;

2006 Yönetmeliği'nin 1. Maddesi ile 1994 yönetmeliğinin 4. Maddesinde yapılan değişikliğe göre; sürecinin 10 günlük olma kısmı kaldırılmış bununla birlikte makul süre yönetmeliğe girmiştir. Ama bu yönetmeliğin Yabancılar Şubesi tarafından bu sürenin çok istikrarlı bir şekilde uygulanmaması bilirse de makul süre tanımlanmasının yönetmelikte yerini alması bu olayla ilgili muhataplar açısından daha güven ve koruyucu bulunmaktadır.

2006 Yönetmeliği'nin 2. Maddesi ile 1994 Yönetmeliği'nin 5. Maddesinde yapılan değişikliğe göre; İç İşleri Bakanlığının yapmış olduğu mülakatlar ve karar merceği olma yetkisi Valiliklere verilmesinden bahsedilmektedir. Bununla birlikte uzun zamandır eğitim eksikliğinden bahsedilen Yabancılar Şubesi personeline eğitim açısından önüne bir umut olmuştur. Şimdilik alınan bilgilere göre bu durum sadece Ankara ve İstanbul Valilikleri tarafından yürütülmektedir. Bakıldığında ileriki zamanlarda diğer Valiliklere de bu durumun yansıtacağı bellidir. Bununla birlikte prosedür süresince gözetim altında bulundurulması gereken yabancıların serbest ikamete tabi tutulacağı bildirilmiştir.

2006 Yönetmeliği'nin 3. Maddesi ile 1994 Yönetmeliği'nin 6. Maddesinde yapılan değişikliğe göre; İç İşleri Bakanlığı'nın ilgili Bakanlıklardan istek ve görüş alma bildirisi kaldırılmış. Bununla birlikte yetki ve karar verme konusunda Bakanlığın uygun göreceği Valiliklere bu yetkiyi devredebileceği konusunda hukuki bir imkân sağlanmıştır. Bununla birlikte Taner Kılıç'ın Türkiye İltica Alanında yeni basamak makalesinde de bu maddeyi ve eksikliğini şu şekilde ele almıştır. *Daha hızlı karar verilebilmesi için sağlanmaya çalışılan bu mekanizma ile olumsuz kararlara karşı 15 gün olan normal itiraz süresinin "daha kısa olarak belirlenebileceğinin" imkânının sağlanmış olması asla kabul edilemez. Bu Yönetmelik maddesine göre "yetkiyi devr almış" bir Valilik uygulayıcısının – mesela- "ben senin hakkında itiraz süresini 1 saat olarak tespit etmeyi gerekli görüyorum" diyebilmesi hukuken mümkündür. Bunu bizim kabul edebilmemiz ise mümkün değildir. Yeri gelmişken, itiraz üzerine verilen nihai kararlar ilgili hakkındaki tüm prosedür mekanizmalarının bitmiş olduğu ve artık "yabancılarla ilgili genel hükümler çerçevesinde" Türkiye'den çıkarılması gerektiğine dair yanılıcı izlenimin bu Yönetmelik içinde de muhafaza edilmeye çalışıldığını eleştirmemiz gerekmektedir. Her ne kadar UEP'nında idarenin bu nihai kararından sonra yargı yolunun açık olduğu ve bu yola giden kişiler açısından sürecin bekleneceği ifade ediliyor ise de uygulamada –bu*

Yönetmelik hükümlerinde olduğu gibi- sanki yargı denetimi hiç yokmuş gibi bir hava estirmek istenmektedir. Jabari/Türkiye kararında etkili bir başvuru yolu olarak kabul edilmeyen konu hakkındaki Türk İdari Yargısının halen “yürütmenin durdurulması” talepleri karşısında yeterince hızlı davranmamak şeklindeki kayıtsızlığı devam ettirmesi uygulamada bu denetim mekanizmasının hak ettiği popülariteye kavuşmasını engellemektedir. Her ne kadar Türkiye’de yaygın uygulama olarak her hangi bir idari işlem hakkında mümkün olan yargı yolları muhataplara belirtilmemekte ise de, bu durumun Anayasa madde 40/2’de 03.10.2001 tarihinde yapılan ekleme ile artık değiştirilmesi gerektiğini görmemiz gerekmektedir. Bu Anayasa maddesine göre idari işlemlerin sonucunun bildirilmesinin yanı sıra bu idari işlemlere karşı gidilebilecek yargı mekanizmalarının tam olarak adresi ve süresi ilgiliye bildirilmek zorundadır. Üstelik burada hakkında en hayati karar verilen bahis konusu kişilerin ülkemizde dil bilmeyen, mevzuatımızı bilmeyen, bilen kişi-kurum ve avukatlara erişim imkânlarını da bilmeyecek durumda olan sığınmacılar olduğu gözetilerek daha hassas davranılması gerektiğini belirtmemiz gerekmektedir. Bu nedenle bu duruma ilişkin hakları içerir bildirim yapılmasına dair hükümlerin bu Yönetmelik kapsamına alınmamış olmasını bir eksiklik olarak değerlendirmekteyiz.(Kılıç,2017).

2006 Yönetmeliği’nin 4. Maddesi ile 1994 Yönetmeliği’nin 7. Maddesinde yapılan değişikliğe göre; İlgili kurumun bireylerin bir takım ihtiyaçlarının karşılanması konusunda BM. Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Uluslar Arası Göç Örgütü(UGÖ-IOM) gibi kuruluşların yanı sıra sivil toplum örgütlerinin de işbirliği içinde olunacağını belirtilmiştir. 2006 Yönetmeliği’nin 5. Maddesine göre; Bu alanda eğitim almış ve alacak personelin sahada görev yapacağı vurgulanmıştır.

Bu konuyu kısaca ele alacak olursak müracaat makamları valiliklerdir ve bu makamlara mümkün olan en kısa süre içerisinde başvurulması gerektiği belirtilmiştir Valiliklerin görevleri içerisinde kimlik tespiti yapma, fotoğraf ve parmak izi alma, mülakat yapma, içişleri bakanlığıyla birlikte çalışma vardır. Karar makamında İçişleri Bakanlığı yetkilidir ve bu yetki istendiğinde valiliklere devredilebilir.

Sığınma amacıyla kitlesel olarak sınırlara gelen yabancılara ve olası nüfus hareketlerine karşı önlemler bu yönetmelikte belirtilmiştir. Bu tedbirler yabancılara kitlesel olarak sınırda durdurulması ve yabancılara sınır ötesine geçmemelerini sağlamaya yöneliktir.Bu hususta ilgili devletin makamları gerekli önlem ve tedbirler alırlar. Bu yönetmeliğe göre sınırlarımıza gelen kişiler devletin himaye ve gözetimi altında bulundurulmasından mütevellit, Genel Kurmay Başkanlığınca koordine edilerek, mümkün mertebe sınıra yakın bir biçimde barınmaları için, ileri toplama bölgeleri ve toplama bölgeleri İçişleri Bakanlığınca tespit edilir ve valiliklerce kurulur. Son olarak bu yönetmelikte, tekil ve topluca sınırlarımıza gelen kişilere uygulanacak olan ortak hususlar, mülakat süreci, süreç içindeki görevlendirilecek personel, müracaat makamlarının görevleri, asayiş ile ilgili konular, dini serbestlik,

sağlık muayeneleri, ölüm ve defin işlemleri, haberleşme, yardım ve Türkiye Kızılay derneğinin bu konudaki görevleri belirtilir. (Ekşi, 2010,50–64).

3.1.8 57 Sayılı Genelge

57 sayılı genelge İçişleri Bakanlığı tarafından mülteciler ve sığınmacılarla ilgili uygulama talimatı olarak yayınlanmıştır. Bu genelge yayınlanırken 1951 sözleşmesi, 1967 protokolü, 1994 yılında yayınlanan İltica Sığınma Yönetmeliği ve Türkiye'nin iltica ve Göç Ulusal eylem planı dikkate alınarak hazırlanmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile olan yasal işbirliği bu genelgede yasal düzeyde belirtilmektedir. Temel hukuki belge olarak Cenevre sözleşmesi ve 1967 protokolü ele alınmıştır.

Bu düzenlemede mülteci tanımının gelinen süreçte meşru korunma durumunu karşılayamaz hale geldiği belirtilmiş, bu nedenle iltica ile ilgili İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan hakları Mahkemesi kararlara bu yönetmelik de doğrudan ya da dolaylı olarak verilmiştir.

Düzenleme kapsamında, iltica başvurularının nasıl yapılacağı detaylı bir şekilde verilmiştir. Bu detaylar arasında tercüman hizmeti, kişinin bilgilendirilmesi, müracaat makamının görevleri, kimlik tespit işlemleri, parmak izi alınması, ön görüşme gibi prosedürün ince ayrıntılarına yer verilmiştir. Sığınma başvuru yaptıktan sonra, başvuru yapma ve yapıldıktan sonraki süreçte, kişilerin nasıl ve hangi koşullarda, nerede ikamet edeceği yine bu genelgede detaylarıyla verilmiştir. Son olarak bu genelge, sığınma başvuru yapan veya yapacak kişinin Türkiye'deki eğitim, sosyal ve ekonomik haklardan nasıl yararlanacağına ve kişiye sivil toplum kuruluşlarından ya da devlet tarafından yapılacak olan yardımlardan hangi şartlarda yararlanabileceğine dair bir rehber niteliğinde ışık yapmaktadır. (www.multeci.org.tr, 2017). Taner Kılıç 57 sayılı Genelgenin bazı konu başlıklarını şu şekilde ele almaktadır;

- *“Başvuru sahibinin İçişleri Bakanlığınca verilen ikinci olumsuz karar aleyhine İdari yargı yoluna başvurması halinde, idare mahkemesinin kesin kararına kadar yabancının sınır dışı işlemini askıya alınmakta ve İçişleri Bakanlığı başvuru sahibinin bulunduğu ilde ikametine izin vermektedir” denmekte iken, genelgenin “ikincil koruma ve insani mülahazalara dayalı ikamet izinleri” başlığı altında “... idari yargıya başvuru yaptığı için Türkiye’de ikametine izin verilmesine gerek olup olmadığı da değerlendirilmektedir” denmiştir. Bu noktada dava açma halinde otomatik olarak sağlanan güvencede takdire dayalı ve sığınmacılar aleyhine bir tutum değişikliğinden rahatlıkla bahsedilebilir.*
- *Başvuru sahibi ve müdafisinin dosyaya erişim ve dosyadan kopya alma imkânlarına bu genelgede ciddi sınırlamalar getirilmiştir. Oysa bu durum Avukatlık Kanunu ve AİHS 6.*

maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkına uygun bir sınırlama değildir. Dosyayı ciddi anlamda inceleme ve kopya alma imkanı olmadan sağlıklı bir idari ve yargı denetimi yapılabilmesi mümkün olmadığından bu düzenlemenin hukuka uygun olmadığını düşünmekteyiz.

- *Başvuru sahibine yönelik ilk olumsuz karar üzerine yapılan tebligatta bu karara karşı gidilebilecek yargı yolu ve süresi hakkında bilgi verilmesinin düzenlenmemiş olması Anayasa madde 49/2 hükmüne açık aykırılık içermektedir. İdarenin sığınmacıların yaşamları hakkındaki bu en önemli ve hayati karara karşı yargı denetimi yoluna gitmesini yadırgamaması ve bu insan hakkına saygı göstererek gerekli kolaylıkları sağlaması beklenmektedir.*
- *“Yakalanan kişilerin” iltica mekanizmasına erişimleri konusundaki sorunlar bu genelgede de devam etmektedir. Bu durumda yakalanan kişilerin yapılacak sorgularında “ülkelerinden kaçış nedenlerinin” özel olarak irdelenmesi konusunda bu genelgede bir duyarlılık sergilenmediği gibi bu durumdaki başvurular hakkında idarede duyulan olumsuz bir önyargı kendisini hissettirmektedir. Buna bağlı olarak yukarıda 2006 Yönetmeliği’nde kaygı duyduğumuz ve eleştirdiğimiz bir hususun burada tam da korktuğumuz şekilde karşımıza çıktığını görüyoruz: bu durumda yakalanan kişiler için 2006 Yönetmeliğinde “makul süre”ye atıf yapılmış ve “hızlı prosedürden” gizlice bahsedilmiş olmakla bu genelgede 2 günlük bir itiraz süresi takdir edilmiştir(Kılıç,2017)*

3.1.9 Ulusal Eylem Planı

Türkiye, Avrupa ve Ortadoğu arasında jeopolitik olarak önemli bir konuma sahip olduğu için sürekli olarak göç alan ve göç veren bir ülke konumundadır. Bu göç hareketlerinin düzenlenmesi, uygun bir şekilde kontrol edilmesi, Türkiye’nin iç huzuru ve Avrupa’ya geçecek olan potansiyel mülteci ve sığınmacıların yaratacağı sorunların ortadan kaldırmak için Avrupa Birliği ile uyumlu olarak İltica ve göç ile ilgili bir Ulusal Eylem Planı hazırlanmıştır. Türkiye devleti Avrupa birliğine katılım sürecinde Avrupa Birliği ile 2001 yılında katılım ortaklığı belgesi imzalanmıştır. Bu çerçevede bu mevzuatın Avrupa Birliği yasalarına uygun olması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gereklilik Bakanlık Kurulu kararıyla kabul edilerek Avrupa Birliği ile uyum çalışmaları başlatılmıştır.

Bu ulusal eylem planının hazırlanma amacı Türkiye Devleti’nin göçmenlik ve iltica konusundaki yasalarının ve mevzuatlarının Avrupa Birliği’ne katılım sürecinde uyumlu hale getirilmek istenmesidir. Bu uyum süreci mevzuat ve yasal düzenlemeleri, idari yapılanmaları, fiziki alt yapılar için yatırımların değerlendirilmesi ve alınması gereken tedbir ve önerileri kapsar. Bu eylem planında Türkiye sınırlarına sığınma veya iltica başvurusunun nasıl olacağı anlatılmıştır. Türkiye’ye

giriş şekilleri, kabulleri, vatandaşlığa alınmaları, ikamet, iskan çalışma ve sınır dışı edilme konularında açıklamalar vardır. Süreç ve uygulamalar bu planda açıklanmıştır. Pasaportları olup olmaksızın ülkeye gelen insanların nasıl değerlendirileceğine yer verilir ve bu konuda İç İşleri Bakanlığı söz hakkına sahiptir. Bu mevzuatta ayrıca BMMYK ile olan işbirliği ele alınmış, iltica ve sığınma süreçleri konusunda ortaklık şekilleri verilmiştir. BMMYK ile İç işleri bakanlığı Türkiye’de bir sığınma sistemi projesi hayata geçmiştir. BMMYK ile İç işleri Bakanlığının hazırladıkları proje mültecilerin uluslararası güvenliği ve onların mevcut durumunu belirlemeyi kapsamaktadır.

Plan kapsamında bakanlıklar, sivil toplum örgütleri mevcut durumla ilgili Avrupa Birliği mevzuatına uygunluk çalışmaları yapılırken boşluk analizi çalışmaları da yapmıştır. Bu sonuçlar ışığında tavsiyeler geliştirilmiştir ve eylem planına dönüştürülmesi için İltica ve Göç eylem planı görev gücü kurulmuştur. Avrupa Birliği mevzuatına uyma sürecinde 2008 yılında bakanlık onayı ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu kurumun iltica ve göç konusunda başlıca 4 görevi vardır. Bu kurum hukuki ve kurumsal açıdan düzenlenmesi gereken mevzuatları yönetir, Avrupa Birliği uyum sürecindeki gereksinimlerin karşılanıp karşılanmadığını belirleyip somut adımlar atılmasına önayak olmak, gerekli projelerin prosedürlerini incelemek ve yürütülmesini sağlamak, uyum sürecindeki genel kapsamdaki görevleri almak ve bu görevlerin yürütülmesini sağlamaktır.

Yapılacak olan eylem kapsamında Türkiye devleti Danimarka ve İngiltere ile ortak bir konsorsiyum kurmuştur. Bu kuruluşla beraber iltica ve göç ile ilgili bir twinning projesi oluşturmuştur. Bununla birlikte ileride gerekebilecek kurumsallaşma ve yatırım projelerine dayanan anlaşmalar yapılmıştır. Plan kapsamında, “Madde 1.3: Öncelikli Hedefler” başlığında başarılması beklenen hedefler ortaya konmuştur. Eylem planı dahilinde sağlık, eğitim, din ve sosyal açıdan önemler görülmüştür.(<http://www.goc.gov.tr>, 2017).

Eylem planı kapsamında Ankara’da uygun bir yere yeni bir bina inşa edilmesi ya da mevcut bir binanın restore edilmesi kararlaştırılmıştır, buna ilaveten sığınmacı kabul, barınma ve misafirhanelerinin yapılması gerektiği belirtilmektedir. Menşe ülke ile ilgili ve iltica bilgi sistemi kurulması gerektiği belirtilir. Bunlar gibi yapılacak olan fiziki değişiklik ve entegrasyon süreçlerinde ortaya çıkacak yükün, kanun değişikliklerinden doğacak olan ekonomik külfetin, eğitilecek personel ihtiyacı için gereken fiziki ve istihdam yükünün Avrupa Birliği Mali Yardım programları kapsamında karşılanması beklenmektedir. (Alp ve diğerleri, 2005:34-35) Taner Kılıç hazırlanan bu eylem planını şu şekilde yorumlamaktadır;

- *İlk kez Ulusal Eylem Planında gördüğümüz ve 1994 Yönetmeliği’nde yapılacak değişiklikler sonrasında yürürlüğe girmesi planlanan bir İçişleri Bakanlığı Genelgesi ile (3.1.6.2), mevcut yönetmelik ile çıkarılması düşünülen İltica Yasası arasında bir aracı işlev görecek ve*

uygulamada ortaya çıkan sorun ve tespitler yeni yasanın çıkarılmasında dikkate alınacaktır. 1994 Yönetmeliği' nde yakın zamanda yapılacak değişiklik ve genelge ile sonrasında yasada konulması öngörülen ve henüz hukukumuzda bir tanımı yapılmamış ancak Avrupa ülkelerinde uygulanmakta olduğunu bildiğimiz “hızlandırılmış usul” den bahsedilmektedir ki, Türkiye’de ortaya çıkabilecek kapsam ve uygulama sorunları biz insan hakları savunucularını şimdiden kaygılandırmaktadır.

- 2012 yılında çıkarılması planlanan İltica Yasası ile konu hakkında uzman ve yetkili kurum olarak çalışması düşünülen ihtisas biriminin kurulması ve geliştirilmesi ile burada çalışacak personelin 2005 yılından itibaren istihdam ve eğitimi planı şüphesiz uzun zamandır yürürlüğe girmesi gereken bir konudur. Buna bağlı olarak menşe ülke ve iltica bilgi sistemi tesisi konusundaki planlar esasen bu konuda Türkiye’nin hiçte yeteri seviyede bir alt yapıya sahip olmadığına itirafı anlamına gelmektedir. 2006 – 2008 yılları arasında Twinning Projesi ile bu hayati eksikliğin giderilmesi planlanmaktadır.
- Öncelikle doğu bölgelerinden başlamak üzere Türkiye’de 7 ayrı ilde her biri ortalama 750 kişi kapasiteli olacak şekilde 2006 – 2010 yılları arasında kurulması planlanan Sığınmacı Kabul, Barınma Merkezleri ve Mülteci Misafirhaneleri (ki bu sayılardan anlaşıldığı kadarıyla Türkiye konu hakkında takriben 5.250 kişilik bir nüfusu öngörmektedir) doğal olarak kapsam ve uygulama sorunları açısından bir gözaltı merkezi veya kampı olarak kullanılmaması açısından mülteci haklarını savunan insan hakları örgütlerini tedirgin edecektir. Aynı yıllar içinde tesisi planlanan İltica Birimi binası ise şüphesiz bu konudaki tüm teşkilatı bir araya toplaması açısından gerekli olacaktır.
- İltica ve göç alanında çalışmakta olan ve çalışacak personelin eğitiminin sürekli kılınması için orta vade AB Twinning Projesine bağlı olarak açılması düşünülen Eğitim Akademisi (enstitü) şüphesiz çok olumlu bir plandır.
- Ülkeden geri dönüşleri yapılacak kişilerin işlemleri sonuçlandırılana değin geçici olarak barındırılacakları yerler olarak orta vadede tesisi düşünülen “Geri Gönderme Merkezleri” nin nasıl bir işleyişe sahip olacağı henüz hiç belli olmamakla birlikte oluşabilecek kapsam ve uygulama sorunları insan hakları kuruluşları için kaygı verici olacaktır.
- Ulusal Planda, iltica prosedürüne erişim için belirli bir süreye değil, “makul süre”ye atıf yapılması, kimliksiz kişilerin de prosedüre erişimlerinin öngörülmesi yerinde düzenlemelerdir.
- Tercümanlar içinde şimdiden pek çok ayrıntılı ve somut kriterler öngörülmüş ise de bu konuda uygulamanın nasıl olacağı çok önemlidir. Tercümanların yeterli bir dile, o dilin çeşitli lehçelerine sahip olması beklenirken, bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesi gereği söz konusu ülke uyruklu olmaması çok önemlidir.

- *Olumsuz kararlara karşı İdari Yargıya başvurabilme konusundaki bilgilendirme ve konu hakkında çalışması düşünölen ve uzmanlık isteyen bu alanda eğitimini tamamlamış hâkimlerden oluşan idare mahkemelerine biçilen yeni rollerde şüphesiz işleyecek mekanizmanın yargı denetimine sahip olması açısından çok hayati değere sahip olacaktır. Konu, ciddi bir uzmanlık alanını gerektirdiğinden bu konuda bizce özel ihtisas mahkemelerinin kurulması çok daha gerekli olacaktır.*
- *Non-refoulement (geri göndermeme) ilkesinin “aynı hassasiyetle uygulamasına ilişkin hassasiyetlerin yaygınlaştırılacağı” belirtilmiş ise de, bizim kanaatimiz şimdiye kadar bu ilke uygulaması hakkında hiçte hassas olunmadığıdır. Uluslararası geleneksel hukukun da önemli bir hükmü olan bu ilke 1951 Sözleşmesi ve AIHS içtihatları gereği artık bir iç hukuk normu vasfını kazanmıştır ve esasen bir ülkenin bu konudaki uygulaması onun mülteci haklarındaki titizliğini göstermektedir.*
- *Avrupa ülkelerinde yaygın bir uygulama alanı olduğunu bilmekle birlikte hukukumuzda tanımlanmamış ve ilk kez bu eylem planında karşımıza çıkan ve orta vadede yürürlüğe girmesi düşünölen “ikincil koruma, tolere edilen yabancılar ve insani mülahazalara dayalı ikamet izinleri” kavramları şüphesiz Türk iltica hukuk ve uygulamasında çığır açıcı nitelikte olacaktır. Kapsamının çok dar tutulmadan ve amacına uygun olarak uygulamaya geçirilmesi insan hakları kuruluşlarının temennisi olacaktır.*
- *Yine orta vadede mültecilerin entegrasyonu, eğitim programları, sağlık sorunları, sosyal yardımlar, çalışma hakları, sosyal ve kültürel haklara erişim konusunda planda öngörölen hususlar şüphesiz çok umut vericidir. Tüm bu hakların 1951 Sözleşmesi ile örtüşür ve ona uygun bir şekilde uygulamaya geçirilmesi zorunluluğu vardır. Buna bağlı olarak mülteci hakları konusunda sivil toplum kuruluşlarının da desteği ile toplumun bilinçlendirilmesinin amaçlanması çok dikkat çekicidir. Ancak örnek olarak sayılan STK’lar ile uygulamanın sınırlı olarak kalmaması beklenmektedir.*
- *Mülteci statüsü tanınan ya da ikincil koruma sağlanan kişilerin Türk toplumuna entegre olabilmesi için 2006 yılında 1994 Yönetmeliği’nde yapılacak bir değişiklik ile “serbest ikamet” imkânının sağlanması düşünöncesi bize mevcut mevzuat hükümleri ile çelişik görünse de kesinlikle desteklenmeyi hak eden bir plan olarak gelmektedir.*
- *Külfet paylaşımı konusunda; hem mülteci, sığınmacı, geçici koruma sağlanan yabancı ve tamamen yasa dışı durumunda bulunan yabancıların AB ülkelerince paylaşılması, hem de ekonomik faturanın paylaşılması öngörülmektedir. Külfet paylaşımı sadece AB Komisyonu ile değil, BMMYK ve IOM gibi uluslararası finansman kaynakları içinde düşünölmüş ve bunun için İçişleri Bakanlığı bütçesi içinde bağımsız bir bütçe kurulması planlanmıştır.(Kılıç,2017).*

3.1.10 Uluslararası İnsan Hakları Hukuku

Uluslararası hukuku, devletlerarası yapılan sözleşmeler, içtihatlar, antlaşmalar belirlemektedir. Uluslararası antlaşmalar ve sözleşmeler bir veya birden fazla devlet arasında yapılmaktadır. Uluslararası İnsan hakları sözleşmesi çok sayıda devletin katılımı ile imzalanmıştır. Genelde uluslararası insan hakları ve hukuklarını belirleyen üç antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşmalar; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'dir.

Gelenek hukukunun kaynağı hukuki temelleri olmayan fakat devletlerarasında geleneksel olarak kabul edilen kurallar şeklindedir. Bu tür durumlara devletlerin yaptıkları açıklama gösterilebilir. Geri gönderilmeme ilkesi de gelenek hukukuyla ilişkilidir. Bu uluslararası hukuksal kararlar, TBMM tarafından bir iç onay süreciyle Türkiye içinde yasal hale gelir. Kabul edilen bu hukuksal kararlar için Anayasa'ya aykırı olduğu için başvuruda bulunulamaz. Eğer söz konusu insan hakları ve özgürlük ise Uluslararası Hukuk ve Türk hukuku arasında farklılık oluşursa, Uluslararası Hukuk antlaşmaları ele alınır.

Uluslararası İnsan Hukukuna göre her insan bir birey olduğu için doğuştan bu haklara sahiptir ve tüm kişilerin haklarını ve özgürlüklerini hiçbir ayırım yapmadan korumaktadır. Bu çerçevede Devletler hiç bir din, ırk, cinsiyet, vatandaşlık gibi unsurları önemsemeden, her koşulda bireylerin haklarına saygılı olmak, bu hakları korumak ve gerekli hakları kişilere vermekle görevlidir.

Devletler mültecileri de aynı şekilde doğuştan ve birey olduklarından dolayı bu haklardan mahrum bırakamaz. İnsan haklarına uygun bir şekilde mülteci ve sığınmacılara sığınma ve koruma hakları verilir. İnsan hakları yeterince uygun bir şekilde uygulanırsa, mültecilik ya da sığınmacılık durumunun ortaya çıkmayacağı veya büyük ölçüde önleneyeği belirtilmektedir. İnsan Haklarının dünya çapında işleyişi, denetlenmesi ve ihlallerin araştırılması için kurulmuş mekanizmalar vardır. Sözleşmeleri de dikkate alarak bu kuruluşlar çeşitli yönlerden denetlemeler yapar. Bu kuruluşlar sözleşmelerde belirtilen insan haklarının ihlallerine karşı hukuki yaptırımlar uygulayamazlar ve "yorum" niteliğinde bilgileri paylaşırlar(<http://web.e-baro.web.tr> , Mayıs 2017)

3.1.11 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu(Yukk)

YUKK, ülkeye gelen yabancıların, mültecilerin veya sığınmacıların nasıl ülkeye girip, hangi şekilde ülkeden çıkacaklarını düzenleyen mevzuat ve düzenlemeleri içermektedir. Bu düzenleme 11.04.2017 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Dört bölümden oluşur. Türkiye'nin vize uygulamaları, vize muafiyeti ve vize için başvuru aşamaları belirtilir. İçerik dahilinde sınır kapılarımıza gelen münferit veya toplu göç hareketleri üzerine nasıl bir prosedür takip edilmesi gerektiği yazar, mülteciler ve

sığınmacılar için geniş kapsamlı kanun düzenlenmelerini içerir. Uluslararası koruma, geçici koruma ve Göç İdaresinin yetkileri, kuruluş amacı ve sorumlulukları bu kanunlar dâhilinde belirlenmiştir. Bir başka konu ise yabancı kişilerin Türkiye’de hangi şartlarda ikamet edebileceği ile ilgili kanun düzenlemeleridir. (<http://www.goc.gov.tr>, 2017).

3.1.121969 Tarihli Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi

Afrika’da baş gösteren mülteci sorunları 1960’lı yıllara dayanmaktadır. Mülteci oluşumu bağımsız olan Afrika Ülkelerinden kaynaklanıyordu. Ama en çoğu da Portekiz Kolonilerinden kaynaklanmaktaydı. Geriye kalan az bir yüzdelik kısım Afrika’dan oluşmaktaydı. Bu göçe neden olan şey ırk ayrımcılığı ve baskılardan ötürü ve birçok Afrikalı katledilmiştir. Bağımsız Afrika ülkelerinde ise kültürel gruplara bölünmüş ve bu bölünme savaşlara neden olmuş ve yeni mülteci hareketlerine neden olmuştur.(Chimni,2002,64–65). Afrika’da mülteci hareketlerinin önüne geçebilmek için 1969 yılında Afrika Örgütü Mülteci Sözleşmesi imzalanmıştır. Afrika Örgütü Mülteci Sözleşmesi mülteciyi *“dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği veya vatandaşı olduğu kendi ülkesinin bir bölümünde ya da bütününde kamu düzenini ciddi bir biçimde tehdit eden olaylar yüzünden, ülkesi dışında başka bir yere sığınmak için yaşadığı yerden ayrılmak zorunda kalan her insanı kapsar”*(Barkın,2014; 334–349) şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca 1969 tarihli sözleşme geri dönüşümü gönüllülük ilkesine dayandırmakta ve bütün Afrikalı mültecilerin kendi ülkelerine geri dönme haklarına sahip olduklarını ifade etmektedir. Sözleşmeye göre geri dönmelerde, mültecilerin geri döndüklerinde yaşamlarını ve özgürlüklerini rahatça devam ettirebilmeli ve hiçbir şekilde yaşamlarının ve özgürlüklerinin yasaklanmaması gerekmektedir. Görüldüğü gibi uluslararası nitelikteki sözleşme yardıma ve korumaya muhtaç yabancı ve vatansız kişileri koruma altına almaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus Afrika Örgütü Mülteci Sözleşmesi dahi 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesine atıfta bulunmaktadır. Batı gibi dünyanın diğer bölgeleri de uluslararası sözleşmeler niteliğinde düzenlemeler yapmakta ve bu sözleşmelere uyulması gerektiği hususunda mesaj vermektedirler.Afrika Birliği Örgütü Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen Sözleşme konu ile ilgili olarak önsözünde şu şekilde ifade edilmektedir;

- .Afrika'da sürekli olarak sayıları artan mültecileri endişeyle kaydederek ve içinde buldukları sefaleti ve acıları hafifletmenin ve onlara daha iyi bir yaşam ve gelecek sağlamanın yollarını ve araçlarını bulmaya istekli olarak,
- . Mültecilerin sorunlarının çözümü doğrultusunda esas olarak insancıl bir yaklaşıma gerek olduğunu teslim ederek,

- Bununla birlikte, mülteci sorunlarının Üye Devletlerarasında bir sürtüşme kaynağı olduğunun bilincinde olarak ve bu tür anlaşmazlıkların kaynağını ortadan kaldırmaya istekli olarak,
- Barışçıl ve normal bir yaşam sürdürme arayışı içinde olan bir mülteci ile yalnızca dışarıdan yıkıcı kışkırtma amacıyla ülkesinden kaçan bir kimse arasında bir ayırım yapmaya istekli olarak,
- Bu tür yıkıcı unsurların etkinliklerinin, Akra'da 1965'te kabul edilen Mülteci Sorunlarına İlişkin Karar ve Yıkıcı Faaliyetler Sorunu Üzerine Bildirge 'ye uygun bir biçimde caydırılması gerektiği konusunda kararlı olarak,
- Birleşmiş Milletler Antlaşması ve İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nin, insanların temel hak ve özgürlüklerden bir ayırım yapılmaksızın yararlanmalarına ilişkin ilkeyi beyan ettiğini akılda tutarak,
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanamesi ile ilgili olarak 14 Aralık 1967 tarihli 2312 (XXII) sayılı Kararı'nı hatırlayarak,
- Kıtamızın bütün sorunlarının Afrika Birliği Örgütü Antlaşması'nın ruhuna uygun olarak ve Afrika bağlamında çözülmesi gerektiğinden emin olarak,
- 28 Temmuz 1951 tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin, 31 Ocak 1967 tarihli Protokol ile değiştirilmiş biçimiyle, mültecilerin statüsüne ilişkin temel ve evrensel belgeyi oluşturduğunu ve Devletlerin mültecilere yönelik derin ilgilerini ve mültecilerin muamelesi konusunda ortak standartlar geliştirme yönündeki isteklerini yansıttığını teslim ederek,
- ABÖ Devlet ve Hükümet Başkanları Kurulu'nun 26 ve 104 sayılı Kararlarını hatırlayarak, Örgüte Üye Devletler 'den 1951 tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni ve Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1967 tarihli Protokol'ü henüz kabul etmemiş olanları söz konusu belgeleri kabul etmeye ve bu arada bu belgelerdeki hükümleri Afrika'daki mültecilere uygulamaya çağırarak,
- Mevcut Sözleşme tarafından tavsiye edilen önlemlerin Afrika'daki mültecilerin sorunlarının çözümünde etkili olması için, Afrika Birliği Örgütü ile Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği arasında yakın ve sürekli işbirliği gerektiğinden emin olunması gerektiğini ifade edilmektedir(igamder.org/wp-content/uploads/2015/03/afrika-birliği-örgütü-mülteci-hakları-sözleşmesi.pdf, 28.02.2018).

3.2 MÜLTECİ HUKUKUNDA ETKİLİ OLAN KURULUŞLAR VE BELGELER

3.2.1 Birleşmiş Milletler

İkinci Dünya Savaş'ından önceki yıllarda Batılı devletlerin gerekli girişimlerde bulunmamaları sonucu bir boşluk ortaya çıkmıştır. Bu boşluk yoğun bir kargaşanın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Böylelikle Milletler Cemiyetinin gerekli hâkimiyeti kuramaması nedeniyle İkinci

Dünya Savaşı patlak vermiştir. Bunun sonucunda ise tüm dünyayı saran bir mülteci hareketi ortaya çıkmıştır.

Bu ortamda tüm Dünya’da etkili ortak bir güvenlik sisteminin oluşturulması amacıyla hazırlanan Birleşmiş Milletler Antlaşması son Francisco konferansında 26 Haziran 1945 tarihinde oy birliğiyle kabul edilmiş ve gerekli sayıda onayla 22 Ekim 1945 tarihinde yürürlüğe girmiştir.. Bu durumdan sonra mülteci sorunu, Birleşmiş Milletlerin en önemli sorunu olmuştur. Bu doğrultuda Rusya, İngiltere, ABD ve Çin’in temsilcileri 1944 yılında BM sözleşmesinin temel maddelerini belirlemek üzere toplamışlardır. ABD, Çin, Rusya ve İngiltere’nin temsilcileri 1944 Ekim ayında Amerika Birleşik Devletlerinin DumbartonOaks kentinde BM genel prensiplerini belirlemiştir. 1945 Şubat ayında ise bu ülkelerin delegeleri Yalta’da bir araya gelerek DumbartonOaks’ta belirlenen ilkeleri tartışmışlardır. 26 Haziran 1945’te ise İngiltere, Fransa, ABD ve S. Rusya ile birlikte 50 ülkenin katılımı ile BM Sözleşmesini imzalamışlardır. Sözleşmeye taraf olan ülkeler sözleşmeyi kendi ülkelerinin usul ve esaslarına göre onaylamasıyla birlikte 24.10.1945 tarihinde BM resmen kurulmuş oldu. BM’nin kurulduğu aynı yılda İngilizce, Rusça, Fransızca, İspanyolca Çince ve Arapça bu yeni örgütün resmi dilleri olarak ilan edildi(tarihiolaylar.com 15.05.2017)

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi şu şekilde ele almıştır;

1. Uluslararası barış ve güvenliği ortak ve barışçıl yollar ile sağlanması
2. Uluslararası halkların hak eşitliği ve halkların kendi kaderini ve geleceğini belirleme prensibine saygılı olmalı
3. Irk, cins, din ve dil ayrımı gözetmeksizin herkesin insan hakları ve hukukuna saygı göstermesi ve güçlendirilmesi için uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi,
4. Bu ereklere ulaşılması hususunda ulusların eylemlerinde odaklandıkları bir merkez olma.

Birleşmiş Milletler’ in temel ilkeleri ise şöyle belirtilmiştir:

1. BM, tüm üyelerinin egemenliği ve eşitliği ilkesi üzerine kurulmuştur.
2. Üye devletler, üyelik sıfatından dolayı elde ettikleri hak ve çıkarlarından faydalanırken, sorumluluklarını iyi niyetli olarak yerine getirirler.
3. Üye ülkeler, uluslararası sorunlarını, uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye düşürmeden barışçıl yollarla çözümler,
4. Üye ülkeler, herhangi bir ülkenin toprak bütünlüğüne ve siyasi bağımsızlığına karşı BM ilkeleri ile bağdaşmayacak şekilde güç kullanmayacak ve güç kullanma tehdidinde bulunmayacaktır.

5. Tüm üye ülkeler, giriştikleri bütün eylemlerinde BM'ye yardım ederler ve BM'nin herhangi bir ülkenin aleyhine aldığı kararlarda BM'ye aykırı davranmaktan kaçınarak bu ülkelere yardım etmemelidir.
6. BM Örgütü, sözleşmeye taraf olmayan ülkelerinde uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması gerektiği ölçüde BM ilkelerine uygun hareket etmesini sağlar.

Bununla birlikte Konsey'e bağlı başlıca kuruluşlar şöyle sıralanmıştır:

1. Ticaret ve Kalkınma Konferansı
2. Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)
3. Mülteciler Yüksek Komiseri Ofisi (UNHCR)
4. Dünya Gıda Konseyi
5. Dünya Gıda Programı
6. Eğitim ve Araştırma Enstitüsü
7. Kalkınma Programı
8. Silahsızlanma Araştırmaları Enstitüsü
9. Sinai Kalkınma Örgütü
10. Çevre Sorunları Programı
11. Birleşmiş Milletler Özel Fonu
12. Sosyal Kalkınma Araştırma Enstitüsü
13. Kadının İlerlemesi İçin Uluslararası Araştırma ve Eğitim Enstitüsü
14. Uluslararası Arama Kurtarma Danışma Grubu

3.2.2 Milletler Arası Mülteciler Teşkilatı(Iro)

1945 son Francisco konferansında mülteciler için yeni bir örgütün oluşturulması kararlaştırılmıştır.1946 Şubat ayında ise Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Ekonomik ve Sosyal Konseyi bu konuyu incelemek üzere görevlendirilmiştir. BM Yardım ve Yeniden Yapılandırma Yönetimi ile Hükümetler arası Mülteciler Komitesi yerine, Uluslararası Mülteciler Örgütü'nün kurulmasını tavsiye etmiş ve Aralık 1946'da IRO kurulmuştur. Bunun üzerine 31 Aralık 1946'da Hükümetler arası Mülteciler Komitesinin görevleri IRO'na devredilmiştir. Uluslararası Mülteci Örgütü'nün kuruluş amacı; mülteciler için acil ve olumlu çözümler getirmektir.

Uluslararası Mülteci Örgütü'ne göre Mülteci kavramı, başta baskı ve zulüm olmak üzere ülkesine dönmek için geçerli nedenleri olan kişi olarak tanımlanmaktadır. Tanıma göre, anavatanında hem zulüm içinde olanları hem de ülkesine dönmesi halinde zulüm riski ile karşı karşıya

kalabilecek kişileri mülteci kapsamına almıştır. (Hathaway,1991:66-67). Bununla birlikte IRO tarafından mültecilerin üçüncü ülkelere transitleri, bazı ülkeler açısından iş gücü konusunda kullanma amaçlı görülmüş ve bu ülkelerin tepkisine yol açmıştır. Mülteci sorununun çözümlenememesi ve tepkilerin giderek artması dolayısıyla 1952 yılında çalışmalara son verilmiştir(BMMYK,2000:17-18).

3.2.3 Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği

1950 yılındaBM Genel Meclisi tarafından kurulan bu yapı, ulusal düzeyde mültecilerin haklarını savunmak, bu faaliyetleri düzenlemek ve dünya çapında mülteci sorunlarını çözmek için kurulmuştur. Asıl amacı mültecilerin refahını ve haklarını savunmaktır. Amaçları arasında mültecilerin barınma haklarını üçüncü ülkelere yerleştirme, gönüllü geri dönüş ve yerel bütünleşme açısından garanti etmeye çalışır. Bu kuruluş, insan haklarının korunmasını ve tartışmaların barışçıl bir yolla çözümlenmesini destekler. Bu kurum hiçbir şekilde dil, din, ırk, politik düşünce ve cinsiyet ayrımı yapmadan mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlar. Faaliyetlerinin içinde çocukların ihtiyaçları ve kadın haklarını korumak önde gelen geniş görüşlülüklerinden biridir. (Ferris,1993:25)

Sınırlı görevler olmasına rağmen IRO oldukça önemli işlere imza atmıştır. Fakat yaşanan politik değişimler ve gerginlikler, Birleşmiş Milletler bünyesinde sorumlu yeni bir organa daha ihtiyaç duymuştur. Ayrıca mültecilerin uluslararası statüsünü belirlemeye yönelik bir sözleşme ihtiyacını da meydana getirmiştir. Böylece BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ile BM Mülteciler Sözleşmesinin hazırlık çalışmaları aynı dönemde başlamıştır.

1950 yılında BM Genel Meclisi tarafından kurulan bu yeni örgüt, 1 Ocak 1951 tarihinde tüm insanlık dünyasına kapılarını açmış ve Yüksek Komiser olarak avukat Gerrit Jan Van HeuvenGoedhartatanmıştır.Mülteci tanımı, Yüksek Komiserlik statüsünün 11. Bölümünün 6. Paragrafının (A) alt paragrafında yer almaktadır. Bu paragrafa göre, Yüksek Komiserliğin yetki kapsamına kişiler; Uluslararası düzenlemelere giren kişiler, mülteci statüsü kazanmış kişiler ve 1951 tarihi öncesi meydana gelen olaylardan dolayı haklı nedenlerden ötürü ülkesini terk etmek zorunda kalmış kişilerdir. Ayrıca, söz konusu paragrafın (B) alt paragrafına göre de, bu nedenlere dayalı olarak ülkesinin dışında olan her hangi bir kişinin veya milliyetsiz kişilerin mültecilik statülerinin belirlenmesi için de Yüksek Komiserlik yetkili kılınmıştır. (Odman,1995:) Mülteci sorununun kısa sürede çözümlenebileceği varsayılarak, başlangıçta Yüksek Komiserliğin görevi 3 yıllık bir dönemi kapsayacak şekilde planlanmıştır. Fakat, geçen süre içinde meydana gelen sorunların çözülmeme durumu Yüksek Komiserliğin görev süresinin uzatılmasını zorunlu kılmıştır. Böylece görev süresi 5 yıl daha uzatılmıştır. (Odman,1995:116) Bununla birlikte Tüzüğün 8. Maddesi görevlerini nasıl yerine getireceğini açık bir şekilde belirtmiştir.

- *Mültecilerin korunmasına ilişkin uluslararası antlaşmaların onaylanması ve sonuçlandırılmasını teşvik ederek, uygulanmasına nezaret ederek ve değişiklik tekliflerinde bulunarak;*
- *Mültecilerin durumunu iyileştirmek ve korunmaya ihtiyaç duyanların sayısını azaltmak için tasarlanan önlemlerin hayata geçirilmesini Hükümetler ile özel antlaşmalar yapmak suretiyle teşvik ederek;*
- *Gönüllü geri dönüşleri ve ya yeni topluluklara uyum sağlamayı teşvik eden hükümetlere ve özel çabalara yardım ederek;*
- *En muhtaç kategorileri dışlamamak suretiyle mültecilerin ülke topraklarına kabulünü teşvik ederek;*
- *Mültecilerin mallarını, özellikle de yeniden yerleşimleri için gerekli olanları, transfer etmelerine izin almak için çaba göstererek;*
- *Hükümetlerden sınırları dâhilindeki mültecilerin sayıları ve durumları ile onlarla ilgili kanun ve yönetmelikler hakkında bilgi alarak;*
- *Hükümetler ve ilgili Hükümetler arası kuruluşlar ile yakın temas içinde olarak;*
- *Mülteci sorunlarıyla ilgilenen özel örgütler ile kendisinin en uygun bulunduğu biçimde temasa geçerek;*
- *mültecilerin refahı ile ilgili özel kuruluşların çabalarının koordinasyonunu kolaylaştırarak*
- *kendi alanına giren mültecilerin problem ve sorunlarını çözmeye emek gösterir.*
- *Bunun yanı sıra BMGK' nın 1995 tarihli kararıyla vatansızlara yönelik olarak şu görevleri de kapsamaktadır.*
- *1954 ve 1961 Sözleşmelerine katılımı teşvik etmek. İlgili bütün Devletlere vatandaşlık yasalarının hazırlanması ve yürütülmesi ile ilgili hukuki tavsiye sunmak. Vatansızlık sorunlarının hızlı bir şekilde teşhis edilmesi ve çözülmesi için devletlerle ve diğer ortaklarla işbirliği yapmak. Devlet görevlilerini ve BMMYK personelinin vatansızlık konularında eğitmek Dünya çapındaki vatansızlık sorununa ilişkin bilgi toplamak ve paylaşmak. Yürütme Komitesine bu alandaki çalışmalarını ilgili olarak düzenli rapor sunmak. (<http://www.madde14.org> , 2017).*

3.2.4 İnsan Hakları Evrensel Bildirisi

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi BM tarafından 10 Aralık 1948'de tarihinde üye ülkelerin imzalamasıyla birlikte ilan edilmiştir. Türkiye'de ise bu bildiri 6 Nisan 1949 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Bu bildiri bireyin insan olmasından kaynaklanan sosyal, ekonomik, dini özgürlüklerinin ve haklarının bildirilmesi, tanınmasını ve korunmasını temel alan hukuksal

bağlayıcılığı bulunmayan bir bildiridir. Bu bildirge, “*insanların ırk, renk, cins, dil, din, siyasal ya da farklı bir fikir, ulusal ya da sosyal köken, mülkiyet doğum ya da başka bir statü ayırımı gözetmeksizin bildiride belirtilen tüm hak ve özgür-lüklerden yararlanma hakkı*”nın temel devredilmez olduğunu ve dünyaya gelmelerinden itibaren kazanıldığını, “*tüm insanların özgür, onur ve hakları*” bakımından eşitliğinin, adaletin ve inanç özgürlüğünün dünya barışının temelini oluşturduğunu, kişinin son çare olarak aşırılığa ve zorbalığa başvurmasını önler nitelikte insan haklarının korunmasını belirtmektedir. Bildirinin 3-21 maddeleri şunları kapsamaktadır.

- Yaşama hakkı ve özgürlüğü ile kişi güvenliği hakkı,
- Kölelik ve köle ticareti yasası,
- İşkence yasağı,
- Keyfe bağlı tutuklamanın önlenmesi,
- Kanun önünde eşitlik,
- Özel hayatın korunması,
- Konut dokunulmazlığı,
- Haberleşme özgürlüğü,
- Mülkiyet hakkı,
- Din, vicdan, düşünce ve inanç özgürlüğü,
- Toplanma ve dernek kurma özgürlüğü,
- Yönetime katılma hakkı,
- Seçme ve seçilme hakkı bulunur.

Daha sonraki 22–27. Maddelerde bireyin sosyal çevre içindeki ekonomik, sosyal ve kültürel hakları açıklanmaktadır. Bunlar;

- Sosyal güvenlik hakkı,
- Çalışma ve işsizlikten korunma hakkı,
- Sendika özgürlüğü,
- Ücretli tatil,
- Dinlenme ve eğlenme hakkı,
- Sağlık hakkı,
- Eğitim ve öğrenim hakkıdır.

Bildirinin maddelerinde, kişinin hakları olduğu gibi görevlerinin de olduğu ve bunun hangi koşullarda sınırlandırılacağı belirtilmektedir. (<http://www.tid.gov.tr>, 2017). Bununla birlikte bu bildirgenin

içinde mültecileri de ilgilendiren maddeler bulunmaktadır(www.multeci.net2017). Senar Atama bu maddeleri şu şekilde sıralamaktadır;

5. Madde: *Hiç kimse işkenceye, acımasız, insani olmayan onur kırıcı ceza yâda muameleye maruz bırakılmamalıdır.*

6. Madde: *Herkes her nerede olursa olsun yasa önünde bir kişi olarak tanınma hakkına sahiptir.*

13. (1). Madde: *Herkes her devletin sınırları içinde hareket ve ikamet hakkına sahiptir.*

13.(2). Madde: *Herkes kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeyi terk etme ve kendi ülkesine dönme hakkına sahiptir.*

14. (1). Madde: *Herkes zulüm karşısında başka ülkelerde sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir.*

14. (2). Madde: *Gerçekten de siyasi olamayan suçlar veya Birleşmiş Milletler 'in amaçları ve ilkeleri ihlal eden davranışlardan kaynaklanan kavuşturmalar söz konusu olduğunda bu hakka başvurulamaz.*

15. (1). Madde: *Herkesin bir vatandaşlığa sahip olma hakkı vardır.*

15. (2). Madde: *Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığında veya vatandaşlığını değiştirme hakkından mahrum edilemez.*

30. maddesinde ise; *bütün insanlar için sivil, siyasi, ekonomik ve sosyal hakları kapsayan temel kuralları ve özgürlükleri belirtir. Ancak Bildirge'nin kendi içinde yasal bağlayıcılığı yoktur. Bir etik kurallar bütünüdür. Bu etik kuralların gücü, etkisi ve uygulanabilirliği yaygın kabulüne ve ulusal mevzuata uygunluğuna göre değerlendirilebilir.*(www.multeci.net ,2017)

3.2.5 Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname

14 Aralık 1967'de tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu bireylerin Devlete sığınmaya ilişkin ilkeleri belirlemiştir.BM Genel Kurul'da alınan kararlar İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde belirtilen "*Herkes, kendi ülkesi de dâhil olmak üzere, herhangi bir ülkeyi terketmek ve kendi ülkesine geri dönmek hakkına sahiptir.*" ifadesine dayanarak, devletlerin, sığınma hareketlerini düşmanca olarak görmemeleri ve mülteci, sığınmacı veya vatansız kimseler için mevcut belgelerini de dikkate alarak uygulamada bazı tavsiye niteliğinde kararlar alınmıştır. Bu kararlar 4 madde şeklinde ilkelere bağlı olarak belirtilmektedir.

İnsan Hakları Evrensel beyannamesindeki 14.maddeye bağlı kalarak, siyasal nitelik taşımayan suçlar ve Birleşmiş Milletlerin amacına aykırı hareketler haricinde zulüm altındaki kişilerin sığınmadan yararlanma hakkına bütün devletlerce saygı gösterilmesi gerektiği belirtilir. Bir devlet, bu hakkı tanımada güçlük yaşıyorsa, devletler te başına veya birlikte, BM aracılığı ile uluslararası işbirliği anlayışıyla, hakkı tanıyan devletin yükünü azalmak için gereken önlemi alması

gerekmektedir. Gereken şartları taşıyan hiç kimse sınırda reddedilme, zulüm göreceği herhangi bir ülkeye geri döndürülme, sığınma hakkı aradığı ülkeye önceden girmiş olması halinde sınır dışı edilmeye maruz bırakılamaz. Bu konuya istisna olarak sadece nüfusun korunması amacı gösterilir. Eğer istisna haklı olarak görülürse, sığınmacıya uygun şartlarda geçici sığınma ya da başka bir ülkeye gönderme olasılığı göz önüne alınır. Devletler, sığınmacıların BM amaç ve prensiplerine karşı eylemlerde bulunmasına izin vermeyecektir(<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/>, 2017).1959 tarihli 1400 sayılı genel kurul kararına uygunluk sağlayarak aşağıda maddeleri belirlenmiş beyannameyi kabul eder. *14. maddesinde: 1. Herkes zulüm karşısında başka ülkelere sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir. 2. Gerçekten de siyasi olmayan suçlar ya da Birleşmiş Milletler ilkeleri ve amaçlarına aykırı eylemlerden kaynaklanan kovuşturmalar söz konusu olduğunda bu hakka başvurulamaz", ifadesi bulunan İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'ni düşünerek, "Herkes, kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeyi terletmek ve kendi ülkesine geri dönmek hakkına sahiptir", ifadesini içeren İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 13. Maddesinin 2. Paragrafını hatırlayarak, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 14. Maddesinden yararlanma konumunda olan kişilere bir Devlet tarafından sığınma hakkı tanınmasının barışçıl ve insani bir eylem olduğunu ve, bu biçimiyle, bir başka Devlet tarafından düşmanca bir eylem olarak görülemeyeceğini kabul ederek, Devletlerin, sığınma ve mültecilerin ve vatansız kimselerin statüsüyle ilgili mevcut belgelere karşı gelmeksizin, devlete sığınmaya ilişkin uygulamalarında aşağıdaki ilkelere dayanmalarını tavsiye eder: 1. Madde; 1. Bir Devletin, egemenliğini kullanarak, sömürgeciliğe karşı mücadele edenler dahil olmak üzere, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 14. Maddesine giren kişilere tanıdığı sığınmaya, tüm öteki Devletlerce saygı gösterilecektir. 2. Sığınma arama ve sığınma olanağından yararlanma hakkı hakkında, barışa karşı bir suç / bir savaş suçu, ya da insanlığa karşı bir suçu, bu tip suçlarla ilgili hükümleri belirlemek için hazırlanan uluslararası belgelerde tanımlandığı şekilde suçları işlediğini düşünmek için ciddi nedenler bulunan herhangi bir kimse tarafından ileri sürülemez. . Sığınma hakkı tanımaya ilişkin temellendirmenin değerlendirilmesi, sığınma hakkını tanıyan Devlete ait olacaktır. 2. Madde; 1. 1. maddenin 1. paragrafında sözü edilen kişilerin durumu, devletlerin egemenliğine ve Birleşmiş Milletler' in amaç ve ilkelerine zarar vermemek üzere, uluslararası topluluk için önem taşır. 2. Bir Devlet, sığınma hakkı tanıma ya da tanımayı sürdürme konularında güçlüklerle karşılaşır, Devletler tekil olarak ya da bir arada ya da Birleşmiş Milletler aracılığıyla, uluslararası dayanışma ruhu içinde, söz konusu Devletin üzerindeki yükü hafifletmek için gerekli önlemleri alacaklardır. 3. Madde; 1. 1. maddenin 1. paragrafında sözü edilen hiç kimse, sınırda reddedilme, ya da sığınma hakkı aradığı ülkeye daha önce girmiş ise sınır dışı edilme ya da zulme uğrayabileceği herhangi bir ülkeye zorla geri döndürülme gibi önlemlere maruz kalmayacaktır. 2. Bu ilkeye istisna, ancak olağanüstü nedenler olan ulusal güvenlik ya da kitlesel nüfus akışı durumunda olduğu gibi nüfusun korunmasını sağlama amacıyla tanınabilir. 3. Bir Devlet herhangi bir durumda bu maddenin 1. Paragrafında belirtilen ilkeye istisnanın haklı çıkarılabileceğine karar verirse, ilgili kişiye uygun gördüğü koşullarda, geçici sığınma ya da başka*

yollarla bir başka ülkeye gitme olanağını tanıma olasılığını değerlendirecektir. 4. Madde Sığınma hakkı tanıyan Devletler, sığınma hakkı elde etmiş kimselerin, Birleşmiş Milletler' in amaç ve ilkelerine aykırı etkinliklerde bulunmalarına izin vermeyeceklerdir. (<http://www.uhdigm.adalet.gov.tr> ,2017)

3.2.6 Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (Sgdd-Asam)

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD) 22 Aralık 1995 tarihinde bir sivil toplum örgütü olarak kurulmuş ve asıl amacı mültecilerin ve sığınmacıların problemlerini ortadan kaldırmak ve temel gereksinimlerininin sağlamak olan, kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. Ayrıca Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, savaşlardan kaçan sığınmacılara ve mültecilere psikolojik destek sağlamaktadır. Bu kuruluş aynı zamanda halkı göç etmiş kişilerin sorunlarıyla ilgili bilgilendirir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile ortak çalışma alanları arasında mültecilik başvurularının alınması da yer alır. Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği hiçbir şekilde ayrımcılık yapmadan tüm mülteci ve sığınmacılara yardım eder. Bu kurum BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin Türkiye temsilciliği ile koordineli olarak çalışmaktadır. Sığınmacılar Ve Göçmenlerle Dayanışma Derneğisığınmacıların ve mültecilerin topluma kaynaşması için sosyal etkinlikler düzenler ve mülteciler ve sığınmacılar için sosyal hareketlere öncü olur. (sgdd.org.tr, 2017).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MÜLTECİ HAKLARI ve KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

4.1 MÜLTECİ HAKLARI

Mülteci ve sığınmacı olarak ülkemize gelen insanların normal yaşantılarını sürdürebilmeleri için ülkemizdeki eğitim ve öğretim, çalışma hak ve özgürlüğü, sağlık haklarından yararlanmaları gerekir. Bunların dışında topluma uyum sağlamak için yaşadıkları dil sorununu çözmek bu kişilerin yaşam kalitelerini arttırmak için önemlidir. Ayrıca bu mültecilerin yaşayabileceği olası ekonomik sıkıntılar ve barınma sorununu çözmek kişilerin yaşam kalitelerini arttıracaktır. Bunların dışında mültecilerin ve sığınmacıların Türkiye’de ikamet ve seyahat özgürlüğü ile geri gönderilmeme hakkı bulunmaktadır. Bununla birlikte sözü geçen başlıklar aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

4.1.2 Çalışma Hak ve Özgürlüğü

Anayasanın 48. Maddesine göre çalışma hak ve özgürlüğünü vatandaş, yabancı, mülteci, göçmen ayrımı yapmadan herkese tanımaktadır. Yabancıların Türkiye topraklarında çalışma izinleri ile ilgili tüm maddeler “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Mevzuat” ta belirtilmektedir. YÇİHK kanununa göre Türkiye’de çalışma iznine sahip olabilmeleri için en az 6 ya sürekli oturma iznine sahip olmaları gerekmektedir.(Çiçekli,2009:355). Mültecilerin veya ikincil koruma statüsü sahibi kişilerin çalışma iznine bağlı olarak şu şekilde incelenir.

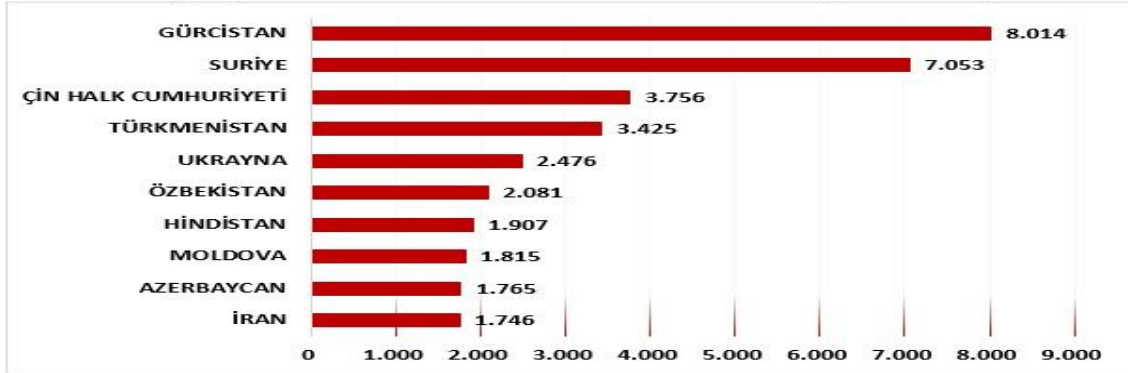
Mülteciler statü almasından itibaren çalışma hakkına sahip olurlar. Mültecilerin veya ikincil koruma statüsü belgesine sahip kişiler, ellerindeki kimlik belgesi ile aynı zamanda da çalışabilirler. Mültecilerin ellerindeki kimlik belgelerinin veya statülerin iptalini gerektirecek nedenler, çalışma hakkını da sona erdirecektir. Bu çalışma durumu İç İşleri Bakanlığınca Bakanlığa bildirilmektedir. Bu durum sonunda başvuru sahibinin Bakanlık tarafından oluru sonucunda çalışma hakkına sahip olmuş olurlar. Başvuru sahibi veya mültecilerin bu çalışma izni için başvuruda buldukları Bakanlık şu şartlar doğrultusunda başvurusunu red’le sonuçlandırabilir. Uluslararası koruma başvuru tarihinin henüz altı aya ulaşmaması sonucunda, mültecinin çalışma başvurusu sırasında kimlik belgesinin geçerliliğinin otuz günden az kalması durumunda, mültecinin veya başvuru sahibinin 6458 sayılı kanununa göre sınır dışı kararı alındığında, belirli bir ilde ikamet izni verilen kişinin ikamet ettiği il dışında İç İşleri Bakanlığına yaptığı başvuruların olumsuzlukla sonuçlanması durumunda başvuru yapan kişi veya mülteci çalışma reddi almış olmaktadır. 1951 Cenevre sözleşmesinin 17/1 maddesine göre, taraf ülkelerde ikamet eden mültecilere veya yabancı uyruklu kişilere, ülkelerindeki vatandaşlara uyguladıkları en müsait muameleyi mülteci ve sığınmacılara uygulamalıdır. Sığınmacılar ve

mülteciler Göç İdaresi Genel müdürlüğüne kayıt olduktan sonra yasal olarak çalışma izni için başvuruda bulunabilirler.

Sığınmacılar çalışma iznine başvurabilmek için önce kendilerine bir işveren bulmaları gerekir. Bu da kayıtsız mülteci ve sığınmacı çalıştırılmasının önünü açmakta olmasına rağmen, işverene bağlı çalışma izni aldıkları için yasal çalışma oranı çok az düzeydedir. Mültecilerin ve sığınmacıların kayıt dışı işlerde asgari ücretin altında çalışmak zorunda oldukları görülmüştür. İşgücü piyasasındaki ücretlerde, o bölgenin halkı bakımından düşürülmesine neden olmakta bu da bir takım sosyal gerilimlere sebep olmaktadır(<http://www.sosyalhaklar.net,2017>). Ayrıca mülteci veya ikincil koruma statüsünde olan kişilere verilen kimlik belgesi çalışma izni olarak da kabul edilir ve kimlik belgelerinde bu belirtilir. (www.goc.gov.tr, 2017).

Yabancılar Türkiye’de süreli, süresiz ve bağımsız çalışma olmak üzere üç çeşit çalışma iznime sahiplerdir. Türkiye’deki sığınmacılara süreli çalışma izni verilmektedir. Bunun nedeni mülteci statüsüne erişmenin yıllar sürebilecek olmasıdır. Çalışma izni olmadığı öğrenilen kişiler sınır dışı edilir. (www.goc.gov.tr, 2017). Günümüze gelecek olursak çalışma izni için Türkiye’de bulunan yabancıların istatistik tablosu şu şekilde yayınlanmıştır.

Tablo 1. 2016 Yılında Çalışma İzni İle Türkiye’de bulunan Yabancılar
2016 YILINDA ÇALIŞMA İZİNİ İLE TÜRKİYE’DE BULUNAN YABANCILAR (İLK ON ÜLKE)

Kaynak:<http://www.goc.gov.tr> , 2017

4.1.2 Sağlık Hakkı

Mültecilerin ve ülkede sığınmacı olarak yaşayan kişilerinde ayrımcılık yasağı ilkesine uygunluk durumuna göre, her vatandaş gibi sağlık ve tıbbi olanaklardan her türlü yararlanma olanağı bulunmaktadır. Ama mevzuatta mültecilerin ayırım yapmaksızın yararlanma konusunda çok büyük boşluklar görünmektedir. Büyük şehirlerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı(SYVD) vasıtası ile yapılan sınırlı sağlık hizmeti çoğu mülteci tarafından bilinmemesi ve yeterince bilgi verilmemesi

sorunları daha da büyötmektedir. SSGSS Kanunu'nda sığınmacı ve mültecilerin genel sağlık hizmetinden yararlanamayan kesime girmesi durumu daha da zorlaştırmaktadır. Mültecilerin ve sığınmacıların SSGSS düzenlemelerin ardından genel sigortalı olarak görünmüş olsalar da mevzuat gereği bu hükümden Avrupa'dan gelenlerin yararlanması olanağı görünmektedir.(Çiçekli, 2009:357).

Sağlık hakkına erişimde yaşanan bu zorluk, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu' n 5510 Sayılı Kanun'da ise yapılan değişiklikler ile daha önceki sorunların birçoğu önemli bir yol kat etmiştir. Bu düzenlemeler ile mültecilerin sağlık hakları göz önünde bulundurulmuştur.

Geçici koruma altında bulunan sığınmacı veya mültecilerin genel sağlık hizmetlerinden faydalanmaları statülerine göre farklılık göstermektedir. Özellikle kamp ve kamp dışında bulunan Suriyeli mültecilerin sağlık haklarını kullanmaları farklı olabiliyor. Örneğin kamplarda hayatlarını devam ettiren Suriyeli mültecilere sağlık hizmeti Afet ve Acil Durum Yönetim tarafından sağlanmaktadır. 2013 yılında gerçekleştirilen bu düzenleme Suriyeli mültecilerin Türkiye'de 11 ilde sağlık hizmetinden yararlanmaları için gerçekleştirilmiştir. Daha sonra aynı yıl bu düzenlemenin kapsamı kamp dışında yaşayan Suriyeli mültecilerin sayısının artması üzerine ülke geneline genişletilmiştir. Bu gelişmelerin ardından kayıt yaptırmaları şartıyla kamu hastanelerinden ücretsiz yararlanmalarının önü açılmıştır. Kayıt numarası olan mülteciler 2014 yılı itibariyle ellerindeki numaraları ile birlikte devlet hastanelerine gidebilmektedirler. Fakat Suriyeli mültecilerin pek çoğu ilaç reçetelerini kendileri karşılamaktadırlar. Burada, kanser, kalp ve tansiyon gibi tedavisi zor olan hastalıklardan dolayı tedavi gören mültecilerin tedavilerinde sıkıntı çekeceği sonucu çıkmaktadır. Bu sorun çeşitli önlemler alınarak devlet tarafından çözümlenmesi gerekmektedir.

Türkiye'de pek çok sağlık kurumu Suriyeli mülteciler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarından dolayı, Suriyeli mülteciler yanlış uygulamalara maruz kalabilmektedirler. Ayrıca Suriyeli mültecilerin yeterli bilgiye sahip olmadıklarından dolayı yeterli olarak sağlık hizmetlerinden faydalanamamaktadırlar. Suriyeli mültecilerin statüsünü tam olarak bilmeyen sağlık kurumları Suriyeli mültecileri turizm çerçevesinde değerlendirip, onlardan uçuk tedavi ücretleri talep etmektedirler. Bu ise Suriyeli mültecilerde kafa karışıklığına neden olmaktadır.

4.1.3 Geri Gönderilmeme Hakkı

Geri gönderilmeme hakkı menşee ülkede oluşan problemlerden kaçan mültecilerin ve sığınmacıların korumak amacıyla verilen uluslararası hukuki bir haktır. Bu hak “non-refoulement” olarak uluslararası hukukta anlam bütünlüğünü bozmamak üzere kullanılır(Taneri,2012:15). Buradan itibaren “non-refoulement” yerine, terim olarak “ Geri Gönderilmeme İlkesi” kullanılacaktır. Geri gönderilmeme ilkesi sadece mültecilerle değil, tüm korunmaya ihtiyacı olan kişilerle ilişkilendirilir.

Bu ilkeye göre kişi dil, din, ırk veya ait olduğu toplumsal grup önemli olmaksızın, hayati tehlikesi bulunan ya da zulüm göreceği anavatanına ya da 3.bir ülkeye gönderilemez. Bu ilke ilk olarak 1933 Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşmenin 3.maddesinde belirtilmiş olup, daha sonra 1951 Mülteci sözleşmesinde 33.maddede ele alınmış, 1967 protokolünde de bu ilkeye yer verilmiştir. Taneri'ye göre bu ilkenin tam olarak neyi kapsadığı, içeriği ve sonuçları kesin olarak anlaşılamamaktadır(Taneri,2012:15).

1951 Cenevre sözleşmenin 33. maddesinde; "*Hiçbir taraf devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade etmeyecektir.*" Fakat kişi menşe ülkede ağır bir suç işlediği kanıtlanmış ise bu maddeden yararlanmayı talep etme hakkı yoktur(<http://www.madde14.org>, 2017).

Geri gönderilme ilkesi hukuksal alanda Mülteci metinlerinde ve İnsan hakları metinlerinde olarak 2 ayrı başlıkta incelenmektedir. 1951 sözleşmesine göre "sığınma arayışında olan kişiler" henüz mülteci statüsüne erişmemekle beraber geri gönderilme ilkesinden yararlanma hakkına sahiptirler. Bu kavramın içeriğini anlamak ve yorumlamak İnsan hakları belgeleri için devletlerin aldığı hukuksal kararlarla mümkündür. Geri gönderilmeme ilkesine alternatif olarak ise güvenilir üçüncü ülke uygulaması, geçiş bölgesi oluşturulması, geçici koruma ve ilk varış ülkesinin sığınma başvurusunu değerlendirme uygulamaları yer almaktadır(Taneri,2012:111-115).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), 1951 Mülteci Sözleşmesi'yle ortaya çıkmış olan Geri Gönderilme İlkesi yönünde daha geniş ve güvenilir bir kapsamda koruma sağlamaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi soyut olarak bir koruma sağladığı için, kaçak suçlular dâhil eğer ortada bir zulüm veya ölüm tehlikesi var ise bu hakların ispatı doğrultusunda kişiye koruma daha geniş çerçevede verilir. Bu haklar AİH Mahkemesi tarafından güvence altındadır. AİH Mahkemesi bu sözleşmeyi dinamik olarak yorumlar. AİH Mahkemesi ve AİH Sözleşmesi arasında güçlü hukuksal bir bağ olması bu hakların korunması hususunda daha diğer sözleşmelerle kıyaslandığında daha geniş fırsatlar tanır(Taneri, 2012:169).

Türkiye hukuku açısından Geri Gönderilme İlkesi'nin bağlayıcılığı vardır. 1982 Anayasası'nın 16. madde göre yabancılarında temel hak ve hürriyetleri uluslar arası hukuku uygun olarak sınırlandırılabilir.Bununla beraber 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 18. maddesinde suçluların iadesi konusunda belirtilen şu hükümler ile; "*Düşünce suçu veya siyasi ya da askeri suç niteliğinde ise*" "*Kişinin, talep eden devlete geri verilmesi halinde ırkı, dini, vatandaşlığı, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle kovuşturulacağına veya cezalandırılacağına ya da işkence ve kötü muameleye maruz kalacağına dair kuvvetli şüphe sebepleri varsa*", kişinin geri

gönderilmemesi gerektiği insancıl şartlar dâhilinde belirtilerek, sığınmacıların hakları güvence altına alınmıştır. Aynı zamanda Türkiye'nin 1951 Mülteci Sözleşmesi, 1967 protokolü ve AİHM'ne taraf ülke olması durumu bu ilkenin hukuksal temelini oluşturmakta pay sahibidir. Bunların dışında Türk hukukunda, Türk vatandaşları sınır dışı edilemez ve bu durum Anayasa'nın 23.maddesinde belirtilir.

Bu ilkenin istisnaları konusunda hemfikir olunmuş bir durum bulunmamaktadır. Uluslararası hukuk geleneği açısından bakıldığında herhangi bir istisnası ya da sınırlaması olduğu görülmemektedir. Lakin ulusal güvenlik ve kamu düzeniyle ilgili durumlarda geri gönderilme ilkesinin esnetilebildiği görülmüştür. Bu durum 1951 Mülteci Sözleşmesi'ndeki 33/2 maddesinde şu şekilde belirtilmiştir: *“Bununla birlikte bulunduğu ülkenin güvenliği için tehlikeli sayılması yolunda ciddi sebepler bulunan veya özellikle ciddi bir adi suçtan dolayı kesinleşmiş bir hükümle mahkûm olduğu için söz konusu ülkenin halkı açısından bir tehlike oluşturmaya devam eden bir mülteci, iş bu hükümden yararlanmayı talep edemez”*. İstisnalar arasında terörizm de bulunmaktadır. Terörle mücadele kapsamında sığınma hakkının iptali söz konusu olmaktadır. İnsan hakları sözleşmesi bazı durumlarda terörle mücadelenin önüne geçmektedir. Yine ülkenin kamu düzeni ve güvenliği tehlike altındaysa bazı durumlarda terörizm ile ilgili geri gönderilme ilkesi uygulanabilirken, bazı durumlarda insan hakları çevresinde bu ilke mutlak değildir. Geri gönderilme ilkesinin ihlal edildiği bir durum 1995 yılında Taneri'nin kitabında belirtilmiştir. Tanzanya sınırına gelen 50.000 Ruandalı mülteci sınırdan geçirilmemiştir. 1994 yılında 500.000 mülteciyi kabul eden Tanzanya, geri gönderdiği 50.000 kişinin geri gönderilme sebebi için ülkenin güvenliğinin tehlikeye girdiğini gerekçe göstermiştir. (Taneri,2012:80-92).

4.1.4 5683 Sayılı İkamet ve Seyahatleri Özgürlüğü

Mülteciler yaşadıkları ülkeleri siyasi, ekonomik, sosyal sebeplerden ve iç çatışmalardan dolayı terk edip başka ülkelere göç etmişlerdir. Bir diğer adıyla sığınmacı olan bu insanların göç ettikleri ülkelerde ikamet etme hakları belirli kanunlarla sağlanmakta ve korunmaktadır. Sığınma Hakkı ilk olarak 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde 1951 yılında Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesinde ele alınmıştır. Daha sonra Cenevre Sözleşmesinde yer alan yer ve zaman kısıtlamaları gözden geçirilip, 1967 Ek Protokolüyle bu kısıtlamalar kaldırılmıştır. (www.academiccontext.com2017).

Türkiye 1961 yılından beri 1951 Cenevre Sözleşmesinden taraftır. Sözleşmeye göre Türkiye'ye Avrupa'dan gelen kişiler “mülteci”, Avrupa dışından gelenler ise “sığınmacı” olarak tanımlanmaktadır. Sığınma, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde hüküm olarak bulunmasına rağmen, bireylerin hakkı olarak değil, devletlere bağlı bir olgu olarak ele alınmıştır. Buna göre “sığınma” bir hak olmaktan ziyade, devletlerin yükledikleri görev ve sorumluluklar olarak karşımıza

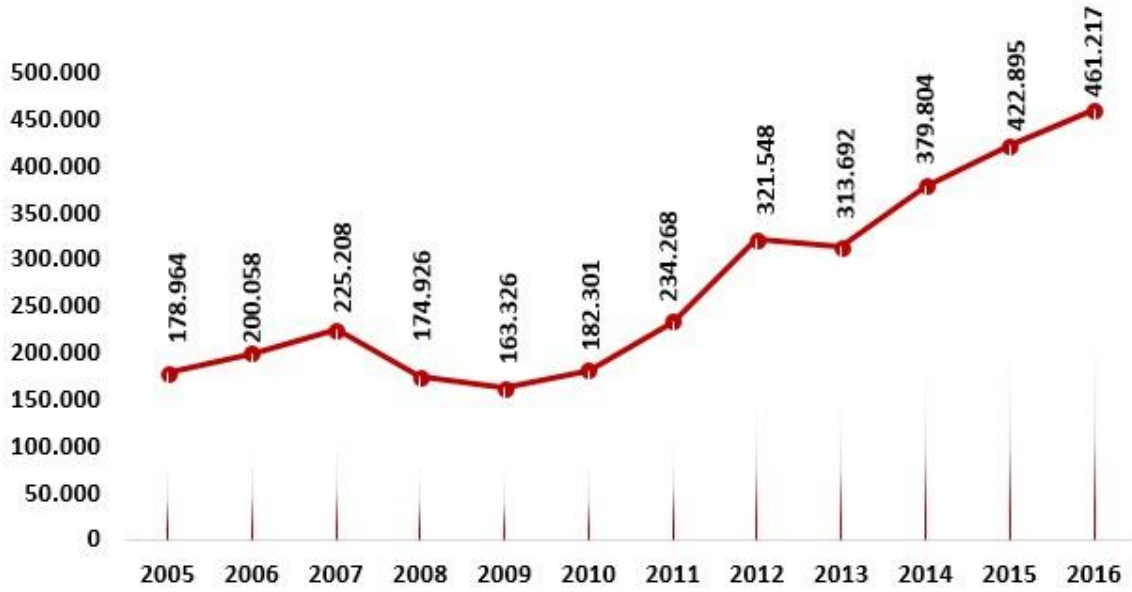
çıkılmaktadır. İnsan Hakları Evrensel eyannamesi'nin 13. Maddesinde, 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin ise 7, 21, 26, 27, 28. Maddelerinde İkamet ve Seyahat etme haklarına yer verilmiştir. Türkiye bu beyanname ve sözleşmelerden taraf olduğundan dolayı, bu maddeler ülkemizde de geçerlidir. Türkiye,Birleşmiş Milletler Siyasi ve Medeni Haklar Sözleşmesini 15 ağustos 2000 tarihinde imzalamış ve bu sözleşmenin 12. Maddesi çerçevesinde mülteciler ikamet ve seyahat özgürlüğüne sahip olmuşlardır. Türkiye'de bir aydan fazla kalan yabancı uyruklular 1951 Cenevre Sözleşmesinin 7. Maddesine göre ikamet izni almaları gerekmektedir. Bu süre bitmeden yapılması gereken başvuruların kabul edilmesi halinde, 7. Madde uyarınca devletin vereceği ikamet tezkeresi ile sığınmacılara ikamet izni çıkacaktır. (Kılıç,2017).

Türkiye Avrupa dışından gelen iltica talebinde bulunan kişileri mülteci konumuna almamakta ve sığınmacı statüsünde değerlendirmektedir. Bununla birlikte mülteci haklarından yararlanma durumunu ortadan kaldırmaktadır. Bu yüzden Avrupa dışından gelen kişiler mülteci dahi olsalar haklardan yararlanamayıp üçüncü bir ülkeye geçişi sağlanana kadar bir ilde ikamet açısından zorunlu tutulmaktadır.(Berman,2017). Türkiye'de bulunan yabancıların ikamet ve seyahatleri hakları 5683 sayılı kanun ile düzenlenmiştir. Pasaport kanuna göre Türkiye'ye gelen yabancılar belirtilen şartlar çerçevesinde Türkiye'de ikamet etme ve seyahat etme haklarına sahiptirler. Yabancıların kanun ile belirlenmiş yerlerden başka Türkiye'nin kesin bölgelerinde, toplu veya tekil halde ikamet veya seyahatleri bakanlar kurulu tarafından iptal edilebilir.

Türkiye'ye bir aydan fazla kalmak amacıyla gelen yabancı kişiler bu süre bitmeden önce yetkili emniyet makamlarına ikamet teskeresi ile ilgili bir form doldurup göndermekle yükümlüdürler. 2005 Yılından 2016 Yılına kadar İkamet İzni İle Türkiye'de Bulunan Yabancıların Tablosu şu şekilde ele alınmıştır.2012 ve 2013 yılları arasında düşüş gözükmesine rağmen 2014 yılından itibaren çok fazla bir artış söz konusudur.

Tablo 2. 2005 Yılından 2016 Yılına kadar İkamet İzni İle Türkiye’de Bulunan Yabancılar

YILLARA GÖRE İKAMET İZİNİ İLE TÜRKİYE’DE BULUNAN YABANCI SAYISI

Kaynak: <http://www.goc.gov.tr>, 2017

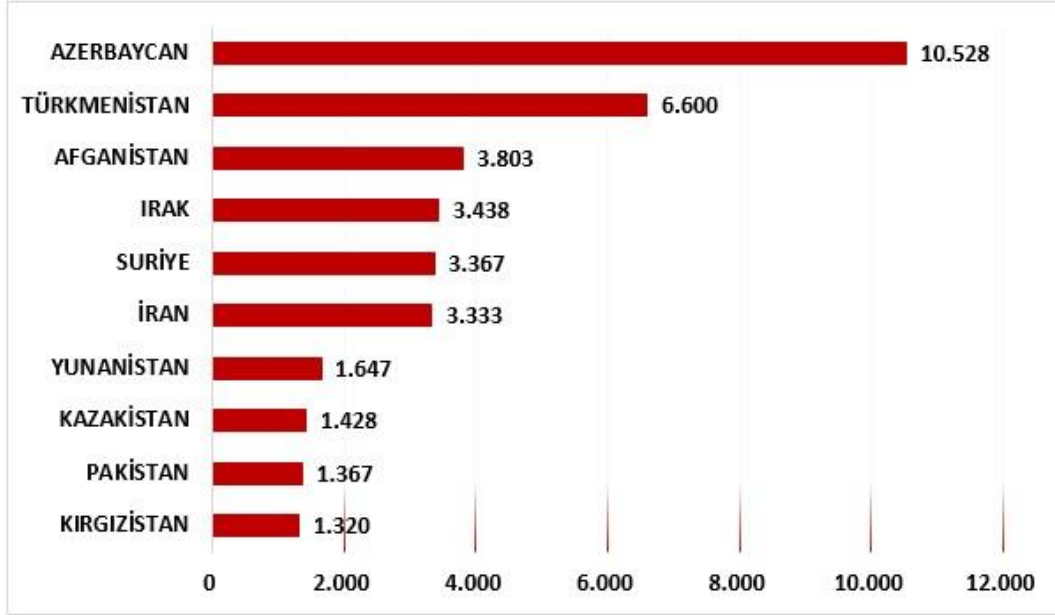
4.1.5 Eğitim ve Öğretim Hakkı

20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından imzalanan Çocuk Hakları Sözleşmesine göre dünya üzerindeki her çocuğun temel eğitim hakkı vardır. Bu hak fırsat eşitliğine dayanılarak her çocuğa, bütün devletler tarafından eğitim hakkı tanınmalıdır (Akyüz, 2012: 24). Göç İdaresi Genel müdürlüğü tarafından düzenlenen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre aile ikamet izni olan 18 yaşına gelmemiş mülteci ve sığınmacıların ilk ve orta öğretim kurumlarında, öğrenci ikamet izni olmadan eğitim alabilirler. (www.goc.gov.tr, 2017)

Türkiye Cumhuriyeti anayasasının 42. maddesinde belirtildiği üzere, eğitim hakkı herkes için gerekli olduğu vurgulanmıştır. Bu madde Türk vatandaşı ya da mülteci, sığınmacı ayırmadan Türkiye’de herkese eğitim hakkının verilebileceğini söyler. 6-14 yaş aralığında bulunan çocukların statüsüne bakılmaksızın Türkiye Cumhuriyeti’nde ilköğretim hakkı vardır ve bu eğitim zorunludur. İlk ve ortaöğretimden sonra eğer üniversiteye gitmek isteyen mülteci ve sığınmacılar, Türkçe bildikleri ve üniversiteye girebilmek için gereken akademik şartları yerine getirdikleri takdirde, üniversitelerde okuma hakkına sahip olurlar. Bu açıdan Türk öğrencilerden farksızlardır. Mülteci veya sığınmacılar menşe ülkelerindeki eğitim durumlarını gösteren bir belgeye sahipler ise, denklik birimine başvurabilirler. Bunun dışında yetişkin olan mülteci veya sığınmacılar, özellikle kadınlar, yaygın eğitim kurumlarından yararlanabilmektedirler. (Eşsiz-Günel, 2017). Türkiye’ye 2016 yılında öğrenci ikamet izni ile gelen yabancıların tablosu şu şekilde ele alınmıştır.

Tablo 3. 2016 yılında Öğrenci İkamet İzni İle Gelen Yabancılar

2016 YILINDA ÖĞRENCİ İKAMET İZİNİ İLE TÜRKİYE'DE BULUNAN YABANCILAR (İLK ON ÜLKE)

Kaynak: <http://www.goc.gov.tr> , 2017

4.2. MÜLTECİLERİN KARŞILAŞTIKLARI BAŞLICA SORUNLAR

4.2.1 Ekonomik Sıkıntılar

Türkiye’de yasal olarak bulunan yabancılar tanınan haklar aynı zamanda da eşit olarak mülteci ve sığınmacılara da tanınmaktadır. Fakat iş piyasasına erişimde sıkıntılar yaşayan bu mülteciler ve sığınmacılar ekonomik açıdan zorluk yaşamaktadırlar. Bunun sebebi uzun süren bürokratik işlemler gösterilebilir. Ülkede yaşayan mülteci ve sığınmacılara yapılan maddi yardımlar, onların hayatlarını idame ettirmesinde yeterli olmamaktadır. Aynı zamanda mültecilerin çalışma olanakları olmasına rağmen birçok iş yeri günlük yevmiyenin altında mültecilere iş vermekte ve gereğinden fazla çalıştırmaktadır.

4.2.2 Dil Sorunu

Mültecilerin en büyük sorunlarından biri de dil sorunudur. Mülteciler ve sığınmacılar, ülkeye ilk geldiklerinde Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği bu kişilere tercüman atamaktadır. Fakat bu süreçten sonra kişiler kendi başlarına kalmaktadır. Günlük sosyal hayatlarını idame etme konusunda zorluklar yaşarlar. Bu dil sorunu mültecilerin ve sığınmacıların, gereken sağlık yardımı almalarını güçleştirmektedir. Derdini anlatamayan kişiler doğru tedaviden mahrum kalmaktadırlar. Yapılan Kamer vakfı anketine göre, eğitim konusunda sığınmacılar ve mültecilerin en önemli sorunlarından biri dildir. (<http://www.kamer.org.tr>, 2017). Londragazete.com adlı bir internet sitesinde yapılan habere göre, TheGuardian gazetesi mültecilerin dil sorunu hakkında İngiltere’de bir çalışmayı

haber yapmıştır. Bu habere göre, uygun dil kurslarının olmayışı ve iş imkanlarının kısıtlı olması mültecilerin topluma uyum konusunda sorun yaşadıklarını göstermiştir. (<http://www.londragazete.com>, 2017).

4.2.3 Barınma Sorunu

Her insanın temel barınma hakkına sahip olması gerekir. Fakat yaşanan kitlesel veya bireysel göç hareketleri sebebiyle, göç edilen ülkelerde barınma problemlerinin nitelik ve niceliksel olarak ortaya çıkması gözlemlenebilir. Ayrıca 1951 Cenevre sözleşmesini imzalayan taraf devletlerin, ülkelerindeki mültecilerin ve sığınmacıların, barınma ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmalar düzenlemesi gerekir. Kamer vakfının anket araştırmalarında, Suriyeli sığınmacıların düzgün barınma şartları altında kalmadıkları gözlemlenmiştir. Suriyeli sığınmacıların yaklaşık 3’de 2’si kiralık evlerde yaşarken, geriye kalan büyük kısmı, boş harabe evlerde, çadırlarda ve parklarda yaşamaktadır. Kalınan yerlerin koşulları hijyenden ve ısınma şartlarından, modern koşullardan oldukça uzak durumda, odaları az, yatak yorgan gibi malzemeler eksik durumdadır. Ayrıca sığınmacıların bir kısmı her an terk ettirilme olasılığı içindedirler, bu durum hayat standartlarını zorlaştırmaktadır

Mültecilerin ve sığınmacıların ikamet etmek için gönderildikleri uydu kentlerdeki barınma şartları fiziki ve insani açıdan yeterli değildir. Bu bölgelerdeki barınma merkezlerine kamu yönetimi ve sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan ziyaretlerde bu merkezlerin bir çok açıdan problemleri olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bunun yanında bu uydu kentlerde yaşayan kişiler için gerekli güvenlik önlemlerinin alınmadığı da görülmüştür. (Reçber,2017).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ MÜLTECİLERE MÜLTECİ STATÜSÜ TANINMASI VE BU STATÜNÜN SONA ERME SÜRECİ

5.1 TÜRKİYEDEKİ MÜLTECİ STATÜSÜNE BAŞVURU VE KAYIT

Çeşitli sebeplerle mülteci olarak göç eden insanların kayıt altına alınması ve yasal statü verilmesi bu mültecilerin yaşam kalitelerini arttırmak, temel eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamak ve ülkedeki toplumsal güvenliği sağlamak için önemlidir(Oytun-Gündoğar,2017). Türkiye Devleti'nin yasal düzenlemelerine göre Avrupa haricinde ülkeye gelen mülteci adaylarının sürekli olarak ülkede ikamet etmeleri mümkün değildir. Mültecilik için gerekli sebeplerle beraber Türkiye'ye göç eden yabancı uyruklu insanlar Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği Ankara şubesine başvurma hakkına sahip olurlar. Bu göç için geçerli bir seyahat belgesi olması ya da yasadışı yollarla ülkeye girilmiş olmasının önemi yoktur. Bu başvuruya eş zamanlı olarak Türkiye'de yasal bir şekilde tanınmak için Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne “geçici sığınmacı” olmak için başvurulmalıdır. Bu başvurular en yakın İl Müdürlüklerine yapılır. Bu başvuru yapıldıktan sonra devletin gösterdiği uydulent denilen bir ilde mültecilerin ikamet etmesi istenir. Göç İl Genel Müdürlüğü tarafından mülteci iddiasında olan kişilere ikamet belgesi verilir. Eğer mülteciler Avrupa dışından geliyorsa Türkiye mülteci olarak kabul etmemektedir. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliğinin verdiği karar doğrultusunda, Türkiye devletinin onayıyla mülteciler 3. Ülkelere gönderilmektedir. (Eşsiz-Günel, 2017) Türkiye bu konuda transit ülke konumundadır. Bu süreçte Türkiye devleti mültecilerin yaşam haklarını savunacağını 1951 Cenevre sözleşmesi(Karal, 2017) ve 1967 protokolü ile yasal güvenceye almıştır.

5.1.1 Başvuru Süreci

Çatışma, zulüm ve şiddetten zorla yerinden edilen kişilerin sayısı 21. Yüzyılda rekor seviyeye ulaşmıştır. Bu doğrultuda Türkiye ise dünyanın en çok iltica, mülteci ve göçmen alan ülkesi olmuştur. Bugün Türkiye'de resmi rakamlara göre 3 milyonun üzerinde yerinden edilen kişi ikamet etmektedir. Coğrafyasında en çok mülteci alan ülke olarak Türkiye göç ve mülteci işlemlerini bir sürece tabi tutmaktadır. Türkiye'de sığınma, mülteci ve iltica işlemleri ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütülmektedir. Türkiye'deki mültecilerin mülteci statüsü kazanmasının süreci aşağıda verilmektedir.

5.1.2 Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'ne Başvuru

Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'ne başvuru yapmak için mülteciler Ankara ofisine gitmek durumundadırlar. Kayıt sırasında mülteci iddiasında olan kişilere “BMMYK (Birleşmiş Millet Mülteciler Yüksek Komiserliği) Mülteci statüsü belirleme başvuru formu” doldurulması için verilir. Formun içeriğinde iş bilgileri, aile bilgileri ve kişinin kendisinin kimlik bilgileri, ikamet bilgileri, eğitim düzeyi, ülkeyi terk etme veya kaçış sebebi, dönmekten korkma nedenleri ve Türkiye'ye seyahat detaylarıyla ilgili sorular bulunmaktadır. Bu formun mülteciler tarafından doğru doldurulması, Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği görevlisinin mülakattan önce formu detaylı bir şekilde incelemesi nedeniyle önem arz eder. Bu formları doldurmakla beraber kayıt esnasında kişiler fotoğraflanır ve kimlik belgelemesi yapılır. Bu başvuru sırasında kimliğini kanıtlayacak her türlü bilgi ve belgeyi mülteci iddiasında olan kişilerin götürmesi önemlidir. Mülteci iddiasında olan kişiler, mülakata hangi dilde girmek istediğine karar verme hakkında sahiptir. Ayrıca Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği görevlisinin ve tercümanın cinsiyetine karar verebilir. Farklı dillerde bu mülakata girmek isteyen mülteci iddiasında olan kişiler haftanın farklı günlerinde mülakatlara tabii tutular. Bu başvuru sürecinde kişinin ailesiyle gitmesi önemlidir, kişinin çocukları 18 yaşından büyük ise ayrıca form doldurmaları gerekir.

Kayıt işlemleri bittiğinde mülteci olma iddiasındaki kişiye Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği tarafından sığınmacı belgesi verilir ve geçici olarak Türkiye'de geçici sığınma hakkına sahip olur. Bu belgeyle beraber verilen randevu fişinde kişinin mülakat günü ve belgede hangi uydükentde ikamet etmesi gerektiği yazılıdır. Bunu uygulamayan kişiler polis tarafından tutuklanabilme tehlikesiyle karşı karşıyadırlar. Sınır dışı edilme tehdidi altında bulunan kişiler ve acil sağlık desteğine ihtiyaç duyan kişiler için mülakat tarihi erkene alınabilir. . Geçici sığınma hakkını kazanan kişiler ikamet etmesi gereken ile giderek oradaki en yakın Göç İdaresi İl Müdürlüğü bürosuna başvurmalıdır. Kişiler Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği'nin belirlediği şehirleri 2 durumda değiştirebilir; başka bir şehirde akrabaları var ise veya bulunduğu şehirde yeterli sağlık desteğini alamıyorsa, şehir değişikliği için Göç İdaresi İl Müdürlüğü'ne başvurabilir. Sağlık gerekçesiyle şehir değiştirmek isteyen kişilerin sağlık raporlarını, akrabalarının yanına yerleşmek isteyen kişilerin bu konuyla ilgili belgeleri Göç İl Genel Müdürlüğüne sunması gerekir. Bu müracaatlar yazılı olarak yapılmalıdır.

Yaşamak için gönderildiği ilde, mülteciler ya da sığınmacılar belirli aralıklarla Göç İdaresi İl Müdürlüğüne gidip imza atmak zorundadırlar. Bu süreç şehirden şehre farklılık gösterebilmektedir. Kişi şehirden ayrılmak için Göç İdaresi İl Müdürlüğü'nden izin belgesi almalıdır. Bu belgenin süresi 15 gündür ve uzatılmak istenirse 15 gün daha uzatılabilmektedir. İzin almadan şehirlerini terk eden kişiler firari sayılmaktadırlar. Bu firari kişiler polis güçlerince yakalandıktan veya kendi istekleri

doğrultusunda onlar için belirlenen uydu kente döndüklerinde, Göç İdaresi İl Müdürlüğü'ne bu konuyla ilgili bir açıklama yapmaları gerekmektedir. Eğer kişinin yaptığı açıklamayı makul bulmaz ise, kişi hakkında dava açılabilir ve hapse atılabilir. (Eşsiz-Günel, 2017). Türkiye'nin büyük sorunu olan Suriyeli mültecileri ele almaya kalkarsak ön kayıt kapsamındaki Türkiye'deki illere göre dağılımları tabloda ki gibi ele alınmıştır.

ÖNKAYIT KAPSAMINDAKİ SURİYELİLER

İLLER	ÖN KAYIT*	İLLER	ÖN KAYIT*
Genel Toplam	81.977	Genel Toplam	81.977
ADANA	3.825	KAHRAMANMARAŞ	843
ADIYAMAN	333	KARABÜK	8
AFYONKARAHİSAR	188	KARAMAN	19
AĞRI	55	KARS	18
AKSARAY	16	KASTAMONU	30
AMASYA	13	KAYSERİ	695
ANKARA	560	KIRIKKALE	35
ANTALYA	12	KIRKLARELİ	10
ARDAHAN	4	KIRŞEHİR	18
ARTVİN	0	KİLİS	1.210
AYDIN	90	KOCAELİ	2.416
BALIKESİR	128	KONYA	1.422
BARTIN	3	KÜTAHYA	18
BATMAN	93	MALATYA	402
BAYBURT	1	MANİSA	245
BİLECİK	14	MARDİN	193
BİNGÖL	26	MERSİN	6.868
BİTLİS	4	MUĞLA	1.018
BOLU	80	MUŞ	26
BURDUR	199	NEVŞEHİR	132
BURSA	4.189	NİĞDE	227
ÇANAKKALE	83	ORDU	10
ÇANKIRI	35	OSMANIYE	721
ÇORUM	53	RİZE	15
DENİZLİ	146	SAKARYA	465
DİYARBAKIR	360	SAMSUN	43
DÜZCE	51	SİİRT	46
EDİRNE	0	SİNOP	4
ELAZIĞ	398	SİVAS	49
ERZİNCAN	3	ŞANLIURFA	5.803
ERZURUM	12	ŞIRNAK	409
ESKİŞEHİR	39	TEKİRDAĞ	404
GAZİANTEP	6.226	TOKAT	40
GİRESUN	16	TRABZON	46
GÜMÜŞHANE	2	TUNCELİ	6
HAKKARİ	1.084	UŞAK	419
HATAY	9.756	VAN	537
İĞDIR	15	YALOVA	35
ISPARTA	39	YOZGAT	58
İSTANBUL	25.040	ZONGULDAK	10
İZMİR	3.813		

*06.07.2017 tarihi itibarıyla

5.1.3 Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne Başvuru Süreci

Mülteci iddiasında olan kişiler, Türkiye Cumhuriyeti yasalarına göre, Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği başvuru süreci tamamlanana kadar, geçici sığınma başvurusu için en yakın Göç İdaresi İl Müdürlüğü bürosuna gitmeleri gerekir. Mülteci iddiasında olan kişiler yasal olarak bir seyahat belgesiyle ya da yasadışı yollarla Türkiye Cumhuriyeti sınırlarına girmesiyle, giriş yaptığı şehirden başvurması büyük önem arz eder. Özellikle yasal olmayan yollarla ülkeye giriş yapmış kişilerin Göç İdaresi İl Müdürlüğü'ne geçici sığınma başvurusu yapmalarıyla, bu kişilere yasal bir statü kazanır.

Göç İdaresi İl Müdürlüğü'ne yapılan başvurudan sonra sığınmacılara, sığınmacı tanıtma kartı verilir. Kişinin fotoğrafı ve temel kimlik bilgileri bu kartın üzerinde yer alır. Bu belge için bir ücret talep edilmez. Kişi sığınmacı kartını ve ikamet izin belgesini yanında bulundurarak sağlık, sosyal yardım, sağlık yardımı, eğitim ve çalışma izni alabilir. İkamet izin belgesi yasal yollarla ülkeye giriş yapan kişiler için, kişinin vize bitiş tarihi itibarıyla, illegal yollardan girenler için ise Türkiye sınırlarına giriş yaptığı tarihten itibaren altı aylık oturma izni verilir. Bu bir yılsonunda eğer mülteci başvuru süreci devam etmekteyse, oturma ikamet izni tekrar uzatılır. Her bir 18 yaşından büyük aile bireyleri için her bir birey için ayrı ayrı ikamet izin verilir. 18 yaşından küçükler ise velisinin üstüne kayıt edilir. İkamet izin belgesi için 2 ayrı ücret talep edilir. Belge bedeli cüzi bir miktar olmakla birlikte, ikamet harcı yüksek bir meblağ tutmaktadır. Her yıl bu ücretler maliye bakanlığınca belirlenir ve aile fertleri bu iki ücreti her yıl her bir aile bireyi için ayrı ayrı ödemek zorundadır. Eğer kişiler ülkeye girdikleri ilden Göç İdaresi İl Müdürlüğü'ne başvuru yapmazlar ise ödeyecekleri harcın bedeli ceza olarak arttırılır. Kişiler bu ikamet harcını ödeyemeyecek durumda iseler, yardım amacıyla Helsinki Yurttaşlar Derneği'ne başvurabilirler.

Eğer Göç İdaresi İl Müdürlüğü geçici sığınma statüsüyle ilgili olumsuz karar alırsa kişiye yazılı olarak bildirir. Bu olumsuz karara talepte bulunan kişi 15 gün içerisinde yazılı olarak itiraz etme hakkına sahiptir. Kişi İtiraz edilmediği takdirde bu kişiden ülkeden ayrılması istenecektir. Bu karar doğrultusunda kişi ihtiraz dilekçesi yazabilir ve itiraz dilekçesinde, geri dönmeden korkma sebebi açık ve kısa bir şekilde ifade edilmeli bu iddiayı destekleyecek tüm belgeler başvuru yapılan Göç İdaresi İl Müdürlüğü'ne sunulmalıdır. Bu süreçten sonra Göç İdaresi İl Müdürlüğü ilk olumsuz karara yapılan itirazı tekrar reddederse, kişi bu 2. Ret kararına itirazını bir Türk avukat aracılığı ile idare mahkemesine 15 gün geçmeden dava açarak yapabilir. Aksi takdirde mülteci iddiasındaki kişiden ülkeyi terk etmesi istenir.

5.1.4 Bmmyk Mülakat Süreci

Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği kaydı ve uydu kent sınırlarındaki Göç İdaresi İl Müdürlüğü kaydı tamamlandıktan sonra, Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği tarafından belirlenen tarihte mülakat için sabah erkenden Ankara'ya bütün aile bireyleri ve mültecilik iddiasına dair var olan bütün belgelerin asılları ile birlikte gidilmesi gerekir. Bu görüşmenin içerisinde kişinin ülkeyi terk etme ve dönmek istememe sebepleri üzerine oradaki görevliler tarafınca detaylı bir inceleme yapılarak kişinin mülteci kavramını karşılayıp karşılamadığı belirlenir ve kişiler belirttiği sebepler için tank gösterebilirler. Kişinin ülkesiyle ilgili beyan ettiği durumların gerçekliğiyle ilgili uluslararası platformdan tarafsız belgeler de değerlendirilir. Bu görüşmeler sırasında mülteci iddiasında bulunan kişilerin yanlarında bir hukuki temsilci getirme hakları vardır.(<https://www.mhd.org.tr>, 2017).

Mülakatlarda mülteci iddiasında bulunan kişiyle yapılan bireysel görüşmeler Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği'nin kararı açısından birincil önem arz eder. Bu sebep ile görüşmeler sırasında doğruyu söylemek, sorulan soruların anlaşılması, tercüman yardımıyla yapılan bir görüşmenin olması halinde kişinin tercümanla iletişiminin anlaşılır olması, ülkeyi terk etme sebeplerinin detaylı bir şekilde verilmesi, sahte dokümanların kullanılması halinde mülakatı yapan kişiye nedeninin açıklanması, kişinin kendini rahat hissetmesi ve konsantre olması, vücutta ülkeyi terk etmeye sebep olan olayla alakalı yara veya iz olması durumunda mülakatı yapan kişiyi bu konuda bilgilendirme, Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği görevlilerine her zaman nazik ve saygılı olma, rüşvet teklif etmeme mülakat sürecinin sağlıklı işlemesi açısından önemlidir. Görüşme sırasında Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği görevlisi tarafından tutulan mülakat tutanağının okutulması kişi tarafından muhtemel hataların düzeltilmesi için önemle istenmelidir. Mülteci iddiasında olan kişiye Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği tarafından e-posta yoluyla veya telefon aracılığı ile ulaşılır ve sonucu kişiye bildirilir.

5.1.5 Bmmyk'nın Başvuruyu Reddetmesi

Mülteci iddiasında olan kişilerin başvuruları belirli süreçlerden geçerek değerlendirmeye alınır. Sonunda uygun olan kişiler mülteci olarak Türkiye'de kabul edilir. Bazı uygun olmayan başvurular reddedebilme potansiyeline sahiptir. Mülteci iddiasında olan kişiler, Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği'nin başvuruyu reddi halinde bu karara yazılı olarak itiraz etme ve başvuru sebebinizi tekrar açıklama hakkına sahip olurlar. Başvurunun reddi halinde Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği kişiyi ret gerekçeleriyle birlikte yazılı bir şekilde bilgilendirir. Başvuru sahibi kişi bu olumsuz karara itirazını 30 gün içerisinde "itiraz mektubu" yoluyla yazılı olarak yapar. İtiraz başvurusunun kabul edilmesi halinde Birleşmiş Millet Yüksek Komiserliği tarafından ilk mülakata benzer, itiraz gerekçeleriyle ilgili olan "itiraz mülakatı" yapılır. Reddedildikten sonra mülteci iddiasında olan kişi reddedilme gerekçelerini öğrenmek ve itiraz başvurusu yapma konusunda danışma ve yardıma ihtiyaç duyarsa Helsinki Yurttaşlar Derneği'ne başvurmalıdır.

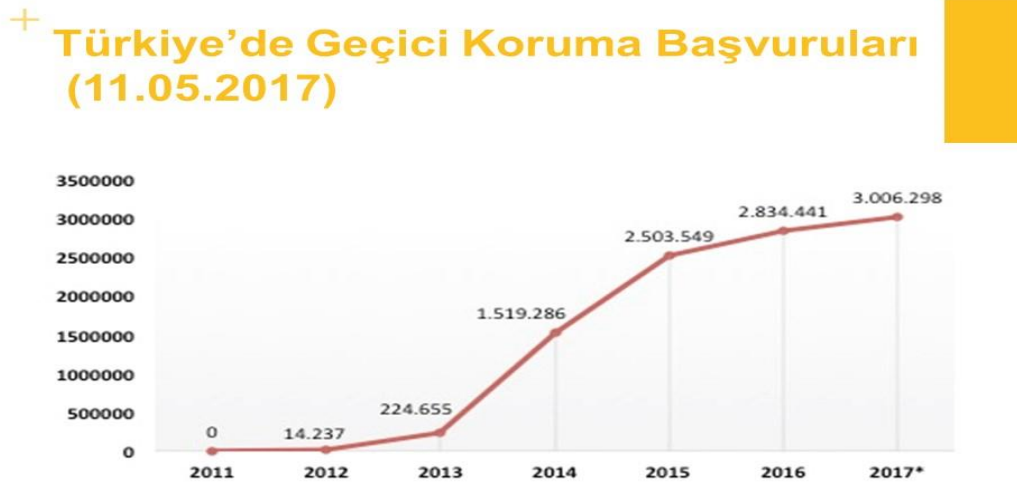
5.2 BAŞVURULARI KABUL EDİLEN MÜLTECİLERİN ÜLKEYE YERLEŞTİRİLMESİ

Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği(BMMYK) tarafından mülteci olduğuna karar verilirse, kişiye Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserlik mülteci belgesi verilir. Her yıl Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avustralya başta olmak üzere diğer ülkeler mülteciler için bir kontenjan belirlerler. Bu 3.ülkelere gitmek isteyen mülteciler Türkiye'de bulunan ilgili 3.ülkelerin büyükelçiliklerine başvuruda bulunurlar. Bu ülkeler Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği ile ortak olarak çalışırlar. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği bu elçilikler ile bir görüşme sağlar ve Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği bu elçiliklerle yapılacak olan görüşmeler

için mülteci statüsüne erişmiş kişi için tarih belirler. Bu görüşme öncesinde Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin kişiye verdiği 3.ülkeye yerleşim başvuru formlarında kişisel ve ailevi kimlik bilgileri ve kaynak ülkeden ayrılma nedenlerini belirtmesi gerekir. Bu ortak çalışmayla 3.ülkeler mültecilerin kabulü için bazı taahhütlerde bulunurlar. Kişiler mülteci olarak seçildikleri takdirde, yaklaşık 8 ay içinde açık olan 3.ülkeye, Türk makamlarından gelen resmi onayla birlikte yerleşebilirler. Dünya çapındaki mülteci sayısı her yıl belirlenen bu kontenjanın çok daha üzerindedir. Ayrıca bu ülkeler ülkelerine kabul edeceği mültecilerle ilgili Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği tarafından belirlenen kriter dikkate alınarak seçilir.

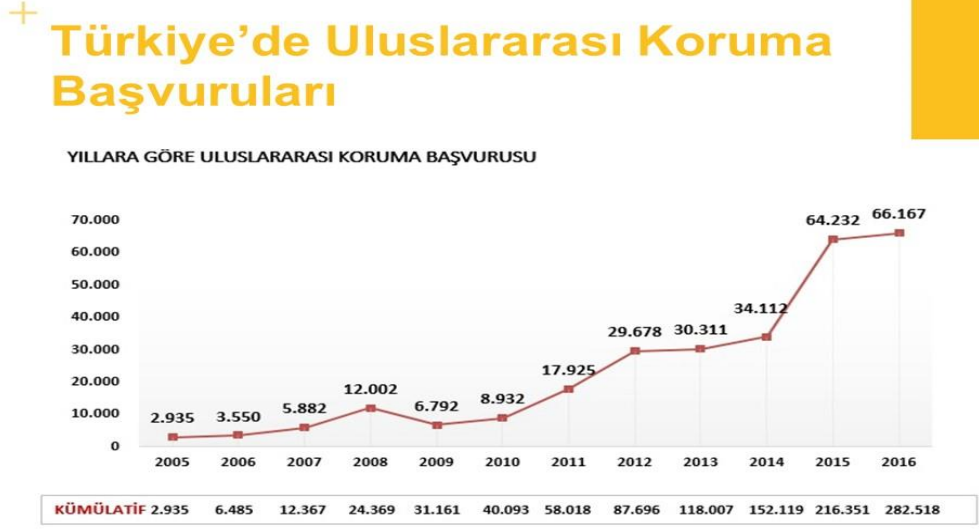
Bunların dışında mülteci adayları, mülteciler, uluslararası korumaya muhtaç olan kişiler Türkiye'de "uluslararası koruma" statüsünde değişik şartlarda ikamet edebilme haklarına sahip olurlar. Türkiye kalıcı olarak mülteci kabul etmeyen, 3.ülkelere yerleştirilme için aracı olan transit bir ülke konumunda bulunmaktadır.(www.mhd.org.tr, 2017). Türkiye'de Uluslararası Koruma Başvurusu yapan kişilerin 2005 ve 2016 yılları arasındaki artış tabloda belirtilmiştir.

Tablo 5 . Türkiye'de Geçici Koruma Başvuruları

Kaynak: <http://www.kaosgl.com>,2017

Tablo 6. Türkiye’de Uluslararası Koruma Başvuruları

Kaynak: <http://www.kaosgl.com> , 2017

5.2.1 Mültecilerin Türkiye’de İkamet Etmesi

Mülteci olarak kabul edilen insanların Türkiye’de yaşaması Uluslararası Koruma kanuna bağlıdır. Mülteci olan kişiler gidecekleri 3.ülkeyle ilgili belge ve mülakat işlemleri tamamlanana kadar Türkiye Cumhuriyeti’nin “Yabancılar ve Uluslararası Göç Kanunu” ile Türkiye’de ikamet etmeye devam edebilirler. Türkiye mültecilik hakkı kazanan kişilerin işlemlerinde yardımcı rol oynar. 2014–2017 yılının Türkiye’de kayıtlı Mülteci tablolarına göz atıldığında ise her yıl daha bir artış olduğunu görmekteyiz. Bu artışın büyük kısmı iç savaş ve baskıdan ötürü meydana geldiği ifade edilse yanlış olmaz herhalde.

Tablo 4.2017 yılı Kayıtlı mültecilerin Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı

ÜLKE	0-4		5-11		12-17		18-59		60+		TOPLAM
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	159	147	325	351	326	378	1141	1131	51	72	4081
İRAN	167	133	316	357	229	292	2495	3161	74	69	7293
IRAK	1291	1390	2910	3092	1904	2223	8540	10573	819	731	33473
SOMALİ	60	63	139	175	158	167	747	630	34	26	2199
DİĞERLERİ	102	112	157	207	125	118	781	826	80	76	2584
TOPLAM K/E	1779	1845	3847	4182	2742	3178	13704	16321	1058	974	
GENEL TOPLAM	3624		8029		5920		30025		2032		49630

Kaynak:<http://www.unhcr.org> , (2017)

Tablo 5. 2016 yılı Kayıtlı mültecilerin Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı

YAŞ ARALIĞI	0-4		5-11		12-17		18-59		60+		TOPLAM
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	123	120	286	302	267	345	921	962	38	59	4081
İRAN	155	136	294	344	221	274	2401	3002	71	68	7293
IRAK	1225	1382	2616	2779	1652	2024	7755	9563	748	654	33473
SOMALİ	68	81	162	181	146	176	754	621	25	25	2199
DİĞERLERİ	102	109	154	192	115	102	713	790	71	62	2584
TOPLAM K/E	1673	1828	3512	3798	2401	2921	12544	14938	953	868	
GENEL TOPLAM	3501		8029		5322		27482		1821		49630

Kaynak: <http://www.unhcr.org> , (2017)

Tablo 6.2015 yılı Kayıtlı mültecilerin Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı

ÜLKE	0-4		5-11		12-17		18-59		60+		TOPLAM
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	111	134	322	338	279	395	984	1192	33	58	3846
İRAN	109	112	230	269	168	215	1740	2298	66	55	5262
IRAK	1088	1152	1972	2220	1268	1576	6089	7786	520	464	24135
SOMALİ	81	96	166	193	162	201	769	654	20	22	2364
DİĞERLERİ	107	104	133	170	99	97	629	746	59	53	2197
TOPLAM K/E	1496	1598	2823	3190	1976	2484	10211	12676	698	652	
GENEL TOPLAM	3094		6013		4460		22887		1350		37804

Kaynak: <http://www.unhcr.org> , (2017)

Tablo 7.2014 yılı Kayıtlı mültecilerin Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı

	0-4		5-11		12-17		18-59		60+		TOPLAM
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	128	147	313	348	319	398	1095	1345	37	58	4188
İRAN	75	75	122	168	105	132	1121	1522	32	37	3389
IRAK	804	878	1403	1524	940	1153	4298	5881	352	309	17542
SOMALİ	78	93	167	179	180	218	789	646	20	19	2389
DiĞERLERİ	519	616	737	839	584	666	2494	2682	129	127	9393
TOPLAM K/E	1604	1809	2742	3058	2128	2567	9797	12076	570	550	
GENEL TOPLAM	3413		5800		4695		21873		1120		36901

Kaynak: <http://www.unhcr.org> , (2017)

Bununla birlikte Avrupalı olmayan mültecilerin Türkiye’de 1997 yılı ve 2007 yılları arasında kabul istatistikleri ise şu şekildedir.

Tablo 8. 1997-2007 Yılları Arası Avrupalı Olmayan Mültecilerin Kabul İstatistikleri

Kabul Oranı						
Yıl	İranlılar	Iraklılar	Diğerleri	Genel Oran	Toplam Kabul	
					Edilen Dosya	Kişi
1997	52%	25%	24%	35%	578	-
1998	56%	30%	30%	40%	891	2230
1999	59%	18%	31%	43%	841	1903
2000	57%	27%	28%	49%	1186	2726
2001	70%	34%	56%	61%	1287	2867
2002	72%	38%	35%	63%	1344	2885
2003	79%	-	45%	76%	1600	3300
2004	75%	-	31%	69%	934	1748
2005	67%	-	36%	59%	736	1368
2006	90%	-	39%	79%	1051	1878
2007	88%	100%	72%	85%	3588	7121

Kaynak:<http://www.unhcr.org> , (2017)

5.2.2 Mülteci Adaylarının Türkiye’de İkamet Etmesi

Mülteci adayları ve mülteciler “uluslararası koruma” başvurusunda bulunmalıdırlar. Bu başvuru ülkeye girdikleri ilk anda valiliklere yaptıkları başvuruyla başlar. Bu sayede ikamet etmeye başlayabilirler. Türkiye Cumhuriyeti mültecilerin veya mülteci adaylarının 3.ülkelere başvuru sürecinde, bu süreç uzun sürebileceği için, bu kişilere sosyal ve ekonomik olarak yardım eder ve hayatlarını idam etmeleri konusunda yardımcı olur. Ayrıca başvurularının tamamlanması konusunda Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği ile bilgi paylaşımı yapabilir(www.goc.gov.tr, 2017).

Uluslararası koruma kanunu Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” ile belirtilmiştir. Bu kanuna göre Türkiye Cumhuriyeti devleti yabancı vatandaşlara karşı olan politikalarını açıklar. Bu politikalar çerçevesinde, yabancı uyruklu vatandaşları hiçbir şekilde din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı olmadan hayati tehlikelerinin olduğu bir 3.ülkeye gönderemez, insanı haklardan mahrum bırakamaz(www.goc.gov.tr, 2017). Temel insan hakları kişinin bulunduğu ülkenin hükümeti tarafından korunmalıdır. Fakat mültecilerin durumunda kişinin hakları korunmamıştır. BM Mülteci Yüksek Komiserliği (BMMYK) bu kişilerin korunmasını sağlamakla yükümlüdür. Uluslar üstü bir örgüt değildir. Devletin sağlaması gereken koruma görevini BM Mülteci Yüksek Komiserliği üstlenemez. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği’nin asıl görevi devletlerin mültecilerin haklarını koruduğundan emin olmak ve devletlerle işbirliği içerisinde çalışıp haklarını almalarını sağlamaktır (www.unhcr.org, 2017). Aşağıdaki tabloda Haziran 2017 de Kayıtlı sığınmacıların Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı verilmektedir..

Tablo 9. Kayıtlı Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Haziran 2017 Dağılımı

	0-4		5-11		12-17		18-59		60+		TOPLAM
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
ÜLKE	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	4427	4746	7600	8797	4575	6823	21983	72066	734	931	132682
İRAN	529	637	1006	1085	592	751	7250	12843	152	140	24985
İRAK	4961	5263	8975	9672	5315	6312	22639	34411	1388	1406	100342
SOMALİ	26	36	60	52	52	45	659	677	17	19	1643
DiĞERLERİ	151	174	211	249	121	158	2286	2932	31	48	6361
TOPLAM K/E	10094	10856	17852	19855	10655	14089	54817	122929	2322	2544	
GENEL TOPLAM	20950		37707		24744		177746		4866		266013

Kaynak:<http://www.unhcr.org> , (2017)

Tablo 10. Kayıtlı Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre 2016 Dağılımı

ÜLKE	0-4		5-11		12-17		18-59		60+		TOPLAM
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	4609	4969	7074	8280	4391	6691	20387	56821	646	825	114693
İRAN	546	610	983	1040	553	799	7028	12814	132	121	24626
IRAK	5012	5261	8634	9523	5306	6294	22546	34156	1504	1442	99678
SOMALİ	29	32	55	54	61	41	456	466	15	15	1224
DİĞERLERİ	142	155	207	214	104	155	2091	2390	38	56	5552
TOPLAM K/E	10338	11027	16953	19111	10415	13980	52508	106647	2335	2459	
GENEL TOPLAM	21365		36064		24395		159155		4794		245773

Kaynak:<http://www.unhcr.org> , (2017)

Tablo 11. Kayıtlı Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre 2015 Dağılımı

ÜLKE	0-4		5-11		12-17		18-59		60+		TOPLAM
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	3803	4055	5347	6418	3512	5950	15826	44262	433	578	90184
İRAN	407	457	694	771	492	739	5234	9739	98	108	18739
IRAK	5154	5487	7829	8678	4878	5910	21313	32338	1506	1377	94470
SOMALİ	27	36	73	66	88	51	537	692	21	19	1610
DİĞERLERİ	151	135	190	224	111	144	1988	4163	35	56	7197
TOPLAM K/E	9542	10170	14133	16157	9081	12794	44898	91194	2093	2138	
GENEL TOPLAM	19712		30290		21875		136092		4231		212200

Kaynak:<http://www.unhcr.org> , (2017)

Tablo 12. Kayıtlı Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre 2014 Dağılımı

ÜLKE	0-4		5-11		12-17		18-59		60+		TOPLAM
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
AFGANİSTAN	143	124	427	458	334	645	1132	2500	43	58	5864
İRAN	158	171	259	275	170	235	1887	3196	53	43	6447
IRAK	203	181	347	402	290	472	968	1389	58	95	4405
SOMALİ	4	13	12	11	15	20	89	126	1	3	294
DİĞERLERİ	50	59	67	80	60	85	537	672	8	17	1635
TOPLAM K/E	558	548	1112	1226	869	1457	4613	7883	163	216	
GENEL TOPLAM	1106		2338		2326		12496		379		18645

Kaynak:<http://www.unhcr.org> , (2017)

5.2.3Şartlı Mülteci Olarak İkamet Edenler

YUKK'nın 62. Maddesine göre Avrupa dışında yaşanan olaylar nedeniyle zulüm ve korkudan dolayı ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve zulüm ve korkudan dolayı ülkesinde yaşamak istemeyen vatansız veya yabancılara bir statü kazandırmak için verilen statüye Şartlı Mülteci denir. Bu çerçevede Türkiye'de Avrupa dışından gelen ve koruma talep eden kişiler üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar izin verilir. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde "Uluslararası Koruma Kanunu" çerçevesinde geçici ikamet izni verilen yabancılar öncelikle Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne başvurur ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bu başvuruyu inceler. İnceleme esnasında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü konuyu BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne konuyu bildiri ve böylelikle müdürlük söz konusu kişi veya kişilerin BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne kaydolmasını görüşme yapmalarını sağlar. Yapılan geniş kapsamlı incelemeler sonucunda başvuruda bulunan kişi veya kişiler 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin 1. Maddesinde belirtilen mülteci tanıma kriterlerine vakıf ise Türkiye bu kişi veya kişilere "şartlı mülteci statüsü" tanımaktadır. Böylelikle Türkiye Avrupa dışından gelen ve koruma talep eden kişi veya kişilere, bu kişilerin başka bir ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de geçici ikamet etmeleri için onay verir. Böylelikle bu kişiler uluslararası koruma altına alınmış olur. Ayrıca bu kişilerin Türkiye'de çalışabilmeleri için ilgili kurum ve kuruluştan çalışma izni almaları

gerekmektedir. Kişilerin üçüncü bir ülkeye yerleşmesiyle birlikte Türkiye’de kişilere verilen bu şartlı mülteci statüsü de son bulur. Bugün bu durumda Türkiye’de RefugeesInternational’ın (RI),hazırladığı rapora göre, 2,8 milyon Suriyeli ve 300 bine yakın Afgan ve Iraklı mülteci geçici/şartlı olarak ikamet etmektedirler. Bu rapordan da anlaşılacağı üzere Afganistan, Irak ve Suriye’den baskı ve zulümden kaçarak ülkelerini terk etmek zorunda kalan kişiler aynı zamanda da BM Mülteciler Yüksek Komiserliği’ nede kayıtlı ve üçüncü bir ülkeye yerleşince Türkiye’den ilişkileri kesilecektir.

5.2.4 İkincil Koruma Kapsamında Türkiye’de İkamet Edenler

Mülteci veya şartlı mülteci statüsü verilmeyen, ancak ülkesine geri gönderildiğinde, ülkesinde ölüm cezası ile karşı karşıya kalma, zulüm ve işkenceye maruz kalabilme ihtimali olan ve ülke genelinde silahlı çatışma durumu olması nedeniyle ülkesinin korumasından yararlanamayan yabancı-vatansız kişilere koruma maksatlı verilen statüdür. İkincil Koruma uluslararası çerçevede geliştirilmiş yeni bir koruma türüdür. Bu hususta Türkiye oldukça dikkatli davranmakta ve uluslararası koruma başvurusu reddedilen yabancı ve vatansız kişilere hem ulusal mevzuat, hem de uluslararası hukuk, yani Cenevre Sözleşmesi’nin 33 maddesi, İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 3. Maddesi, İşkenceye ve Diğer Zalimane İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı BM Sözleşmesi’nin 7 Maddesi çerçevesinde belirtilen hususlara daha çok özen göstermektedir. Bu doğrultuda Türkiye mülteci talebinde bulunan kişinin başvurusu kabul edilmese dahi, kişinin mevcut durumunu 6458 sayılı kanununun 63. maddesi doğrultusunda değerlendirip, kişi Türkiye’yi terk etmeden bu kişinin ülkesine döndüğünde herhangi bir zulme veya insanlık suçu ile karşı karşıya kalabilme ihtimalini araştırmaktadır. Eğer araştırma kapsamında kişi veya kişilerin geri gönderilmesi durumunda idam cezası,ve insanlık dışı işkenceye maruz kalma ihtimali tespit edilirse Türkiye bu kişileri ülkesine geri göndermemekte ve sınır dışı etmemektedir. Türkiye bu kişi veya kişileri ikincil koruma statüsü altında ülkede kalmasına izin vermektedir (www.goc.gov.tr, 2017). Bu gelişim Türkiye’nin ne kadar insan haklarına ve insanlığa önem verdiğinin göstergesidir. Aşağıdaki tabloda 2016 yılı Türkiye’de koruma kapsamına alınan kişilerin verileri bulunmaktadır.

2016 yılında Türkiye’de Geçici Koruma Altına Alınan Suriyeli Yabancıların dağılımı

YAŞ GRUBU	TOPLAM	YÜZDESİ
TOPLAM	2.834.441	100%
0-4	321.460	11,34%
5-9	411.046	14,50%
10-14	308.862	10,90%
15-18	308.974	10,90%
19-24	349.064	12,32%
25-29	274.353	9,68%
30-34	233.456	8,24%
35-39	170.272	6,01%
40-44	127.139	4,49%
45-49	97.257	3,43%
50-54	80.012	2,82%
55-59	54.927	1,94%
60-64	38.781	1,37%
65+	58.838	2,08%

Kaynak: 2016 “Türkiye Göç Raporu”, http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_goc_raporu_.pdf (Erişim Tarihi: 28.02.2018).

5.3 MÜLTECİLİĞİN SONA ERMESİ VE İPTALİ

Daha öncede ifade edildiği üzere mülteci statüsü bir geçiş olgusudur. Bu doğrultuda mülteci statüsünü kazanmış bir kişi ya kendi ülkesinin korumasını tekrar kazanarak bu statüsünü kaybeder, yâda bu olmadığı takdirde kişi sürekli olarak başka bir ülkeden koruma talep eder. Ayrıca mülteci statüsü mülteciliği sağlayan koşullar dâhilinde geçici bir durumdur. Koşulların ortadan kalkması durumunda bu statü de meşru bir biçimde son bulur. 1951 sözleşmesinde belirtilen bazı hükümler çerçevesinde mülteci statüsüne erişmiş kişilerin mülteci olma hakları sona erdirilir. Bu iptal iki şekilde gerçekleşir. Birincisi kişinin kendi eylemleri sonucunda mülteciliğinin iptali (1951 sözleşmesi 1C maddesi 1-4 fıkraları) , ikincisi ise kişinin mülteciliğinin menşe ülkesindeki koşulların değişikliğinden kaynaklanan iptali (1951 sözleşmesi 1C maddesi 5-6 fıkraları) söz konusudur. (Peker ve Sancar, 2017). Bu maddelerin detaylı analizine aşağıda yer verilmektedir.

5.3.1 Kişinin Kendisinden Dolayı Kaynaklanan Mülteciliğinin İptali

Mülteci statüsünü kazanmış kişilerin bu statülerinin sona ermesi veya iptal edilmesinin en önemli gerekçelerinden biri kişinin kendi isteği ile bunu talep etmesi gerekmektedir. Başka bir ifade ile gönüllük ilkesi çerçevesinde kişinin rızası ile mülteci statüsü iptal edilebilir. Kişinin mültecilik durumunun iptali 1951 sözleşmesinin 1C maddesinin 1-4 fıkraları dört madde ile belirlenmiştir. Bu fıkralara göre;

1. Kişi kaynak ülkenin haklarından ve korumasından tekrar kendi rızasıyla yararlanmaya başlarsa ,
2. Kaynak ülkenin vatandaşlığını kendi rızasıyla tekrar kazanırsa,
3. Üçüncü bir ülkenin vatandaşlığına kabul edilmiş ve üçüncü ülkenin haklarından ve korumasından yararlanıyorsa,
4. Kendi isteğiyle veya zulüm korkusu sebebiyle terk ettiği ülkeye yine kendi rızasıyla yaşamak için döndü ise, kişinin mültecilik statüsü kişinin kendisinden kaynaklanan durumlar karşısında ortadan kalkmış olur (<http://www.refworld.org>, 2017).

Burada dikkat edilmesi gerek husus kişinin kendi rızası veya isteği ile gönüllü olarak vatandaşı olduğu ülkenin korumasını kabul etmesidir. Fakat gönüllük esasının olmadığı hallerde bu hükmün uygulanması mümkün değildir. Ülkesine dönmeye zorlanan bir kişinin mülteci statüsü ortadan kalkmamaktadır. Ayrıca mültecinin cebir ve ikrah gibi nedenlerden dolayı iradesinin sakatlanması durumunda mülteci statüsünün devam ettirilmesi gerekmektedir.

5.3.2 Kişinin Mülteciliğinin Menşe Ülkeden Kaynaklanan Koşulun Değişmesi Durumundan İptali

Mülteci statüsü uluslararası hukukta ifade edildiği gibi, bir norm olarak bir kişinin kendi ülkesinden zulme ve baskıya uğramaktan korktukları için başka ülkeye göç etmesiyle başlayan bir süreci ifade eden bir fenomendir. Baskı ve zulmün ortadan kalkmasıyla mülteci statüsünün son bulması yine uluslararası hukuka göre meşru bir şekilde son bulur. 1951 tarihli sözleşmenin 1. Maddesinin C fıkrasına göre mülteci statüsündeki kişi veya kişilerin vatandaşı olduğu ülkede tehdidin ortadan kalktığına inanarak kendi güvenliğini vatandaşı olduğu ülkenin sağlamasına karar verdiğinde kişilerin mülteci statüsü sona erdiğini ifade eder. Başka bir ifade ile kişi veya kişiler için zulüm korkusuna neden olan sorunların tamamen ortadan kalktığında kişinin mülteci statüsü de son bulur. Kişinin mültecilik durumunun iptali 1951 sözleşmesinin 1C maddesinin 5–6 fıkraları ile iki madde şeklinde belirlenmiştir. Bu fıkralara göre;

1. Kişinin kaynak ülkeden ayrılma sebeplerinin son bulması üzerine tekrar vatandaşlık ve koruma haklarını elde etmesi sayesinde ülkesine geri dönebiliyorsa,
2. Kişinin uyruksuz olduğundan dolayı verilen mültecilik statüsünün, kaynak ülkede uyruksuz olmasına sebep veren durumlar ortadan kalkarsa, kişinin mültecilik statüsü menşe ülkeden kaynaklanan koşullardan dolayı iptal edilmiş olur (www.goc.gov.tr, 2017)

Yukarıdaki maddeler çerçevesinde kişinin mültecilik statüsü sona ermiş olsa da sonraki dönemlerde kişi veya kişiler tekrar aynı sorunlarla karşı karşıya kalırlarsa tekrar mülteci statüsü kazanmak için başvuruda bulunabilirler.

5.3.3 Mültecilik Statüsünün Kısmen Sona Ermesi

1951 sözleşmesine göre bir kişinin mülteci statüsü sona erdirilebilir. Bunun ise uluslararası hukuka aykırılığı söz konusu değildir. Örneğin herhangi bir rejimin baskısından kaçan bir mülteci için mülteci statüsünün sona erdiği ilan edilebilir. Fakat baskıcı rejimin devrilmesinden sonra ülkeden kaçanlar hariç tutulmalıdır. Çünkü bu kişiler için henüz tehdit geçmemiş olabilir. Böyle bir durumda mülteci durumundaki kişi veya kişiler için mülteci statüsü kısmen kaldırılmalı veya kısmen statüsü devam ettirilmesi gerekmektedir. Kitlesel mültecilik durumlarında belirli alt gruplar için, kendi ülkelerindeki korunma durumunun tekrar yerine gelmesi ve bu alt grupların ülkenin vatandaşlık haklarından güvenli bir şekilde yararlanmaya başlamasıyla, bu gruplar için “kısmı” olarak mültecilik durumu ortadan kalkar. Mültecilerin mülteci statüsünün tamamen sona ermesi için kişilerin tam olarak hayatı tehlikesinin ortadan kalkıp kalkmadığından emin olunması gerekmektedir. Örneğin bugün Türkiye’de üç milyonun üzerinde Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Türkiye Suriyeli mültecilerinin biran evvel ülkelerine dönmesi için büyük çaba sarf etmektedir. Bu doğrultuda Türkiye, Suriyeli mülteciler üzerinde baskıcı rejim uygulayan Esad rejimine son verilmesi hususunda uluslararası diplomasiyi sürdürmektedir. Hatta Suriyeli mültecilerin yurtlarına döndüklerinde rahat bir hayat sürdürebilmeleri için önce Fırat Kalkanı, bugün ise Zeytin dalı Operasyonu ile bölgeyi terör örgütlerinden temizlemeyi hedeflemiştir. Türkiye Suriye’deki terör örgütlerini temizlemeden Suriyeli mültecileri ülkelerine dönmesi için baskı uygulamamaktadır.

5.3.4 Mülteci Statüsünün Sona Erdirilmesinde İstisnalar

Bu istisnaların başında uluslararası koruma ihtiyacının devam etmesi gelir. Kaynak ülkedeki sorunların mülteci konumunu artık gerekli kılmamasına rağmen, kişisel durumlarda daima uluslararası koruma için nedenler bulunabilir. Bu sebeple, bu durumdan etkilenen bütün mülteciler istekleri dâhilinde kendi durumlarının yeniden incelenmesini isteme hakkına sahiptirler.

İkinci istisnai durum ise zorlayıcı sebeplerdir. Kişi, önceden deneyimlediği zulüm görme korkusundan dolayı, menşe ülkenin verdiği vatandaşlık imkanından yararlanmama hakkı vardır. Bu istisnanın diğer bir nedeni de menşe ülkeden ayrılan kişilerin o ülkede yaşamış oldukları işkencelerden dolayı travma yaşayan insanların mental açıdan menşe ülkesine dönmeye hazır hissetmemeleridir. Bu durum devlet pratiklerinde kökleşmiş olan insani ilkeyi yansıtmaktadır.

Üçüncü ve sonuncu istisnai durum da uzun dönemli ikamet etmiş olan mülteciler için geçerlidir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin Yürütme Kurulu 69 Sayılı Kararı, kişinin uzun yıllar mülteci olarak gittiği ülkede kurduğu köklü sosyal ve ekonomik ilişkileri göz önüne

arak menŒe ülkesine geri dönmeyi istemeyen mülteciler için uygun düzenlemeler yapılması gerektiğini savunur.

SONUÇ

Çağımızın en önemli sorunlarından biri olan mülteci sorununu tüm dünya ülkelerinin ilgilenmesi ve bunun sonucunda gerekli çözüm yolları üretmesi gereken büyük bir sorundur. Geçmiş dönemlere de bakıldığında insanlar ırk, din, milliyet, gördükleri zulüm, yaşadıkları iç savaşlar nedeniyle çoğu insan yaşadığı ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. İnsan Hakları kapsamında oldukça büyük bir sorun olarak kabul gören mülteci sorunu oldukça eski zamanlardan bu yana varlığını korumaktadır. Zaman zaman gerekli çözüm yolları bulunarak sorunun kısmen çözüme ulaşması sağlanmaya çalışılmıştır. Var olan uygulamaların yetersizliği ya da uygulamalarda yapılan yanlışlar ve ülkeler arasında meydana gelen işbirliği problemi çözüme ilişkin süreci gereksiz yere uzatmaya neden olmuştur. Ortaya konulan sözleşmeler, yapılandırılan yasalar genel itibari ile çağa uyum sağlama konusunda zorlanmış, mevcut yasaların güncellenmesi gerekli anlamda yapılmamıştır. Öncelikli olarak devletlerin, diğer devletlerle, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ile Sivil Toplum Kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde çalışması gerekmektedir. Bu yeni Yönetmeliğin getirmiş olduğu maddede bu belirtilmiş olsa da gerekli yasa ve düzenlemelere hala ihtiyacımızın olduğunu düşünmekteyim. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Sivil Toplum Kuruluşlarının yanı sıra bu kavramın içine Belediyelerinde girmiş olması yardım açısından mülteci konumundaki insanlara daha faydalı olacağı fikrinde olmakla birlikte Yasa ve Yönetmeliklerin ikinci bir düzenlemeden geçilerek eksik kalan yerlerin titizlikle incelenmesini umuyoruz. Bu çalışmaların yanı sıra toplumların mülteciler konusunda duyarlılığının ve farkındalığının artırılması da temel amaçlar arasında yer almaktadır. İnsanlar kendi ülkelerini isteyerek terk etmezler mantığını tüm toplum kavramalıdır. Birde şöyle düşünmek gerekirse İnsan Hakları standartlarının yükseltilmesi amacıyla toplumsal bilincin oluşturulması önemli bir basamak oluşturmaktadır. Mülteci ve sığınmacıları misafir eden devletlerin en azından insanlığa uygun şartlar altında bu faaliyetleri sağlaması gerekmektedir. Mültecileri korumak ve onlara güvenli alanlar sağlamak Büyük Dünya barışı açısından da oldukça önem taşımaktadır. Bazı ülkeler sırf yükümlülüklerini yerine getirmek için sadece mültecileri kamplara yerleştirip, istemeye, istemeye barındırmaya çalışmakta ve hatta onlara bilinçli bilinçsiz kötü muamelelerde bulunabilmekte veya kötü koşullarda yaşamalarına seyirci kalabilmektedirler. Bir insanın yaşayabilmesi için iyi bir eve yada iyi yiyecek ve giyeceklere ihtiyacı yok bunu bütün toplum olarak bilincindeyiz. Yeteri kadar giyecek yeteri kadar yiyecek bunları isteyen insanlar var önümüzde ve bilinçli olmalıyız. Buna örnek verecek olursak; Bir kanalda Belgesel niteliğinde verilen bir haberde, Burma'dan gelen mültecilerin yaşadığı Bangladeş'teki mülteciler söz konusu edilmiştir. Belgeselde gösterilen şartlar oldukça kötüdür. Bir yandan Bangladeş devleti hem kampta kalan mülteciler tarafından, hem başka devlet yetkilileri ve uluslararası STK'lar ve hatta Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından eleştirilmektedir. Kampta meydana gelen tecavüz vakaları, kötü beslenme, sağlık ve barınma şartlarının uygunsuzluğuna değinilmektedir. Fakat bu durum eleştiriden öteye gidememektedir. Aynı durum bizim ülkemiz içinde söylenebilir. Çoğu Kürt sığınmacılar

Ülkemiz kapısına dayandığında ne Birleşmiş Milletlerin ilgili organları nede Uluslararası STK'lar bölgedeydi. Sadece Türk ordusu ve yöre köyleri bütün sıkıntıyı çekmiş ve bu insanları ölüme ve açlığa terk etmemiştir. Ama günümüzde, özellikle Avrupa ülkeleri, hatta Türkler tarafından ölüme terkedilmeyen Kürt ve diğer etnik kökenli insanlar bile o günleri unutup Türkiye'yi suçlama hatta aşağılama insafsızlığını gösteriyorlar. O günleri unutup o köy halkının yaptıklarını hiçe sayabiliyorlar.

Genel bağlamda mülteciler bir sorun olarak görülmekte ve dışlanmaktadırlar. Fakat mülteciler her zaman sığındığı ülkeye yük olmamakta, aksine fayda da sağlamaktadırlar. Bu bağlamda birçok ünlü mülteci bile sayılabilir. Bunlardan bazıları şu şekildedir; Albert Einstein, Fransa Cumhurbaşkanı, Nobel Barış Ödülü sahibi Rigoberta Menchu gibi daha birçok isim sayılabilir. Bu kişiler bakıldığında çok güzel işler başaran ve mülteci olarak yaşadıkları ülkeye de çok güzel şeyler kazandıran insanlar olarak tarihe geçmişlerdir.

Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı tarihinden itibaren tüm tarih boyunca göç veren ve göç alan bir ülke olmuştur. Ülkemizin sahip olduğu coğrafi özellikler nedeniyle yabancıların yasal ve yasadışı yollardan ülkemize sığınma talep edişlerine veya üçüncü ülkelere geçişlerine tanık olmaktadır. Geçiş bölgesi olarak anılan Türkiye'nin coğrafi konumundan ötürü Orta Doğudaki İnsanların Avrupa'ya göç etmeleri sırasında Türkiye'yi ara ülke olarak kullandıklarını görmekteyiz. Bunun yanı sıra Türkiye yabancılara karşı her zaman karşı duyarlı olmuştur. Ülkemiz Cumhuriyet öncesi ve sonrasında yabancılara uyguladığı yasalarda hep duyarlı olmuş, onlar için gerekli olanakları sağlamıştır. Osmanlı döneminde yabancılara sağlanan ayrıcalıklar bu duruma örnek oluşturabilir. Fakat Türkiye'deki ekonomik ve sosyal yetersizlikler sığınmacı ve mültecilerin yaşam koşullarını etkilemektedir. Çünkü, ülkemize gelen sığınmacı ve mültecilerin ihtiyaçlarının karşılanması ve hatta sınır dışı edilmeleri devlet bütçesinden yüksek miktarda para harcanmasına neden olmaktadır. Türkiye'nin kabul ettiği mülteci göçmen ve sığınmacı insan sayısı kapasitesine oranla oldukça fazladır. Fakat lkemizin ekonomik gücü Avrupa Birliği ülkelerinden daha geri olduğundan ülkelerini terk eden çoğu insan ülkemizde kalmayı düşünmemektedir. Ülkemizde Yürürlükteki kanun ve yönetmelikler, Uluslararası sözleşmeler değerlendirilerek iltica mevzuatı geliştirilmeli, sığınmacı ve mültecilerin ülkemizde olduğu süre içerisinde yaşama, barınma, beslenme, eğitim, kültürel haklarının korunmasına özen gösterilmelidir. Özellikle de hassas grup olan kadın ve çocuklar için özel düzenlemeler hazırlanabilmelidir. Devletler bazen kendi çıkarları için ülkelerin ve insanların ihtiyaçlarını ve kaldıkları zor durumları görmezden gelmektedirler. Örneğin; bazı devletler ülkemizi zayıflatmak için insan haklarını hatta mülteci haklarını bahane ederek amaçlarına ulaşmak istemektedirler. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olmasının önündeki en önemli engellerden biri insan hakları konusunda Türkiye'nin problemleri olduğunun ileri sürülmesidir. Ama durum şöyledir ki lkemiz Osmanlı Döneminden Tutun Bu döneme kadar insana değer vermektedir hoşgörlü ve nazik ve imkanlar dâhilin de ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaktadır.

Uluslararasıda Türkiye'deki insan hakları konularının kötü niyetlilerce bir araç olarak kullanılması engellenmelidir. Buna paralel olarak da ülkemizdeki insan hakları düzenlemeleri, Avrupa Birliği ötesinde sadece ülkemiz için en üst düzeye çıkarılmalıdır. Türkiye'nin sırf Avrupa Birliğine katılmak için karşı gelmeden gerçekleştirmeye çalıştığı düzenlemelere ve konulara dikkat edilmelidir. Yani iki tarafında çıkarlarını koruyacak şekilde anlaşmalar yapılmalıdır. Tek taraflı anlaşmalarda hem ülkeler hem de insanlar zarar görürken bunlar gözün önünde bulundurularak yasa ve yönetmelikler tekrar gözden geçirilmelidir.

Türkiye mülteci hakları ve bunu da içine alan insan hakları konusunda diğer ülkelere ve özellikle Avrupa Birliği ülkelerinden gelen uyarıları da değerlendirilerek vatandaşları ve ülkede bulunan yabancılar için daha iyi bir gelecek sunmalıdır. Ülkemiz insanların özellikle kendi içinde bu konularla ilgili daha fazla dayanışma sağlaması kaçınılmazdır. Ülkemiz bunun üstesinden gelebilecek bilgi birikimine ve güce sahiptir. Bunların yanı sıra Türk Hukukunda yabancı, göçmen, mülteci, sığınmacı vb statülerin kişiler üzerinde net bir olay kazanıp sahip olacakları hak ve özgürlüklerine, çalışma haklarıyla ilgili düzenlemeler göz ardı edilmemelidir. Türk Hukukunda yabancılarla ilgili kanun ve yasaların ikincil düzenleme konusunda acil gereksinimler mevcuttur.

KAYNAKÇA

- 1997-2007 Arası Avrupalı Olmayan Mültecilerin Kabul İstatistikleri, [Erişim:02 Temmuz 2017], <http://www.unhcr.org/turkey/home.php?page=12>
- 2014 İtibariyle Kayıtlı Mültecilerin Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı, [ERİŞİM:20 Temmuz 2017], [http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr\(15\).pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr(15).pdf)
- 2014 İtibariyle Kayıtlı Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkere Göre Dağılımı, [Erişim:20 Temmuz 2017][http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr\(15\).pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr(15).pdf)
- 2015 İtibariyle Kayıtlı Mültecilerin Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı, [ERİŞİM:20 Temmuz 2017], [http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr\(15\).pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr(15).pdf)
- 2015 İtibariyle Kayıtlı Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkere Göre Dağılımı, [Erişim:20 Temmuz 2017][http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr\(15\).pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr(15).pdf)
- 2016 İtibariyle Kayıtlı Mültecilerin Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı, [ERİŞİM:20 Temmuz 2017], [http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr\(15\).pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr(15).pdf)
- 2016 İtibariyle Kayıtlı Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkere Göre Dağılımı, [Erişim:20 Temmuz 2017][http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr\(15\).pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr(15).pdf)
- 2016 Yılında İkamet İzni İle Türkiye’de Bulunan Yabancılar, [Erişim:01 Temmuz 2017], http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izinleri_363_378_4709,
- 2016 Yılında Öğrenci İkamet İzni İle Türkiye’de Bulunan Yabancılar, 01 Temmuz 2017], http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izinleri_363_378_4709,
- 57 Sayılı genelge 2010 Değişikliği, [Erişim:06 Temmuz 2017] www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/.../57-Sayili-Genelge-2010-Degisikligi.pdf ,
- Akkayan, Taylan (1979) *Göç ve Değişme*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, s:21
- Akyüz, E. (2012), *Çocuk hukuku, çocukların hakkı ve korunması*, Pegem: Ankara.
- Alp, Ç. (Ed.), Ay, K. (Ed.), Braucke, T. (Ed.), Öztürk, M. (Ed.), Tokcan, I. (Ed.), (2005). *İltica ve Göç Mevzuatı*. Ankara: Başkent Matbaası
- Ataman, Senar, Göç ve Mültecilik, [Erişim:21 Mayıs 2017]http://www.multeci.net/tr/h/Göç_ve_mültecilik
- Ateş, Süleyman (1983), *Kuran-ı Kerim ve Yüce Meali*, Ankara
- Aybay, Rona (2010), *Yabancılar Hukuku*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- BERMAN yahya (2008) “mültecilere kapıları açın” , Yasallık ve Ayrımcılık, [Erişim:24 Haziran 2017]<http://bianet.org/bianet/kategori/105808mültecilere-kapilari-acin-ii>
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Tüzüğü, [Erişim:13 Haziran 2017], http://www.madde14.org/index.php?title=Birle%C5%9Fmi%C5%9F_Milletler_M%C3%BClt eciler_Y%C3%BCkse k_Komiserli%C4%9Fi_T%C3%BCz%C3%BC%C4%9F%C3%BC ,

- Birleşmiş Milletler, [Erişim:04 Haziran 2017] <http://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/birlesmis-milletler-183>,
- BMMYK (2014), Şırnak Barosu Uluslararası Koruma Çalıştayı, Mültecilerin Korunmasında Uluslararası Hukuki Çerçeve, [Erişim:03 Temmuz 2017], <http://web.e-baro.web.tr/uploads/73/unhcr2.pdf> (Mayıs 2017)
- BMMYK (Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği), (2000), *Dünya Mültecilerinin Durumu 2000 İnsani Yardımın Elli Yılı*, Oxford University Press.
- BMMYK Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği (1997), *Dünya Mültecilerinin Durumu 1997-98 Bir İnsanlık Sorunu*, Oxford Üniversity Press: New York
- BMMYK Türkiye'nin BMMYK Mülteci Statüsü Belirleme Prosedürü Standartlarına Uyumunun Değerlendirmesi, [Erişim:18 Haziran 2017] <https://www.mhd.org.tr/assets/2007-bmmyk-t%C3%BCrkiye%E2%80%99nin-bmmyk-m%C3%BClteci-stat%C3%BCs%C3%BC-belirleme-prosed%C3%BCr%C3%BC-standartlar%C4%B1na-uyumunun-de%C4%9Ferlendirmesi-.pdf>,
- BMMYK, (1998), *Sığınma ve Mülteci Konularında Uluslararası Belgeler ve Hukuki Metinler*, Ankara
- BMMYK, (1999), *Mülteci Statüsünün Sona Ermesine İlişkin Hükümler: Uygulamaları Hakkında Kılavuz*, (Cenevre), [Erişim:12 Haziran 2017], <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=55fa69054>,
- Buz, Sema (2004), *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik*, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları, Ankara
- Chimni, B.S. (2002), *International Refugee Law A Reader*, Sage Publication, London.s:64-65
- Çelikel, Aysel ve Gelgel, Günseli (2005), *Yabancılar Hukuku*, Yenilenmiş 12. Baskı, Beta Basım A.Ş.: İstanbul
- Çiçekli, Bülent (2009), *Uluslararası Hukukta Mülteciler ve Sığınmacılar*, Seçkin Yayın evi, Ankara
- Devlete Sığınmaya İlişkin Beyanname, [Erişim:06 Haziran 2017], http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_25.pdf,
- Ekşi, Nuray (2010), *Mültecilere ve Sığınmacılara İlişkin Mevzuat*, Beta Basım, İstanbul
- Eşsiz Veysel ve Günel Gökçe (2007), *El Kitabı Uydu Kentlerde Mülteciler*, [Erişim:05 Temmuz 2017] http://carim-south.eu/carim/public/polsoc texts/PS2TUR015_TU.pdf.
- Ferris, Elizabeth G. (1993), *Beyond Borders, Refugees, Migrants And The Human Rights In The Post- Cold War Era*, WCC Publications, Geneva
- Geri Gönderilmeme İlkesi, [Erişim:29 Haziran 2017] http://www.madde14.org/index.php?title=Geri_G%C3%B6ndermeme_%C4%B0lkesi,

- Gill, GoodwinGuy (1996), *TheRefugeeIn International Law Second Edition*, ClarendonPress, Oxford.
- Güven Hukuk Bürosu, İltica Hukuku, [Erişim:06 Haziran 2017]<http://guvenhukuk.info/tr/article/10/iltica-hukuku>,
- Hacıoğlu, Ümit, Yenigün Cüneyt (2014), *Bosna-Hersek: Batı'nın Güvenini KaybettiğiMedeniyet*, [Erişim:04 Temmuz 2017], https://www.researchgate.net/publication/260984291_BosnaHersek_Bati'nin_Guvenini_Kaybettiği_Medeniyet ,
- Hathaway, James C. (1991), *TheLaw of RefugeeStatus, L.L.M.J.S.D*, OsgoodeHallLaw School York University, ButterWorths Ltd. Canada.
- İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı, [Erişim:24 Haziran 2017][http://www.goc.gov.tr/files/files/turkiye_ulusal_eylem_plani\(2\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/turkiye_ulusal_eylem_plani(2).pdf),
- İskan Kanunu 21 haziran 1934 sayı:2733, [Erişim:29 Mayıs 2017] <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2733.pdf>
- İskan Kanunu 26 eylül 2006 sayı:26301, [Erişim:29 Haziran 2017], <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm>
- Jaeger, Gilbert, (2003), OpeningKeynoteaddress: TheRefugeeConvention at Fifty, *A ViewFromForced Migration Studies, International Association fort TheStudy of Forced Migration*, PublishedbyLexingtonBooks, UK
- *Karacan Büyük Sözlük ve Genel Kültür Ansiklopedisi*,(C:4, ss.1266), Karacan Yayıncılık: İstanbul
- Karal, D. (2013). *Zorunlu Göçe Global Bir Bakış. Analist Dergisi, 31*, İstanbul.
- Kayıtlı mültecilerin yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ükelere Göre Haziran 2017 Dağılımı,[Erişim:20 Temmuz 2017] [http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr\(71\).pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr(71).pdf), 2017
- Kayıtlı Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ükelere Göre Haziran 2017 Dağılımı,[Erişim:20 Temmuz 2017] [http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr\(71\).pdf](http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr(71).pdf),
- Kılıç, Taner , (1999)Bir İnsan Hakkı Olarak İltica [Erişim:18 Haziran 2017]http://www.multeci.net/tr/h/Bir_insan_hakk%C4%B1_olarak_iltica ,
- KILIÇ, Taner “*Türk hukuk mevzuatında mültecilerle ilgili düzenlemeler*” [Erişim:28 Haziran 2017] http://www.multeci.net/tr/h/T%C3%BCrk_hukuk_mevzuat%C4%B1nda_m%C3%BCltecilerle_ilgili_d%C3%BCzenlemeler

- KILIÇ, Taner (2006) Türkiye İltica Alanında Yeni Basamak: 1994 Yönetmeliğini Değiştiren 2006 Yönetmeliği, [Erişim:24 Haziran 2017], http://carim-south.eu/carim/public/polsocetexts/PS2TUR016_TU.pdf ,
- Kırbaç, Dr. Amra (Dedeiç), (2013) “Boşnakların Türkiye’ye Göçleri”, Akademik Bakış Dergisi, [Erişim:04 Haziran 2017], <http://www.bosnahersek.ba/bosnaklarin-turkiyeye-gocleri/>,
- Koruma Stratejilerinde Bir Mihenk Taşı, [Erişim:22 Haziran 2017], <http://www.unhcr.org/turkey/home.php?page=57>,
- Kuyaksil, Ali “Kabulünün 54. Yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”, Türk İdare Dergisi, [Erişim:12 Temmuz 2017] <http://www.tid.gov.tr/Makaleler/AKUYAK.DOC> ,
- Mutluer, Mustafa (2003), Uluslararası Göç ve Türkiye, Çantay Kitabevi, İstanbul, s:11
- Mülteciler dil sorunu yüzünden iş bulmakta zorlanıyor, [Erişim:21 Haziran 2017], <http://www.londragazete.com/2016/11/16/multeciler-dil-sorunu-yuzunden-is-bulmakta-zorlaniyor> ,
- Müslüman Nüfusa Zorunlu Göç, [Erişim:12 Haziran 2017] , <http://www.aljazeera.com.tr/haber/musulman-nufusa-zorunlu-goc>,
- Odman, M. Tevfik, (2008), *Çocuk Hakları Bağlamında Çocuk Mülteciler*, Çağ Üniversitesi Yayınları
- Odman, M.Tevfik (1995), *Mülteci Hukuku*, AÜ. SBF İnsan Hakları Merkezi Yayınları, Ankara.
- Oytun, O. ve Gündoğar, S. S. (2015) *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri Raporu*, ORSAM-TESEV Rapor No: 195, Ankara.
- *Ön Kayıt Kapsamındaki Suriyeliler*, [Erişim:01 Haziran 2017] http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik,
- Pasaport Kanunu 24/7/1950 Sayı : 7564,[Erişim:24 Mayıs 2017]<http://www.pasaport.pol.tr/Sayfalar/kanun.aspx> ,
- Pasaport Kanunu,[Erişim:21 Haziran 2017] <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5682.pdf> ,
- Pazarcı, Hüseyin (1999) *Uluslararası Hukuk Dersleri*, 2. Kitap, 6. Baskı, Turhan Kitabevi Yayınları: Ankara
- Pazarcı, Hüseyin (2003), *Uluslararası Hukuk Dersleri*, 2. Kitap, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara
- Peker, Bülent ve Sancar, Mithat, *Mülteciler ve İltica Hakkı, Yaşamın Kıyısındakilere Hoş geldin Diyebilmek*, [Erişim:02 Haziran 2017] http://www.insanhaklariderneği.org/wpcontent/uploads/2007/11/multeciler_ve_iltica%20hakk_i.pdf,

- Reçber, Sercan (2014), “6. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu”, Hayatın Yok Yerindekiler: Mülteciler ve Sığınmacılar, [Erişim:16 Mayıs 2017] <http://www.sosyalhaklar.net/2014/bildiriler/recber.pdf>,
- Seçim, M.Ö. (2015). International Journal of SocialSciencesandEducationResearch Online, [Erişim:01 Temmuz 2017] <http://dergipark.gov.tr/ijsser> , Sayı: 1(1),
- Sığınmacılar Ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, [Erişim:05 Haziran 2017] <http://sgdd.org.tr/> ,
- Suriyeli Mülteciler İhtiyaç Analizi Anketi, Kamer Vakfi, [Erişim: 12 Haziran 2017], http://www.kamer.org.tr/menus/suriyeli_multeciler_ihtiyac_analizi_anketi.docx
- T.C Başbakanlık Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu,[Erişim:21 Mayıs2017], www.tdk.gov.tr ,
- T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu, [Erişim:20 Haziran 2017]http://www.goc.gov.tr/icerik6/yukk_327_328_329_icerik,
- T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu , [Erişim:18 Mayıs 2017] www.goc.gov.tr/files/files/goc_kanun.pdf,
- Taneri, G. (2012). *Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmeme*(Non-Refoulement) İlkesi. Ankara: Bilge
- Türk Vatandaşlığı Kanunu, 12/6/2009 Sayı: 27256, [Erişim:10 Haziran 2017], www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5901.pdf
- Türk Vatandaşlığı Kanunu, [Erişim:09 Haziran 2017], www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5901.pdf,
- Türkçe Bilgi,[Erişim:06 Haziran 2017] <https://www.turkcebilgi.com/millet> ,
- Türkiye Barolar Birliği, (2009). *Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler, Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 15 ve 16 Mayıs 2009*, Eskişehir s:327-359
- Türkiye’de Uluslararası Koruma Prosedürü Haklar ve Yükümlülükler, , [Erişim:05 Mayıs 2017],<http://www.mhd.org.tr>
- Türkiye’de Uluslararası Koruma Başvuruları, [Erişim:04 Temmuz,2017]<http://www.kaosgl.com/sayfa.php?id=23857>
- Yahudi Tarihine Kısa Bir Bakış(2008), [Erişim: 15 Mayıs 2017] <http://blog.milliyet.com.tr/yahudi-tarihine-kisa-bir-bakis/Blog/?BlogNo=104438>,
- Yıllara Göre İkamet İzni İle Türkiye’de Bulunan Yabancı Sayısı,[Erişim:20 Haziran 2017], http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izinleri_363_378_4709,

ÖZGEÇMİŞ